

KÖZTELEK

KÖZ- ÉS MEZŐGAZDASÁGI LAP.

AZ ORSZÁGOS MAGYAR GAZDASÁGI EGYESÜLET HIVATALOS KÖZLÖNYE.

Az országos m. gazdasági egyesület tagjai ingyen kapják.
Nem tagoknak előfizetési díj:
Egész évre 10 frt, félévre 5 frt, negyedévre 2 frt 50 kr.

Megjelenik minden szerdán és szombaton.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest (Köztelek),
1161-ut 25. szám.
Kéziratokat a szerkesztőség nem küld vissza.

Közlemények az orsz. magy. gazdasági egyesület köréből.

A közgazdasági szakosztály

f. hó 23-án, csütörtökön d. u. 4 órakor a Köz-teleken ülést tart.

Tárgyak:

1. Az alapszabályok 38. §-a értelmében elnök és alelnök választás.
2. Az állatkisérők ingyen utaztatása az államvasutakon. Előadó: *Rubinek Gyula*.
3. A megyei gazdasági egyesületek a földművelésügyi miniszter jelentésében. Előadó: *Németh József*.
4. A mezőgazdasági szeszgyártás helyzete. Előadó: *dr. Szilágyi Gyula*.

Gróf Zichy Nándor,
szakoszt. elnök.

Felhívás kálitragyázási kísérletekre.

Az orsz. magyar gazdasági egyesület a múlt évben megkezdett kálitragyázási kísérletek folytatásaképp a rétekek kainittal való trágyázásával óhajtott kísérleteket tenni. Felkérjük tehát mindazokat, a kik *tőzeges, vagy esetleges homokos területeken réteket* birnak, hogy a kísérletekben résztvevni szíveskedjenek, s ebbeli szándékukat az O. m. g. e. titkári hivatalával tudassák, hogy a szükséges kainit elküldéséről és az utasítás megadásáról gondoskodni lehessen.

Kérjük a jelentkezéseket mielőbb megtenni, mert a kainit még a f. télen mihamarább elszórandó.

Kálitragyázási kísérleti bizottság.

A mezőgazdasági szomszédjog Württembergben.

A mezőgazdaságról és mezőrendőrségről intézkedő törvényjavaslat tárgyalása előtt alkalomszerűnek tartom megemlékezni azon törvényes határozományokról, melyek az ugynevezett «mezőgazdasági szomszédjog» tárgyában Württemberg királyságban a legutóbbi időben megállapítottak. A szomszédjognak kimerítő szabá-

lyozása ezen kis, de előrehaladt s gazdasági, valamint birtokrendezési szempontból sok tekintetben igen figyelemre méltó államban méltán köthette le figyelmét, mert e tárgy ily alapos-sággal s körültekintéssel a kodifikációban eddig nem szabályoztatott s a szabályozás nem is annyira az elmélet terén működő tudósok, hanem — mint értesültem — inkább a gyakorlati élet igényeit képviselő gazdák és gazdasági egyesületek javaslatai alapján történt.

A szomszédok kötelezettségei, a szomszéd-ságból eredő jogviszonyok eddig ott a magánjogi törvényekben is kifejezést nyertek, főleg a szolgalmakról intézkedő törvények, valamint a helyi statutumok és a jogszokás bizonyos érvényes szabályokat és eljárást létesítettek e téren; ezekhez járultak az 1872. október 6-án kiadott s Württembergben érvényes középitkezési rendtartás, ugy a tűz-, ut-, bányá-, folyam-, erdőrendészet körül alkotott szabályzatoknak némely ide vonatkozó intézkedései is. Azonban e szabályok, melyek az ugynevezett szomszédjogra is kiterjedtek, kielégítőek nem voltak, a különböző gazdasági kulturák sajátosságait nem vették figyelembe és bár a mezőgazdasági művelés szabadságát s a tulajdonnal való föltétlen rendelkezési jogot ott, hol mások jogos igényei vagy pedig a közérdek követelték, itt-ott korlátoztak is, de e tekintetben a törvényes jogokat s köteleket szabatosan nem irván körül, tág teret engedtek az eljáró hivatalos közegek önkényes és jogbizonytalanságot okozó beavatkozásának.

E hiányok orvoslása és a mezőgazdaság egyik lényeges szükségletének kielégítése végett alkotott, tehát az 1893. június 15-iki törvény «a mezőgazdasági szomszédjogról» (Gesetz betreffend das landwirtschaftliche Nachbarrecht vom 15. Juni 1893). Alig néhány hónapja tehát, hogy e törvény megalkotott s miután csak 1894. év elején lép életbe, a bírói s közigazgatási hatóságoknak még nem lehetett idejük oly gyakorlati esetekkel, melyek e törvényes határozományok által szabályozva lettek, foglalkozni, de a gazdák körében máris megnyugvást szült e törvény, mely jövőre sok perpatvart fog a szomszédok közt megakadályozni és sok viszályt s versengést csirájában elfojtván, helyébe békét és egyetértést fog a szomszédok körében teremteni.

A törvény első sorban a gazdasági telkek kimélyítéséről és feltöltéséről intézkedik. Az a birtokos, ki telkét a szomszéd telek színvonalán alól kimélyíteni akarja, nevezetesen az, a ki nyílt csatornákat, árkokat és gödröket kíván ásatni,

a birtokhatártól bizonyos meghatározott távolságban köteles ezen ásásokat eszközölni, vagy pedig oly védberendezéseket köteles létesíteni és fentartani, hogy a szomszédtelek a károsodástól, mely akár földcsuszamlás, akár a talajnak meglazítása vagy torlasztása folytán előállhatna, megóvassék. Hogy mily távolság tartassék szem előtt, vagy mily megerősítő készülékek alkalmaztassanak, ez az előforduló különös esettől függ. A törvény azon általános elvet állítja fel, hogy ily kimélyítések alkalmával vagy kellő erősségű falazat, vagy más hasonló szilárd erősítőmenny vagy lejt-töltés (Böschung) alkalmazandó, kivéve azt az esetet, midőn a szomszédtelektől a kellő távolsági mérték megtartott, ez esetben a védfalazás szüksége elesik. E szabályszerű távolsági mértéket pedig a következő módon állapítják meg, illetve mérik ki. Megállapítandó az árok- vagy gödörnek a szomszéd telek felé néző felső széle és a birtokhatár közt fenn lévő és fekvő irányban számított távolság — ha e távolság mindenütt legalább meggyezer akkora, mint az árok feneké és a birtokhatár színvonala közt létező távolság — akkor a szabályszerű távolsági mérték megtartott és a földbirtokos még külön erősítési munkálatokra nem kötelezhető. E kiszámítás a technikusok véleményének meghallgatása után fogadtatott el, kik ily távolsági kiszámítást a szomszédtelek biztosítása érdekében szükségesnek tartottak. A tám- vagy védfalak nem állíthatók a birtokhatárok szélére, csak szőlőknel van ez megengedve; ellenben belsőégi telkekkel szemben a tám- vagy védfal vagy más erősítőmenny belső oldalának a birtokhatártól számított legalább 0.30 méternyi távolságban, oly telkekkel szemben pedig, melyek szabályszerű igavonó erővel munkáltatnak, a birtokhatártól fölött 0.50 méter távolságban kell elhelyezve lenni. E határozomány azért véteget fel, hogy a szomszédbirtokos telkét egész a birtokhatárig teljesen felszántathassa, a nélkül, hogy a határ mellett elnyuló földszalagot földszántatlanul hagyni, vagy talán e birtokrészterületet kézi eszközzel megmunkálni kénytelenítették.

A mint kimélyítéseknél, úgy feltöltéseknél is gondoskodni kell a szükséges megerősítésekről a szomszédtelek biztosítása érdekében; csak ha a szabályszerű távolsági mérték megtartott, esik el itt is a megerősítésnek szüksége. A távolság mérték itt következőleg számítatik ki: a feltöltésnek a szomszédtelekre eső felső szélétől függő irányban a birtokhatár színvonaláig terjedő távolság mérendő ki s ha a távolság a feltöltés

Luczernát, lóherét, baltaczimet, nyulszapukát, komlóherét, bibor és fehér herét és egyáltalán gazdasági magvakat legmagasabb áron vásárol a **MAGYAR MEZŐGAZDÁK SZÖVETKEZETE BUDAPEST** Alkotmány-utca 31, Váci-körut sarok.

magasságának kétszeresét eléri, a szabályszerű távolsági mérték itt is meg van tartva s a további véderősítmények kötelezettsége megszűnt.

A szomszédjog továbbá kiterjeszkedik a telkeken felállított kazalok, garmadák, rakásoknak a szomszédtelektől megállapítandó távolságára is. A szomszédgazdaságra nézve ily rakományok néha ártalmasak is lehetnek, főleg mert a termőföldre árnyékot vetnek és ezért elrendeltetett, hogy ha 2 méternél nem magasabbak, legalább 0.50 méternyi távolságban kell a birtokhatártól maradniok, ha azonban ennél magasabbak, a távolság mértéke annyival mulja felül a 0.50 métert, a mennivel magasságuk a 2 méternyi mérték felett áll.

A birtokhatár mellett elhelyezett kerítéseknek is olyanoknak kell lenni, hogy a szomszédtelek és annak mezőgazdasági használata a felállítás folytán károsodási ne szenvedjen. — Oly sövényeknek, melyek a birtokhatártól legalább 0.50 méternyre nem állanak, a sövénykarók, illetve támaszok a sövény birtokosának oldalán helyezendők el; szabadon álló falak, melyek a határtól 0.50 méternél kisebb távolságban állanak, a szomszédtelek felé nem támaszhatnak meg. A törvény továbbá a kerítések elhelyezésének, valamint az ültetvények távolság-mértékét a birtokhatártól megállapítja és ide vonatkozóan több gyakorlatias intézkedéseket tesz.

Csak példakép utalok itt némely határozatára. A faültetvényekre nézve például a következő távolsági mérték érvényes: dió, eper, gesztenye, nyár, fűz, hárs, szil, tölgy, bükk, kőrisfákra, platánokra, fenyőkre: 6 méter; magvas gyümölcsfákra és cseresznyefákra 3.50 méter, csontár gyümölcsfákra nézve — a cseresznyefa kivételével — 2 méter a határtól a törvényes távolsági mérték. Ezen távolsági mérték a törzs közepétől számítandó, a talajból való kiemelkedésének állapotában, cserjéknél a birtokhatárhoz legközelebb eső hajtások veendő a távolság alapjául; szőlőkkel szemben e távolsági mértékek megkétszerezendők, ha a fák a déli, délkeleti vagy délnyugoti oldalra ültetettek; oly fák, melyek a fennálló rendőri szabályok értelmében a közutak vonalán az idegen telkek mellé szabályszerű egymásutánban ültetettek el, a szomszédtelekkel szemben az itt előadott törvényes távolsági mérték megtartásától fölmentve, szőlőtőkék — azokat kivéve, melyek zárt kerítések mögött léteznek — 0.50 méter távolságban kell hogy a birtokhatártól létezzenek; a távolság a tőke közepétől számítandó; komlóültetvényeknél

a távolsági mérték 1.25 méter, de ha a szomszédteleken is komló ültetettek, 0.75 méter is elegendő. E távolsági mértékek épületek és udvartelkekkel szemben is érvényesek, azonban nem alkalmazandók erdők, állandó legelők, puszták és terméketlen területek irányában; és a megtartandó távolsági mérték azon távolsággal is kisebbedik, a mely távolságban — a birtokhatártól számítva — a szomszédtelek gazdaságilag egyáltalán nem használtatik.

Azon erdőségek, melyek a törvény életbe léptetése alkalmával már léteznek, a távolsági mérték tekintetében nincsenek korlátozásoknak alávetve, ha azonban ezen erdők újabb beültetések által megújítottak, a szomszéd telekkel szemben 2 méter távolsági mérték alkalmazandó. E távolság érvényes belső telkekkel és épületekkel szemben is — de ha a szomszédtelek szintén erdő, vagy állandó legelő, puszták, vagy terméketlen terület — a távolsági mérték nem alkalmazandó.

A szomszédtelekre átnyúló gyökerek és ágakról intézkednek a következő szakaszok. Az eddigi joggyakorlat e tekintetben ingadozó volt, az átnyúló gyökerekre az volt az elfogadott gyakorlat, hogy a szomszéd azoknak, szükség esetén az egész fának eltávolítását kívánhatta, magának azonban nem volt szabad azokat eltávolítani. Az új törvény szerint azonban a szomszéd birtokosnak jogában áll az átnyúló gyökereket eltávolítani és kárpótlás nélkül magának megtartani; kivétel csak a törvény életbe léptetésekor fennálló erdők, fák és bokrokra áll fenn, ezeknek gyökereit csak az esetben távolíthatók el, ha a birtok használata, vagy megművelése azt szükségessé teszi.

Átnyúló ágaknál a szomszéd birtokos kívánhatja, hogy az ágaknak a földtől 5 méter magasságig, gyümölcsfáknál 2.50 méter magasságig felnyúló részei a másik telek tulajdonosa által eltávolíttassanak, de erre csak az október 1-től március 31-ig terjedő időben kötelezhető. Ha az átnyúló ágak valamely beltelek vagy épületre terjednek ki és annak használatát lehetetlenné teszik vagy akadályozzák, egészen eltávolítandók.

A fákról vagy bokrokról a szomszédtelekre áteső gyümölcsök a szomszédtelek tulajdonosát illetik, ez alól kivételnek csak akkor van helye, ha a szomszédtelek a közhasználat tárgyát képezi.

Ezenfelül a közutak, vasutak, távirdai oszlopok és vezetékek biztosítása végett alkalmazandó különös intézkedések is tétettek, ezek közt

megemlítendő, hogy nagyobb s könnyen éghető rakományoknak a vasutvonalától legalább 15 méternyi távolságban tartása elrendeltetett s megengedtetett a vasutaknak, hogy a pályatestre és tartozékaira átnyúló ágakat és gyökereket — ha ezt a vasuti szolgálat biztonsága megkívánja — haladéktalanul eltávolíthassák; a távirdai hatóságok szintén követelhetik, hogy azon faágak és gallyak, melyek a vezetékek közelében léteznek, oly mértékben visszavágassanak, hogy az ágak mindenütt legalább 0.60 méter távolságban legyenek a vezetéki sodronyoktól. Halaszthatatlan szükség esetén maga a távirdai hatóság eszközölheti e levágatást.

Ezek a mezőgazdasági szomszédjogok azon legérdekesebb intézkedései, melyek a törvényhozás körében addig csak szorványosan tárgyalt határozmányokat rendszeres egészbe foglalták. Hazai törvényeink a szomszédok ily jogairól s kötelességeiről tudvalevőleg nem intézkednek és legfeljebb a középítési szabályok némely hatósági statumok és a szokásjog szabályozták a szomszédjogból eredő jogviszonyokat. Ezeket felül egyedül vizjogi törvényünk az, mely e térre is némileg kiterjeszkedett. Igaz, hogy már régebbi törvényünk tiltotta a vizek természetes lefolyásának más kárával akármily módon vagy alakban való megállítását (1840. X. t.-cz.) ezzel a szomszédjogot a vizjog terén elvileg elismerte, de a vizjogi törvény már nemcsak elvi kijelentéssel, de kézzelfoghatóbb intézkedésekkel rendezte a szomszédjogi jogviszonyt különösen a *vizi szolgalmakra* vonatkozó határozmányokban. Ugyane törvény kimondotta, hogy mindazon munkálatok, melyek idegen területen létesítenek, vagy idegen érdekeket érintenek, valamint ezen munkálatokon az eszközöndő átalakítások hatósági engedély alá esnek. A 43. szakasz pedig a szomszédokra már pozitív kötelezettségeket hárt, elrendelvé, hogy «ha a vízrendezési vagy lecsapolási munkálatok által idegen földeket érteke növekednek, a munkálatok létesítője jogosítva van az illető terület birtokosától a munkálatok költségeinek haszonaránylagos viselését követelni.»

A szomszédok jogainak és kötelezettségeinek ezen szabályozása azonban nemcsak a vizjog körül szükséges, a hol a jogviszonyok, mint a fennebbiekben látható, több vonatkozásaikban már helyes megoldást találtak, de még inkább szükséges a mezőgazdaság körül, melyben — mint a württembergi törvényből vett s fönnebb ismertetett szemelvények igazolják — nagyon sok vonatkozás és érintkezés kimerítő és minden

kételyt kizáró, egy megoldást s szabályozást hozás e térre is. Württemberg példája és kevés fáradság

Néhány szó a mirt csokról

△ A modern időkben igen fontos szerepet szereznek és a földművelés pedig az agrikulatásos vizsgálatokhoz és a mezőgazdasági vizsgálatokhoz, hogy mennyi és milyen állatoknak használati célból minő tápanyagokat felel meg, azóta minden törekvésére álló talaj — mondjuk — megadassék minő van, de éppen e megadással az étlapkészítésében is rejlik, látnak elejét lehet karmányszükességeket ki lehet venni, mert ennék is van, mert néha olyadát, miknek abszolút

Egy ily hiány közt — az, meg gazda, minden káros savas meszet (és növekedéskor) Igaz, hogy nem a nagyobb gazda teknel nem ritkán borjuk takarmán

Midőn ezt tudjuk ki, hogy a csontreszt foszforsavas légszár állapot 75% foszforsavas szerint azután ömvesh valamint kellő kifejlődésében a szűklegendő foszfors

TÁROZSA.

Hazánk időjárása az elmúlt októberben.

A száraz és kissé hűvös szeptember után az október hó esőkkel köszöntött ugyan be, de azért egészben száraz maradt, hőmérsékletét illetőleg pedig a melegebb októbernek mellé sorakozik.

Míg a szeptember ingatag, változó jellegű volt, addig e hóban több ízben állandó karakterű volt az idő. Volt egy hosszabban tartó, igazi nyári típusunk is, amelylyel együtt járt a hó 19—26-ika közé eső 8 napos száraz időszak; ezenkívül a kisebb tartalmú 6—9-ike közé eső 4 napos, 11, 12-én 2 napos és 28—31 közé eső 4 napos száraz időszakok. A 6—9-ike közé eső időszakban Dk—K. légnyomás max. hatása alatt állottunk, a többi száraz időszakok közép-Európai max.-ot hoztak magukkal.

Igy a különben rendszeren esős őszi hónap száraz jelleget vett föl, a mi többek közt abból is látszik, hogy a hó 31 napja közül csak 12 nap volt esős, a többi 19 pedig száraz.

Lássuk mennyi csapadékot mértek e hóban a hazai meteorológiai állomások:

I. Északnyugoti Felföld és Kis-Magyar-Alföld.

Pozsony 58, Mező-Keszi 70, Nyitra 95, Balassa-Gyarmat 39, Selmeczbánya 107, Liptó-Ujvár 95 milliméter.

II. Északkeleti Felföld.

Késmárk 57, Rozsnyó 38, Eperjes 52, Huszt 84, Körösmező 63, Akna-Szlatina 42, Ungvár 84 milliméter.

III. Erdély és nyugoti határszéle.

Nagy-Bánya 78, Bethlen 28, Kolozsmonostor 30, Herkulesfürdő 9, Nagy-Szeben 16, Gyergyó-Szt.-Miklós 14, Fogaras 18, Maros-Vásárhely 41 milliméter.

IV. Magyar-Alföld.

Eger 47, Nyiregyháza 38, Szatmár 48, Turkeve 46, Nagyvárad 23, Szeged 18, Baja 63, Pancsova 13, Temesvár 14, Arad 22, Debreczen 32 mm.

V. Dunántúli dombvidék.

Kőszeg 46, Herény 30, Csáktornya 65, Siófok 68, Szulok 55, Pécs 82, Budapest 50, Zalaegerszeg 45, Nagy-Kanizsa 59, Kaposvár 48, Balaton-Fürdő 49 mm.

Az elősorolt adatokból már megítélhetjük az eső e havi területi eloszlását.

Eltekintve a tenger melléktől, legtöbb eső (100 milliméter fölött) esett e hóban az Északkeleti-Kárpátokban s az Északnyugoti-Felföld egy részén, mindkét terület azonban együttvéve is csak igen kis részét teszi ki hazánk egész területének. 50—100 mm. között vannak az említett területeket keskenyen szegélyező vidékek, továbbá a Kis-Magyar-Alföld s végül a Dunántúl északkeleti negyede s két déli megyéje (Somogy és Baranya). Ellenben 50 mm. alatt maradt az ország zöme,

nevezetesen: az egész Magyar-Alföld, Erdély s Dunántúlnak csaknem egész nyugoti fele. Az utóbbiakból legszárabb maradt a Magyar-Alföld déli része (a Körös, Tisza és a Duna közti nagy terület) s Erdély legkeletibb és legdélibb részei. E területeken a havi esőmennyiség nem haladja felül a 25 mm.-t, sőt több helyt csak ennek mintegy felére rüg.

Már az eddigiekből is bátran következtetést vonhatnánk e hó száraz voltára, de hogy pozitívabban alapra fektethessük ebbeli ítéletünket, hasonlítsuk össze néhány állomás e havi esőmennyiségét a husz évről nyert átlaggal.

Azt találjuk, hogy az átlagosnál kevesebb eső esett októberben: Nagy-Szebenben 27, Egerben 13, Nyiregyháza 26, Szatmárt 27, Szegeden 38, Kőszegen 54, Pécsen 17 és Budapesten 16 milliméterrel, ellenben több esett: Selmeczbányán 17 és Eperjesen 2 mm.-el, azaz: az Északnyugoti (északi) Felföld kivételével hazánk minden vidékén jelentékenyen kevesebb eső esett e hóban a rendszeres s a hiány legtetemesebb az Alföldön, a Dunántúl nyugoti részén s Erdély déli vidékein, a hó is nem egy helyen az átlagosnak csak fele, vagy felénél is kevesebb esett.

Az esős napok száma legnagyobb az Ék. Felföldön, a hol is 10—13 közt váltakozik, azaz átlag minden harmadik nap tekinthető esős napnak és legkisebb Erdélyben, a hol 3—9 közt ingadozik. Az Északnyugoti-Felföldön és Kis-Magyar-Alföldön 8—13, a Magyar-Alföldön 3—12 és a Dunántúl 5—12 az esős napok száma.

Éleesebben hán csak az Ék. ike és 13—18-ik csaknem az összeg egy rövidebb esőmíg az ország tőhóban inkább es

Mindezek alrazabb októberben Nem érdek hogy mely napot nyit tett az ki.

Az eső 24 Felföldön és a 3-án, az Észak-Erdélyben 13—1 Alföldön a hó el Dunántúl 1., 2. a

Jelentékeny mennyiségek: Ny bányán 51 mm. 2-án; Huszton 2 16 mm. 13-án; 32 mm. 2-án; tokon 37 mm. 2

Ezután lass a hőmérsékleti A hőmérsék bályos. Leghűvö (Árva, Liptó) és a havi közép te sokból nyerve)

kételet kizáró, egyetemesen kötelező gyakorlatias megoldást s szabályozást kíván s ha a törvényhozás e tere is kiterjeszti figyelmét, mint a kis Württemberg példája mutatja, némi igyekezettel és kevés fáradsággal könnyen nyerhet is.

Dr. Csillag Gyula.

Néhány szó a foszforsavas mézről, mint csontképző takarmányról.

△ A modern állattenyésztésnél kétségkívül igen fontos szerepe van a takarmányozási rendszernek és a felhasznált takarmánynak. Mióta pedig az agrikulturn-kemikusok, hosszú és fáradságos vizsgálódások után, meghatározták egyrészt, hogy mennyi és minő tápanyag kell a különböző állatoknak különböző korban s különböző használati céloknál; másrészt hogy mennyi és minő tápanyagokat tartalmaznak a sok mindenféle természetes és mesterséges takarmányok: azóta minden törekvő gazda iparkodik a rendelkezésre álló takarmányokból egy oly normális — mondjuk — étlapot összeállítani, hogy abban megadassék minden a mire az állatnak szüksége van, de éppen csak a kellő mennyiségben. Ennek az étlapkészítésének egyik igen nagy előnye abban is rejlik, hogy vele a takarmányozásnak elejét lehet venni s néha, különösen takarmányszük esztendőkből, igen nagy kellemetlenségeket ki lehet kerülni. De mint mindennek, úgy ennek is van árnyoldala és pedig azért, mert néha olyan kiadásokra csábítja a gazdát, miknek absolute semmi eredménye nincs.

Egy ily hiába való kiadás — a többek közt — az, mikor a teoriához ragaszkodó gazda, minden különös szükség nélkül foszforsavas meszet tesz a takarmány közé azért, hogy növekedéskialtájánál a csontképződést elősegítse. Igaz, hogy nem sokan vannak, kik ezt teszik, de a nagyobb gazdaságokban, különösen teheneszeteknél nem ritka a foszforsavas meszliszt, a borjú takarmányán.

Midőn ezt teszik, abból a tényből indulnak ki, hogy a csontok és fogak anyaga legnagyobb részét foszforsavas meszből áll, mert az előbbieknél légszáraz állapotban 60, utóbbiak pedig mintegy 75% foszforsavas meszet tartalmaznak. Ezek szerint azután önmagától értetődik, hogy egy a vemhes valamint a növekedéskialtak a csontozat kellő kifejlődésére oly takarmányt igényelnek, melyben a szükséges szerves tápanyagok mellett elegendő foszforsavas mesz is foglalatik.

S ebben teljesen igazuk is van. Mert ha csakugyan hiányzik valamely takarmánykeverékből ez a fontos ásványi tápanyag, akkor a finoman praeparált foszforsavas meszpótlék kétségkívül jó szolgálatot tehet, már csak azért is, mert a több ízben végzett kísérletek kimutatták, hogy az ily módon adagolt foszforsavas meszet az állatok meg tudták emészteni és csontképzésre fordítani.

Másképpen áll azonban a dolog, ha nincs hiány foszforsavas meszben és teljesen normális takarmánykeverékekkel van dolgunk, a minőt a jöminőségű, helyesen és czélszerű arányban összeállított takarmánnyal igen könnyen el lehet érni. Ily esetben legalább is nagyon kétséges, hogy a pótlólag adagolt foszforsavas mesz képes-e egyáltalán valami eredményt felmutatni, mint azt némelyek erősítik.

Ezen kérdés felderítéséhez nagyban hozzájárultak Dr. Weiske takarmányozási kísérletei is, melyeket a következőkben ismertetünk. Weiske 16 fiatal házi nyulul tett kísérletet, melyek közül 6 db 4 hónapos, 4 db 72 napos és 6 db 36 napos kora volt s mind a 16 egy anyától származott. E 16 házi nyulat két csoportra osztotta, úgy hogy mindegyik csoportban minden korból egyenlően jutott. Az I. csoport 8 állatja összesen 8690 gramm és a II. csoport 8 állatja 8630 grammot nyomott; mindkét csoportnak tehát majdnem egyenlő súlya volt a kísérlet elején. Minden állat teljesen egyenlően kapott jó rétiszenát, zabot és burgonyát, de avval a különbséggel, hogy a II. csoportban levő állatok azonkívül napoként egy adag foszforsavas meszet is kaptak, melyet a burgonyaszemekre rákenve nyújtottak nekik.

Ily módon folyt a két csoport takarmányozása egy fél éven át. Hetenként egyszer meg lettek az állatok mázsálva és a félév elmulta után le lettek szurva. Ekkor pontosan megállapította Weiske minden egyes állatnál külön-külön a vágási (holt) súlyt, a csontváz súlyát és annak vegyi összetételét. A kísérlet eredménye az lett, hogy az ezen hosszú idő alatt folytonosan adagolt foszforsavas meszpótlék, e fiatal és erős növényben levő állatoknál a csontváz súlyát ugyan egy bizonyos mértékig fokozta, de a csontozat vegyi összetételét semmiben sem változtatta meg. Eppen ily kevésbé volt az élősúly vagy a holt súly nagyobbodás a II. csoportnál nagyobb, mint az elsőnél.

Egy másik kísérlet, melyet Dr. Graffenberger végzett, következő volt: Egy házinyulnak

4 fiatal (8 napos) kölykét megölte s az anyát ugyanazon himmellel, melylyel a megölt magzatokat nemzette, újból párosította és éppen úgy takarmányozta mint azelőtt, csak azon különbséggel, hogy mostantól kezdve napoként a takarmányhoz bőségesen foszforsavas meszet is kevert. Nyolcz heti ilyen takarmányozás után a nyul 6 fiat ellett, melyek közül egy nemsokára elpusztult. A megmaradt nyulfiakat, éppen úgy mint az első ellést, 8 napig hagyta anyjuk mellett, mely a szoptatás alatt is megkapta a rendes foszforsavas meszpótlékot. A nyolczadik nap elteltével ezek a kölkek is meg lettek ölte és vizsgálva.

Az egyes állatok súlyából, valamint az analízisből kitűnt, hogy a vemhes és később szoptató állat rendes takarmányához hozzáadott foszforsavas mesz az utódok erőteljes kifejlődésére nézve semmi észlelhető haszonnal sem járt, hogy a fiatal állatokban a foszforsavas mesztartalom sem növekedett ezáltal.

Ezek után bátran feltehetjük, hogy a különben rendes, normális takarmányhoz, mely a cél elérésére szükséges szerves és szervetlen tápanyagokat és összetételt tartalmazza, pótlék gyanánt adagolt foszforsavas mesz semmi észlelhető hasznot nem nyújt. Ez csak ott van helyén, hol kevésbé jó minőségű és összetételű takarmány áll rendelkezésre, melyben esetleg nincs meg a szükséges mennyiségű foszforsavas mesz s illetőleg az ily mesz adagolása tehát igazán csak ott indokolt, a hol a csontok meszhiánya csontlágylás vagy lágycsontuság alakjában mutatkozik.

Száritott répaszeletekről.

(Közlemény a budapesti orsz. chemiai intézetből)

— Azon kedvező eredmények által serkentve, a melyeket a hazai nagyipari szeszgyáraink, szeszgyári moslék szárításával eddig elértek és ama visszasságok kiküszöbölése czéljából, a melyek a cukorgyárakból eredő kiluzozott, friss répaszeletek kezelésével egybe vannak kötve, nem különben ama veszélyek elhárítása czéljából is, a melyek a bevermelt répaszeletek etetéséből erednek és az azzal takarmányozott marhánál fellépő emésztési zavarokban kulminálnak, tett lépést a hatvani cukorgyár a kiluzozott répaszeletek szárításának megpróbálására.

Volt alkalmam az onnan eredő terménynek egy mintájának tápértékét megvizsgálni a

némi fogalmat szerezzünk, lássuk, milyen volt e az eloszlás Budapesten:

Budapest (Vár)	
szep. 28—okt. 2.	13.9
okt. 3—7.	12.7
8—12.	12.2
13—17.	11.2
18—22.	9.4
23—27.	7.7
Hőmérsék C.° 1871—90.	
Hőmérsék C.° 1893	
Külömbség	
Esőmennyiség mm.	
Esőnapok száma	
Nedvesség %	
Közép felhőzet 0—10 skála	
Közép szél erő 0—10 skála	
Ék—Ny.	
Dny—K.	
Szélcsend	

Elesebben határoztam esős időszakot e hó folyamán csak az Ék-Felföld mutat, ahol is a 2—5-ike és 13—18-ika közé eső időszakban esett csaknem az összes eső. A Dunántúl is mutat fel egy rövidebb esős időszakot és pedig 1—4-ikét, míg az ország többi részeiben az eső az egész hóban inkább csak szórványos jellegű volt.

Mindezek alapján az elmúlt októbert a szárazabb október közé kell sorolnunk.

Nem érdektelen még annak tudása sem, hogy mely napokon esett a legtöbb eső és mennyit tett az ki.

Az eső 24 órai maximuma az Északnyugoti-Felföldön és a Kis-Magyar-Alföldön a hó 2. vagy 3-án, az Északi-Felföldön 2-án és 15. vagy 18-án, Erdélyben 13—15-én vagy 18., 19-én, a Magyar-Alföldön a hó első avagy középső napjaiban s a Dunántúl 1., 2-án avagy 27., 28-án esett.

Jelentékenyebb, egy 24 óra alatt esett esőmennyiségek: Nyitrán 33 mm. 2-án; Selmeczbányán 51 mm. 3-án; Liptó-Ujvárt 30 mm. 2-án; Huszton 23 mm. 15-én; Maros-Vásárhelytől 16 mm. 13-án; Turkevén 22 mm. 2-án; Baján 32 mm. 2-án; Csáktornyan 34 mm. 27-én; Siófokon 37 mm. 2-án és Budapesten 21 mm. 2-án.

Ezután lássuk, hogy milyenek voltak e hóban a hőmérsékleti viszonyok.

A hőmérséklet területi eloszlása eléggé szabályos. Leghűvösebbek voltak az Északi-Kárpátok (Arva, Liptó) és a gyergyói-havasok vidéke, ahol a havi közép temperatura (a közvetlen leolvásokból nyerve) a 9° C. alatt maradt. 11° C. alatt

van az egész észak- és északkeleti hegyvidék, továbbá Erdély s a Dunántúl legnyugatibb részei. Az ország zöme (a Dunántúl s a Magyar-Alföld legnagyobb része) 11—13° C. havi közép temperatura mutat fel e hóban. 13° fölött vannak a Magyar-Alföld déli vidékei, elkezdve Kalocsától és Szarvastól lefelé, továbbá egy kisebb zárt terület a Dunántúl (Pápa és B.-Füred között). Zág-rábtól a tengerpart felé növekedik a temperatura s már a dalmát-partokon majdnem eléri a 20° C. havi közepet.

Megismerkedvén a területi eloszlással, vizsgáljuk meg, hogy mennyiben térnek el az e havi hőmérsékleti viszonyok a normálistól. Evégből vessük egybe néhány hely e havi közép hőmérsékletét a husz évről nyert átlagos értékkel.

Azt találjuk, hogy az idei októberi havi közép fölé emelkedik a normálistól: Pozsonyban 1.8 C-al, Selmeczbányán 1.4, Késmárkon 2.7, Eperjesen 1.8, Ungvárt 1.1, Nagy-Bányán 0.8, Nagy-Szebenben 0.7, Csik-Somlyón 3.2, Egerben 1.9, Nyiregyházán 2.6, Szegeden 1.9, Aradon 1.8, Kalocsán 1.7, Magyar-Óvárt 1.6, Kőszegen 2.0, Pécsen 1.8 és Budapesten 1.7 C-al, és nem találunk állomásaink között egyet sem, a hol hőtöbblet ne mutatkoznék.

Amint a felsorolt adatok tanúsítják, e hóban 1°—3°-ig menő hőtöbblet jelentkezik vidékenként a havi közepekben, a mely körülmény arra jogosít fel, hogy az idei októbert a normálistól jóval enyhébbnek nyilvánítsuk.

Hogy a hőmérséklet időbeli eloszlásáról is

közelmúlt napokban. A puba tapintatu, szürke színű, cukorrépa emlékeztető szagu, homogén anyag, a répaszeletek alakját mutatja.

Az anyag a következő összetételű.

Viz	10 23%
Protein	9 62
Nyers zsír	3 93
Légenymentes vonatanyag	54 93
Nyers rost	17 55
Hamu	3 74

A terményben foglalt proteinnek 9 18%-ja, illetőleg az összes protein 95 42%-ja emészthető. Ez meglepő eredmény és ezen takarmány értékét nagy mérvben fokozza; mert hasonlitsuk csak össze ezzel a hazai nagyipari szeszgyárainkból kikerülő szárított moslékot, mely elismert jeles takarmány, és gazdakörökben, mint erőtakarmány közkedveltségnek örvend; ebben az összes protein mennyisége mégsem éri el a szárított répaszeletek említett százalékait.

Kérdésemre, a hatvani cukorgyár tudatta velem, hogy a szárított répaszeletek 100 kgm.-ját 3 forintért engedi át répaszállítóinak és más vevőknek 3 frt. 25 kr. ért.

Annak kiderítésére, vajjon az említett követelt ár engedélyezése mellett, rentabilis-e a szárított répaszeletek takarmányozása, azokat más, ismert takarmány vegyi összetételével és piaci árával kell összehasonlítani.

Tekintsük csak e czélből a tengerit:

A tengeri összetétele átlagban

Viz	12 7%
Protein	10 0
Zsir	7 0
Légenymentes vonatanyag	62 8
Nyers rost	6 0
Hamu	1 5

Wolf tanár szerint, valamely takarmány tápanyagainak értéke a következő arányban áll: Protein 3·5, Zsir 3·7, Légenymentes vonatanyag 1.

Tengeri tehát a fent közölt tartalomátlag szerint 123·7 tápegységgel bír, t. i.

Protein + Zsir + Légenymentes vonatanyag	(10×3·5), (7×3·7), (62·8×1),
= Tápegység	123·7

A szárított répaszeletek pedig 103·14 tápegységet tartalmaznak u. i.

Ezen táblázat második rovata a hőmérsékletnek husz évről nyert októberi ötnapi középértékeit adja; a harmadik rovat az idej októberi ötnapi közepeket s a negyedik rovat a két megelőző közt mutatózó differenciákat tünteti fel, és pedig a + jel hőtöbbletet, — jel meglehiányt jelez. A többi rovatok egyéb meteorologiai elemek ötnapi értékeit, illetve középértékeit s a szélirány és szélségszámát a megfigyelt esetek számát adják.

A mint a második rovatból látjuk, a hőmérséklet normális (husz évi) menete öt napról öt napra egészen szabályos, azaz folytonosan csökken a hó vége felé, míg ez a harmadik rovatra csak részben áll. Minket azonban főleg a különbségi (negyedik) rovat érdekel, mert ez mutatja meg, hogy a hőmérséklet ezidei októberi menete mennyiben tér el a normális menettől. Amint látjuk a hó első felében csupa hőtöbblet — (és pedig a második és harmadik pentádban jelentékeny) és második felében némi meglehiány mutatkozik, az előbbi az utóbbit azonban tetemesen felülmulja. Amennyiben a hőmérséklet budapesti menetéről következtethetünk a hőmérséklet menetére általában, hazánk aránylag kis területén: kimondhatjuk, hogy az idej október első fele tetemesen melegebb s második fele valamivel hűvösebb volt a normálisnál.

Ha a hőmérséklet ezen (időbeli) eloszlásának magyarázatát keressük a meteorologiai elemek egyidejű értékei közt, a felhőzet és szélviszonyok sok tekintetben felvilágosítást adnak.

Protein + Zsir + Légenymentes vonatanyag	(9 62×3 5), (3 93×3 7), (54 93×1),
= Tápegység	103 14.

E számítás alapján tehát az említett két takarmány között következő reláció áll fenn:

Tengeri 1, Szárított répaszeletek 0 83.

Ha 100 kgm. tengerit 6 frttal fizetünk meg, vagy más szóval mondva, hogy ha 123·7 tápegységet ezen összegért vásárolunk, akkor 5 frt értéket képvisel ama 103 14 tápegység, a mely a hatvani cukorgyár által előállított szárított répaszeletekben foglaltatik.

Ezzel szemben a szóban forgó takarmány 100 kgm. ja 3 frt 25 kr-ért illetőleg 3 frttal beszerezhető. miből kitűnik, hogy az abban foglalt tápanyagok 65 %-a illetve 60 %-ával az azokat képviselő értékért vásárolhatók, (hogy ha azt, a tengeri árával és az abban foglalt tápegységek számával hasonlítjuk össze).

Hazai szeszgyáraink a moslék szárításának magas értékét igen gyorsan ismerték el, a mit azáltal bizonyítottak, hogy a szárítást ugyszólván lázas sietséggel kezdték meg. Azt tartom, hogy cukorgyáraink a répaszeletek szárítását hasonló módon fogják megkezdeni. Cukorgyáraink majdnem mindegyike, az általuk feldolgozott répák egy részét maga termeli, miből kifolyólag nemcsak a kilugozott szeletek azon részének értékesítéséről kell gondoskodniok, a mely szerződésileg nem kerül a répaszállítók vermeibe, hanem a saját termésű répából származó szeletekről is.

A répaszeletek értékesítése ma, ugyszólván kivétel nélkül marhabizalás által eszközöltetik, ettől azonban az illető vállalatok iparkodnak megszabadulni, a mi a szeletek szárítása által annál könnyebben lesz elérhető, mivel arra, műszakilag tökéletesnek mondható eljárás (a Hencke féle eljárás) áll rendelkezésünkre és a mi még szintén nyomos ok, hogy t. i. a termény könnyen akad vevőre, Németország takarmánykereskedői ily anyag után hajhásznak.

Legyen itt még megemlítve, hogy úgy mint a hogy az annak idején a szárított szeszgyári moslékkal történt, t. i. a termény legnagyobb része kivitett a külföldre, úgy a hatvani cukorgyár is, eddig termelt takarmányának jó részét külföldre adta el.

Dr. Könyöki Alajos.

Ugyanis a hó első felében (lásd fenti táblázat utolsó öt rovatát) jóval kisebb a (közép) felhőzet és a (közép) szél erő, mint a hó második felében. A szélirány az első felben túlnyomólag Dny—K-i, a második felben pedig erősen uralkodó az Ék—Ny-i. E körülmény azt hozza magával, hogy a gyenge enyhe szelek s a kisebb felhőzet mellett az idő a hó első felében tetemesen melegebb volt, mint a második felben, amidőn az erősebb és hűvösebb szelek mellett még borultabb is volt az idő.

Hogy az idej október hőmérséklet dolgában oly kedvező lefolyású volt, azt első sorban a légnyomás kedvező eloszlásának s ami ezzel szorosán egybefügg, a kedvező szélviszonyoknak kell tulajdonítanunk. Így például Budapesten a fenti táblázat hat pentádjá (szél-rovat) összesen 90 szél-észlelést foglal magában (naponta három észlelés), ezek között 29 észlelésnél a szél az Ék—Ny-i felből-, 35 észlelésnél a Dny—K-i felből fúj és 26 észlelésnél szélségszám uralkodott. Tehát az összes észleléseknek csak 1/3-át teszi ki a hűvösebb Ék—Ny-i szél, 2/3-a a melegebb Dny—K-i szélre és a nagyszámú szélségszámra esik.

Az ország többi részeiben is ily kedvezők voltak e hóban a szélviszonyok. Ugyanis, a hegyvidéket kivéve a legtöbb helyt a délnyugottól—délkeleti szélirány volt az uralkodó s a viharos napok száma átlag igen kicsiny, a szélségszámok száma pedig nagy volt.

A melegebb évszakot jellemző zivatarok (égi háborúk) e hóban nem maradtak el, sőt

Uj rovarirtó növény termelése.

Magyarországon, mint azt már jeleztük volt, ez évfolyamokban Molnár István gyümölcsészeti miniszteri biztos a Dalmátországban tenyésztett «hamvas levelű aranyvirággal» (*Chrysanthemum cinerariaefolium*), mely növény tudvalevőleg igen jó rovarirtó szernek bizonyult, alapos kísérleteket folytat. Ez a növény a telet, a budai kísérletek szerint, három éven át jól kiállotta s a megejtett vizsgálat alapján virágjából ugyanolyan minőségű rovarpor lett, mint a milyet nyerne a Dalmáciában természetesen hasonló növényből. Ezeknek szem előtt tartásával a földmívelési miniszter a növénymagvakból, az ez iránt érdeklődő közönségnek, meglehetősen mennyiséget osztatott ki s miután melegebb köves hegyi talajokon e növény igen jól megterem, sőt jövedelmező gazdasági ágga is fejlődhetik, remélhető, hogy az elpusztult szőlők helyén e rovarirtó növény termelésével sokan fognak próbát tenni.

Vádak a tőzeg ellen.

Egy magas színvonalon álló francia lapban bizonyos Basserie nevű gazda a következő vádakat hozza föl a tőzeg ellen:

1. Azon növények, melyekből a tőzeg származott, így a *Carex*, *Butomus*, *Eqisetum*, *Sphagnum*, de különösen az *Utricularia*, a *Phellandrium*, a *renunculaceae* stb. a legnagyobb mértékben mérgesek; csaknem bizonyos ennélfogva, hogy ezek mérgező hatása még hamvaikban sem tűnik el.

2. Nem igaz, hogy a tőzeg képes volna visszatartani a vizelet légenyirtóanyagát; e tekintetben a szalma ép úgy megteszi a szolgálatot.

3. Nem igaz — nevezett író szerint — az sem, hogy más illó anyagokat is képes volna visszatartani; nemcsak szagátalanná nem teszi az istállót, hanem veszélyes kigőzölgése is van, mi belélegezve, különféle betegségeket képes előidézni az állatoknál; így különösen a takonykór lép fel könnyen oly istállóban, hol tőzeggel almoznak. «A lábak gyengítésére pedig határozottan rossz befolyással van.»

Mi e vádakkal szemben csak azt említhetjük föl, hogy Franciaországban aránylag igen kevés tőzeg van; évenként ezer meg ezer waggon ily szállítmány leginkább Németországból jön be s leginkább nemzeti gyűlölet sugallhat oly közleményt, mely a szakember bírálatait egy oldalról sem állja ki.

— persze már csak szórványosan — majdnem minden vidéken előfordultak, és pedig részint a hó első napjaiban, részint 10-én (Dunántul), avagy 13., 14-én.

Az első fagy csaknem mindenütt a hó 20-án, illetve 21-én reggelre volt. Az első fagyok — s az összes e hóban előfordulók — igen mérsékelték voltak s a 5 C°-ot jóformán seholssem haladták túl.

Itt van helye, hogy a hőmérséklet abszolút szélsőségeiről is megemlékezzünk.

A hőmérséklet maximuma túlnyomóan a hó 8-án állt be, minimuma pedig 29-től 31-én.

Vidékenként felsorolunk ezen értékekből néhányat. Eszerint a maximum volt: 25·9 C° Pozsonyban 8-án; 21·6 Selmeczbányán 8-án; 25·0 Ungvárt 8-án; 25·0 Kolozsmonostoron 8-án; 28·4 Nagy-Szebenben 7-én; 26·9 Turkevén 8-án; 27·1 Szegeden 8-án; 25·8 Herényben 8-án és 25·9 Budapesten 6-án. A minimum pedig volt: 2·4 Pozsonyban 30-án; 2·3 Selmeczbányán 20-án; 1·0 Ungvárt 31-én; 5·0 Kolozsmonostoron 29-én; 4·2 Nagy-Szebenben 26-án; 3·1 Turkevén 29-én; 3·2 Szegeden 29-én; 0·6 Herényben 31-én; és 1·0 Budapesten 30-án. A hőmérséklet abszolút ingadozása vidékenként 24—30 C°-ot tesz ki.

Az első hó is megjelent, és pedig az Északkeleti-Kárpátokban és az Erdélyi havasokon. Nevezetesen: Akna-Szlatinán 27-én, Akna-Rahón 18-án, Turbáton 14-én és Csik-Somlyón (a Hargittán) 18-án esett az első hó. Akna-Rahón és

A sajtó

A havasok adja a magyaryar folyán az ősi idő az élet a m a nagy, kem leszállítása gössé, mert havasi kunylába vágott öszszgyűjtik arra, hogy mérsékelt, ig teljesítessék. Az ert földnyire esz igen kesken völgybe. Ez litása igen mert nagy é hető legkiseb

A szála a miut válto használatos Svájczn

burgban ké Bulle és G hordják le e lába egy V a sajtos le asztalka tete A Janthall erősitik a ná meg vele két

A Grau 3—6 kl. sajt bot csomag ilyen ladával oldalát, (l. 1: gyon irigyle kereszttül, mi ponként le p dek hegyi ós

Az

Az erdő eredményei erdők bensej mint az olya nek. E tunc fák lombja na elnyelt meleg

kivált Turbát fordult elő h

Háttra v alapján meg időjárásí tip közülok, ame befolyással v

A hó el hatása alatt Ék.-Európa f lett a hó els kapott esőt.

ben szórvány maximum há idő. 10-én — nyugoton ke maximum m idősziak köve többnyire Dr 26-ig ismét s légnymási m Közép-Euró maximum kö felettünk ma 27-én É. és mély depress 28—31-ike i egy máx., m vonult s így be, száraz id

A sajtok leszállítása a havasokról.

A havasi gazdáknak nem a legkisebb gondot adja a magas Alpések sennerei-jaiban az egész nyár folyamán készült sajtoknak hazaszállítása az őszi idő beálltával, midőn már kihálóban van az élet a magas erdők rengetegekben. Különösen a nagy, kemény kerekajtok (emmenthali és grói) leszállítása válik az őszi közeledtével felette sűrűvé, mert a rendkívül primitív berendezésű havasi kunyhók mindegyikének van ugyan a sziklára vágott kis pinczéje, hol a nyár folyamán összegyűjtik a készletet, de ezek nem alkalmasak arra, hogy a sok gondot és a különböző hőmérséketi igényű 1—1½ évig eltartó érlelés itt teljesíthessék.

Az érlelő-helyiségek sokszor 8—10 mértföldnyire esnek a havasoktól s gyakrabban csak igen keskeny hegyi gyalogutak visznek le a völgybe. Ez okból a 60—80 kgos sajtok leszállítása igen sok nehézséggel jár, kiváltképpen azért, mert nagy értékcsökkenést idéz elő a sajton eshető legkisebb repedés vagy sérülés.

A szállítás módja annyiféleképpen változik, a miut változik a vidék s változik a hegyi utak használhatósága.

Svájcban pl. csak egy kantonjában: Freiburgban kétféle szállítási mód a használatos; Bulle és Gruyer vidékén a sajtosok maguk hordják le egy kerek asztalkán, melynek három lába egy V alakú járomban végződik. E járom a sajtos legény úgy illeszti vállaira, hogy az asztalka teteje egy tenyérynire van a feje felett. A Janthalban négy csavarral két deszka közé erősítik a nagy kerek sajtot s öszvért terhelnek meg vele két oldalon. (L. 116. ábra.)

A Graubünden-kantonban, hol téglányalaku 3—6 kl. sajtokat készítenek, rendszeren 12 darabot csomagolnak egy hevenyészett ládába, két ilyen ládával terhelik meg a türelmes öszvér két oldalát, (l. 117. ábra.) melynek bizony nem nagyon irigylendő a sorsa azon 2—3 hónapon keresztül, midőn 80—150 kilót kell cipelnie naponként le pár mértföldnyire a szédítően meredek hegyi ösvényeken. N. V.

Az erdők éghajlati hatása.

Az erdőkben tett meteorológiai megfigyelések eredményei szerint nappal a lég hidegebb az erdők bensejében, míg ellenben éjjel melegebb, mint az olyan vidék levegője, hol erdők nincsenek. E tünelmenynek egyszerű oka az, hogy a fák lombja nappal a meleget elnyeli, míg éjjel ez elnyelt meleget kisugározza. — Mindazonáltal a

kivált Turbátón a hó második felében gyakrabban fordult elő havazás.

Hátra van még, hogy az időjárás térképek alapján megismerkedjünk az e hóban uralkodó időjárás típusokkal, különösen azokat emelve ki közülök, amelyek hazánk e havi időjárására intőző befolyással voltak.

A hó elsejétől 4-ig másodrendű depressziók hatása alatt voltunk, míg légnyomási maximum Ék-Európa fölött tartózkodott. Eme helyzet mellett a hó első napjaiban hazánk minden vidéke kapott esőt. 5-én egy Ény. depresszió hatáskörében szórványos esőket kaptunk. 6—9-éig Dk-K. maximum hatása alatt egészen száraz volt az idő. 10-én — Dny. max. mellett — átmenetileg nyugoton kevés eső. 11 és 12-én Közép-Európai maximum mellett egészen száraz. 13—18-ig esős időszak következett be. Ez idő alatt a maximum többnyire Dny. Európa fölött tartózkodott. 19—26-ig ismét száraz időszak állt be. Ugyanis 19-én légnyomási max. jött nyugotról, mely három napig Közép-Európa tartózkodott, ezt 23-án újabb maximum követte nyugotról, mely egyideig szintén felettünk maradt, mignem 26-án Dk-re vonult el. 27-én É. és Ny.-on bő esők állnak be egy É-i mély depresszió s Dny. (és Dk.) max. hatása alatt. 28—31-ike ismét száraz időszak. Nyugotról jött egy max., mely lassan Közép-Európán át Dk-re vonult s így a hónap, mely esőkkel köszöntött be, száraz időszakkal záródott.

Héjas Endre.

hőmérséklet közti különbség az erdőben és az azon kívül levő légrétegre vonatkozólag nem oly nagy, hogy az csak egy kevés is befolyásolná az erdő körüli vidék hőmérsékletének alakulását. A fizikai elméletnek megfelelőleg tehát el kellene azt fogadnunk, hogy egy teljesen sík területen fekvő erdőben meleg, verőfényes napon a hőmérséklet közti különbséget kiegyenlítő légáramlatnak kellene megindulni és pedig nappal az erdő bensejéből kifelé, míg ellenben éjjel megfordítva; csakhogy e légáramlatot, hogy valóban az elméleti feltevésnek megfelelőleg történik, bizonyítani egyáltalában nem tudjuk. Az újabban végrehajtott kísérletek szerint, az erdők, de különösen a lomberdők benseje sem nem csökkenti, sem

régi nézetnek; viszont az erdő a levegő nedvessége által kivételes állapotba nem igen jut.

Közönségesen túl nagyra veszik az erdők fájának kisugárzását; eléggé jelentékeny ez a lomberdőnél, de különösen a fenyőerdőnél, mind az által kisebb mint egy jó állapotban levő rétnél vagy zöld hereföldnél. Az erdő körül fekvő vidék tehát még kedvező esetben sem várhat valami említésre méltó nedvességet az erdőtől. Galiczia keleti részén, hol tavak, folyók nincsenek, az erdőknek a hőmérséklet változására gyakorolt befolyását, habár igen kis mérvben is, de mégis lehet tapasztalni. Az ez irányban tett megfigyelések arra a meggyőződésre vezettek, hogy e befolyás foka az ily vidékeken is csak

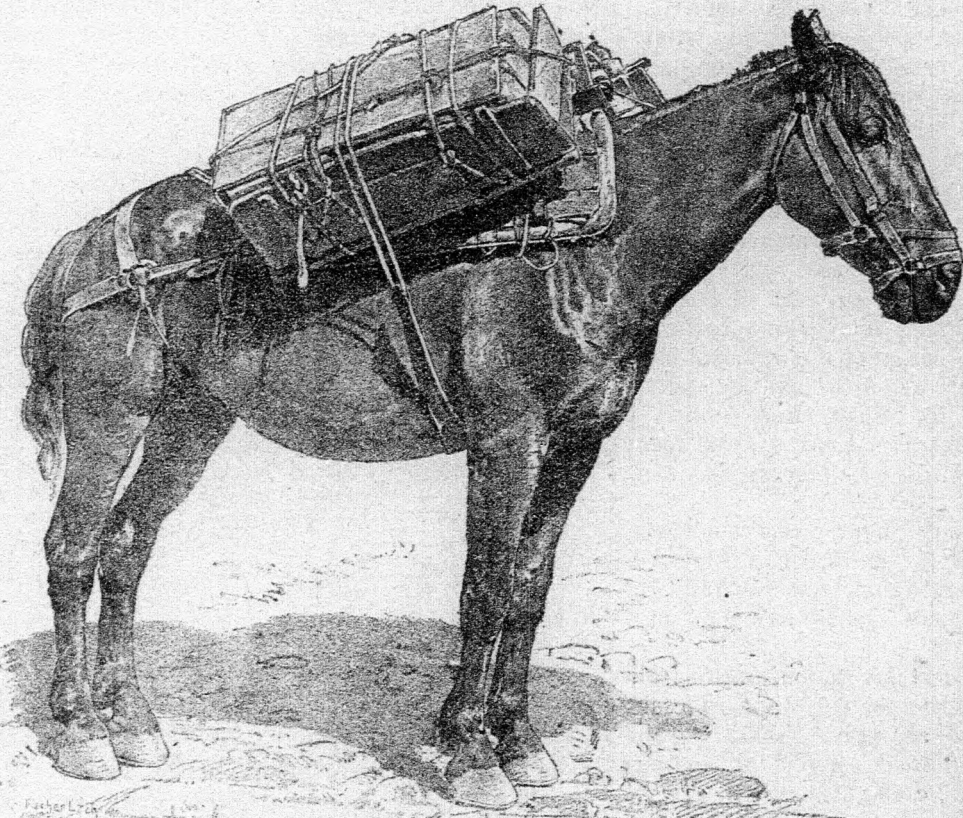
meghatározott nagysága; más szavakkal nagy vizek közelsége már magában véve is feltételezi a levegő oly nagyobb nyirkosságát, hogy az ily helyeken az erdőknek a lég nedvességet előidéző hatásának el kell enyésznie s így nem is constatalható az. Hapedig a lecsapódást tekintjük, hogy mily befolyással vannak erre az erdők, úgy azt bebizonyítani, miszerint azt elősegítene, nem tudjuk. Már a tiszta légkörben is rendkívül nagyok kell lenni az egymással vegyülő légrétegek hőmérséklet közti különbségnek, hogy csak egy kevés felhőképződést hozzanak létre. Ilyen hőmérsékleti különbségek pedig az erdő és a körülötte elterülő vidék feletti levegőnél egyáltalán elő nem fordulnak. Az erdők tehát mint ilyenek lecsapódást elő nem idéznek, de viszont nem is befolyásolják hátrányosan annak beálltát.

p.

Szán mozgatható ruddal.

Ö A rudat egyáltalán nem czélszerű a szánhoz mozgathatlanul erősíteni. Mindannak, ki gyakran utazik szánal, alkalma van tapasztalni, hogy — kivált egyenetlen uton, vagy az olvadás beálltával, mikor az utakon

gyakran lyukak és mélyedések képződnek — a mozgathatlanul beerősített rud következtében a tartólánc s lovakat ide-oda rángatja s gyakran el is ejti. Segíteni lehet ezen a mozgatható rud által, melynek szerkezetét a 118. és 119. ábrák mutatják be. A rud két darabból áll; hátsó vége (f) pontnál a szán első aljájába van erősítve, (c) pontnál megtörik s csuklószerűen van összekötve az előrészszel, ezáltal a rudnak fel s alá való mozgása lehetővé van téve. De hogy a földre ne essék s természetes állásában maradjon, e czélra az (a—a) két vasgám szolgál, melynek a szántalpból (d-ből) kiindulva olyan módon erősítve a rudba, hogy az felfele igen, de lefele — a gámok ferde s felfele irá-

116. ábra. Kerekajtok szállítása Svájcban (Janthal) öszvérhátán.

117. ábra. Sajtszállítás Graubünden kantonban Svájcban.

2. Ha már benn van vetésünkben az álcza és foltokként mutatkozik, akkor a foltokat árok-kal veszszük körül és az árok fenekére egy-két cm-nyi vastagon oltatlan mészport hintünk, hogy így az álczák szétterjedését megakadályozzuk. A megtámadott foltokat felszántani vagy felásítani is tanácsos.

3. Ha ezt bármi oknál fogva nem tehetjük, akkor júniusban esténként holdvilágnál vagy lámpavilágnál figyeljük meg, hogy mely helyeken másznak fel a bogarak a kalászokra és onnan gyűjtessük őket össze kevés benzinnel kevert vízbe, hol rögtön eldöglének. Az összegyűjtés kezzele vagy az ismeretes házi vászonból készült bogárfogó hálókkaal történik.

4. Az inficiált táblákon rögtön aratás után sekélyen szántassuk fel a tarlót és mikor a kipergett gabonaszemek már kikeltek, mélyen szántassunk, hogy a petéből kikelt fiatal álczák éhen veszzenek.

5. Ha tavasszal már nagyobb álczákkal van dolgunk, sertések is terelhetők a megtámadott foltokra, melyekről azt mondják, hogy az akkor már kövér álczákat kiturják a földből és megemészik.

A fennebbi védekezési módok alapján mindenki a maga helyi viszonyai szerint kombinálhatja az irtoéljárást. *Dr. Horváth Géza.*

Könyvismertetés.

Jelzálogos kölcsönök. Tájékoztató a magyar gazdaközönység számára. Irta *Havas Miksa.* Budapest, Franklin-társulat. Ara 80 kr.

Szerző azzal a kérdéssel, melynek jelen dolgozata nagyobb részét szenteli, már hosszabb idő óta foglalkozik.

Ebben a kérdésben az orsz. gazd. egyesületnek közgazdasági osztályában felolvasást is tartott. Jelen dolgozata azonban említett felolvasásánál sokkal bővebb és részletesebb nemcsak annyiban, hogy több intézetet vont be tanulmányi körébe, hanem abban a részben is, hogy a tárgyat több oldalról világítja meg és részletesebb felvilágosítást nyújt a magyar és a hazánkban működő jelzálog-intézetek kölcsöneiről. A III-ik, *„Zálogleveles kölcsönöket közvetítő intézetek”* címet viselő fejezetben, az alapszabályok vagy az ugynevezett ismertető részletes közlésével bő tájékoztatást nyújt az összes záloglevel-kölcsönöket nyújtó intézetek, valamint a jelentősebb takarékpénztárak kölcsönfeltételeiről. Ezt az egy monda nyers anyagot a IV. fejezetben összehasonlító táblázatokban dolgozza fel és tulajdonképp itt tájékoztatja az érdeklődőket az egyes intézeteknek különböző feltételeiről és kölcsöneinek különböző aráról és képesíti ezáltal a gazdákat a választási jog gyakorlására. Szerző több helyütt is világosan kijelenti, hogy a munka megírására ez a cél vitte, s ha csak ezt a célt nézzük, érdemes munkát végzett s dolgozatával valódi hiányt pótol.

Midőn a munkának említett két fejezetről csakis dicsérettel szólhatunk s legfőbb csak arra nézve vannak aggályaink, hogy a segéd-tábla egyaránt volna használható a mindennemű törlesztéses (p. o. a 2, 2^{1/2}, 3^{1/2}, 4% annuitásu) kölcsönök diskontált értékeinek megállapítására, már a bevezetésben, a földhitelekkel és a zálogleveles kölcsönök című fejezetekben elmondottakkal nem érthetünk mindenben egyet.

Egyáltalán ma nem szólhatunk azzal a dicsérettel a hitelről, mint szolt vala annak idején gróf *Széchenyi István.* A hitelnek úgy egyéni mint közgazdasági szempontból meg vannak a maga nagy hátrányai s a hitellel bizony nagyon óvatossággal szabad élni s az olcsó és könnyen hozzáférhető hitelnek még több az árnyoldala, mint a drága és nehezen megszerezhető hitelnek. A hitel törlesztési idejére nézve különbséget tesz a cél, mely miatt a hitel igénybe véte-

lik, továbbá a földbirtokos gazda minősége szerint. A nagybirtokosra nézve feltétlenül előnyös a minél hosszabb törlesztési idő, már a középbirtokosnál és még inkább a kisbirtokosnál a tulhosszu törlesztési idő feltétlenül hátrányos. De e kifogásaink daczára is, a dolgozatot melegen ajánlhatjuk a gazdaközönységnek. *X. Y.*

A „Köztelek” tudósításai.

Egyiptom közgazdasági helyzete.

Kairó, november 6-án.

A hajdan gazdag ország, mely kincstára volt a gabonatermelő és fogyasztó államoknak, mindinkább halad azon nivó felé, a melyre indolens népénél fogva mintegy predestinálva van. A benszülött nép, a mely inkább a harczászatot, vadászatot s közbe a henyélest szereti, nem igen törődik helyzetével, mert a gabonatermelést is olyanformán üzi ma is, mint azt ős dédapái üzték. A talajt faekével illetőleg boronafelekkel megkaparja s veti belé a felerészből ocsuszamba menő gabonát, a melyből, hogy milyen termést kap, azt a jó gazda tudni fogja s különösen az európaiak. Már ide s tova 10 éve annak, hogy Egyiptomban folyton küzködnek; a gazdasági viszonyok nem kielégítőek, a termés folyton csökken, csupán a hüvelyesek és tengeri nyujtanak még meglehetősen termést. Mindket termény megkivánja a kapálást s a jól készített fészket, ezt a benszülöttek mintegy némi előszere-ttel, meglehetősen el is készítik.

Valamikor Egyiptom nagy mennyiségben termelt és ekszportált gabonát, ma már legfeljebb csak pár százezer métermázsára szokott emelkedni gabonakivitele; babból még jócskán szállít a külföldnek. A folyó évben, azaz a gazdasági kampagne kezdetétől április 1-től október hó végéig kivittek Egyiptomból mintegy 200.000 métermázsára búzát és árpát, továbbá 900—950 ezer métermázsára babot. A tengerikivitel igen csekély volt, pár százezer egyiptomi piasternek felelt meg.

Igen nagy forgalom fejlődött azonban ki a hagymakivitelnél, melyből meglehetősen nagy mennyiség még Ausztria piacait is felkereste. A kivitt hagymamennyiséget Egyiptomból, mintegy 600.000 okkára becsülhetni.

Egyiptomnak a gyapottermelés képezi mostanában a legjobb és talán legjövődelműbb termelési ágát, úgy látszik, hogy a benszülöttek erre a gazdasági ágra súlyt is fektetnek, a mennyiben évenként észrevehetőleg emelkedik a gyapotkivitel; az idén a gyapotmag és a gyapottermés sem igen sikerült, gyapotmagból is néha nagy a kivitel. A gyapotforgalom mérvének illusztrálásául érdekesnek látszik megemlíteni, hogy a folyó évben mintegy 25—30%-kal kevesebb gyapot jut a piacokra, mint a mult év megfelelő időszakában.

A gyapotárak 8^{3/4}—10 egyipt. taller között ingadoztak szeptember hó közepén és azután néhány százalékkal emelkedtek.

Kivittek 1892. évi szeptember 1-től 1893. évi augusztus hó 31-ig 677.963 bál gyapotot, főleg Angliába (320.848 bált). Oroszországba (147.484), Olaszországba (50.098) Ausztria és Magyarországra (Triesten át 46.741 bált).

A cukor-kampagne elég jól indult mivel a cukornádatermés kielégítő volt; a cukor-export is megindult. Az előző üzleti évben kivittek összesen 1.085.460 kantar cukort, nevezetesen Angliába 334.600 kantar, Olaszországba 150.630 kantar, Amerikába 139.860 kantar, Franciaországba 131.050 kantar, Portugáliába 119.025 kantar, Svédországba 86.625 kantar, Belgiumba 84.450 kantar, más államokba 39.220 kantar. A cukorárak minőség szerint az utóbbi hónapokban 38—70 P. T. között ingadoztak. —b.

Vegyesek.

Mai számunk tartalma:

Közlönyek az orsz. magy. gazd. egyesület köréből. (Meghívó. — Felhívás kálitragyázási kísérletekre.)	689
A mezőgazdasági szomszédjog Württembergben. <i>Dr. Csül ag Gyula</i>	689
Tárca. Hazánk időjárása az elmúlt októberben. <i>Héjas Endre</i>	690
Néhány szó a foszforsavas mészről, mint csontképző takarmányról	691
Száritott répaszeletekről. <i>Dr. Könyöki Alajos</i>	691
Új rovarirtó növény termelése	692
Vadák a tőzeg ellen	692
A sajok leszállítása a havasokról	693
Az erdők éghajlati hatása	693
Szán mozgatható ruddal	693
Kérdések a gyakorlat köréből	694
Könyvismertetés	695
Tudósítások	695
Vegyesek	695

Személyi hírek. — A kőbányai megfigyelő és betegszállások. — Az állami rovarirtó állomás átköltözködése. — A borsodmezei gazdasági egyesület a bizómarha értékesítése ügyében. — Sorsjáték a jövő évi nemzetközi nagy lóvásáron Érsekújvárott. Borászati előadások. — Szőlővesszők díjazása. — Osztrák agrár gyűlés. — Állatszallítmányoknál előforduló elhullások. — Szemelvények a pótladokról. A vetések állása. — Birtokeladósodás Franciaországban. — A parasztbirtok védelme. — Takarmányhiány Németországban. — A német új helyegítőrvényjavaslat. — Mezőgazdasági kamarák. — Mennyi kárt okoz a vajhamisítás Németország mezőgazdaságának? — Tiszteletdíj marhavész-ellenes szer feltalálójának. — Változás az orosz állami jószágok miniszteriumában. — Gabona-elevátorok Dél-Oroszországban. — Ósrégi magyar lószerszám. — Apró hírek.

Kereskedelem és tőzsde 697
«Bar-mflak» 10. szám. Szerkeszti *Szilassy Zoltán.*

Személyi hírek. *Dr. Ozkó Kálmán,* a budapesti állatorvosi akadémia rendes tanárának ő felsége a tabári pályán és a tudományos irodalom terén kifejtett közhasznú működése elismerésül a királyi tanácsosi címet adományozta.

Gróf *Csáky Albin* vallás- és közoktatásügyi miniszter leányát, *Laura* grófnasszonyt oltárhoz vezette *Hertelendy László,* miniszteri fogalmazó. — *Főnagy József* földbirtokos, belügyminiszteri tisztviselő oltárhoz vezette *Gajdary Nelli* kisasszonyt, *Gajdary Odónek,* a «Nemzet» szerkesztőjének leányát. — Felsőpataki *Bosnyák Géza* lellei földbirtokos házasságra lépett *Sárdon Sommsich* Jolán kisasszonnyal, saardi *Sommsich Andor* földbirtokos leányával. — *Bauer Antal* ibázi nagybirtokos eljegyezte Bécsben *Andráé Tinkát,* *Andráé Emilnek,* a dunagőzh. társ. volt igazgatójának leányát.

A kőbányai megfigyelő és betegszállások. Felkértünk a jelen sorok közzétételére s miután a benne kifejtettek kimaradtak a közölt szakosztályi jelentésből, készséggel adunk azoknak helyet. «A kőbányai megfigyelő és betegszállások tárgyában az Országos magyar gazdasági egyesület állattenyésztési osztálya elé terjesztett és a «Köztelek» f. évi 91. számában kivonatossan közölt javaslatom kiegészítésül tisztelettel kérem annak a ténynek utólagos konstatálását, melyet én előadásomban különösen hangsúlyoztam, hogy a jelen év folyamán a kőbányai állattenyésztésügyi hivatal egyetlen egy sertés-szállítmányt sem utasított vissza abból az okból, mert abban a kirakáskor beteg állatot talált volna, daczára annak, hogy az országban a száj- és körömfájás uralkodott. Ez a tény bizonyítja, hogy a sertés-szállítmányt elküldő kereskedők sikeresen védekezhetnek a beteg érkező szállítmányok visszaküldésére vonatkozó miniszteri rendeletről kifolyólag őket esetleg érhető megkárosodások ellen s hogy az ily károsodás csak azt éri, a ki az állatok beszerzésekor és szállításakor a szükséges óvatosságot elmulasztja. Másfelől pedig a kőbányai sertéshizlaló-telep és sertéspiacz járványmentessége, azóta, a mióta a szóban forgó rendelet érvényben van, eléggé bizonyítja ennek teljesen czélszerű és megfelelő voltát. Tisztelettel
Dr. Hutyrá Ferencz.

Az állami rovarirtó állomás átköltözködése. Az állami rovarirtó állomás, a mely egyebek közt a volt országos filloxera-kísérleti állomás összes teendőit is ellátja, a földmivelésügyi miniszterium palotájából folyó évi november hó 1-én a Nádor-utca 18. II. e. szám alatti házba helyeztetett át.

A borsodmezei gazdasági egyesület a hizómarha értékesítés ügyében emütesre méltó mozgalmat indított meg. Tekintve ugyanis a kis gazdánál a hizómarha értékesítésének nehézségeit, akként akar e helyzetet segíteni, hogy felhívja a működési területén hizómarhával foglalkozó gazdaközönség minden egyes tagját arra, hogy jelentsek be december 15-ig az egyesület titkari hivatalánál, vajjon a februári miskolci vásárra hány darab hizómarhát (külön részletezve hány darab tehén, tinó, ökör) hajtanak fel. — E bejelentésekből az egyesület egy kimutatást fog arról készíteni, hogy mennyi hizómarha hajtatik fel a vásárra, s a vásár sikerének biztosítása végett e kimutatást megküldi úgy az összes belföldi, mint a nevezetesebb külföldi marhakereskedőknek. Felhívja tehát ez uton a borsodmezei gazdasági egyesület a működési kerületébe eső megyék gazdáit, hogy a mennyiben szarvasmarhákat hizómarhák, s a mennyiben azt a februári miskolci vásárra felhajtani hajlandók volnának, e körülményt az egyesület titkari hivatalának (Miskolc) december hó 15-éig okvetlenül tudomására hozzák.)

Sorsjáték a jövő évi nemzetközi nagy lóvásáron Ersekujvárott. A nyitramegyei gazdasági egyesület által a jövő évi május hó 6-7-én rendezendő XII-ik nagy lóvásáron Ersekujvárott egy teljesen felszerelt kettős fogat és egy hajú ló fognak kisorsolást. Ily kisorsolások a nevezetesebb külföldi vásárokon mindenütt tartatnak s nagyban növelik a vásár érdekességét. Az ersekujvári lóvásár 12 év alatt a continens egyik legnevezetesebb lóvásárává fejlődött.

Borászati előadások. A müegyetemen csütörtökön, e hó 23-án egy sorozatos előadás kezdődik a *Borászat elemei* névvel. Az előadások a müegyetem vegytani épületében (Esterházy-utca) tartatnak, mindig csütörtökön 6-7 óráig és *nyilvánosak*, úgy, hogy bárki hallgathatja. (Előadó Wartha Vincze dr. müegyetemi tanár.)

Szólóvesszők díjszabása. A magyar kir. államvasutak helyi árudíjszabása (II. rész) XIV. kivételes díjszabásában foglalt ama korlátozást, mely szerint az abban felsorolt cikkekre megállapított díjszámítás csak február 1-től november végéig alkalmazták, *szólóvessző*-küldeményekre nézve hatályon kívül helyezték.

Osztár agrár-gyűlés. Bécsben f. november hó 16-án nyitották meg a *negyedik osztrák agrár-gyűlést*. A megnyitáson a rokon testületek az összes koronatarományokból képviselve voltak. A gyűlést *Kinsky* Keresztély gróf nyitotta meg és kiemelte, hogy a tanácskozások legfontosabb része a termés-statisztika reformjának a meghatározása lesz, mert ezen a téren sok kívánnivaló van még hátra. A gazda, ugymond, nem lehet kiszolgáltatva a magvásár önkényének, a mely nem a mezőgazdaság, hanem a saját érdekeit van hivatva szolgálni. A megnyitás után a gyűlés a napirendre tért át. Főtárgya a földadóügy volt s Gudenus báró előadása után a következő határozat hozott. Az adó főösszege leszálítandó, az adószabályozási munkálatoknál felmerült igazságtalanságok pedig helyreigazítandók az igazságos és aránylagos megadóztatás elvei szerint.

Állatszállítványoknál előforduló elhullások. Az állategészségügyi rendezésről szóló 1888. évi VII. törvényzikk és az ennek végrehajtására kibocsátott rendelet a vasuton vagy hajon való szállítás közben egyes állatszállítványokban előforduló elhullások esetén kövendő eljárást nem szabályozván, erre nézve több felmerült kérdés alkalmából a földmívelésügyi miniszter a kereskedelemügyi miniszterrel egyetértőleg a következőket rendeli. Ha valamely belföldre rendelt ló, szarvasmarha, juh, vagy kecske élő állatszállítványban valamely állomáson bármely ok következtében elhullott állatot találnak, tekintet nélkül arra, hogy az elhullást erömüvi befolyás okozta-e vagy más egyéb körülmény: az állomás a hullát a

szállítványból kiveszi, a marhaleveleken a kivételt igazolja és egyszersmind a rendeltetési hely állomását az esetről táviratilag értesíti. Ennek megtörténte után az állatszállítvány rendeltetési helyére továbbítandó. Oly esetben a mikor az eljárás a vonat rendes tartózkodási ideje alatt előreláthatólag el nem végezhető, az illető kocsi a vonatból visszahagyandó és a hullának kirakása után a kocsi a fenmaradt élő állatokkal együtt a legközelebbi alkalmas vonattal rendeltetési helyére továbbítandó. A kivett hullát az állomás az illetékes községi előjáróságnak átadja, mely azt az általa értesítendő elsőfoku hatóság megérkezétségéig őrizeti, az utóbbi pedig az elhullás okát szakközvege által megállapítja és a törvényben előírt intézkedéseket fognatosítja, illetve az erömüvi befolyás következtében elhullott állat egyes részei értékesítésének megengedhetése iránt határoz és mindenesetre a hullát, illetve az értékesítés alól kivett részeket kellő eltakarításáról gondoskodni köteles. Az elhullás okának megállapításáról az elsőfoku hatóság a rendeltetési hely községi előjáróságát távirati uton értesíti. A rendeltetési hely állomása az ilyen szállítványt a címzettnek nem szolgáltatja ki, hanem azt az illetékes községi előjáróságnak adja át, a mely előjáróság az elsőfoku hatóságot az esetről azonnal értesíti, az elsőfoku hatóság pedig a fentebb említett értesítés alapján a szállítvánnyal a törvényben előírt módon jár el. Az olyan állatszállítvány, melyből szállítás közben csupán erömüvi befolyás következtében elhullott állatok vétettek ki, rendeltetési helyén semminemű korlátozásnak nem vettetik alá, hanem tulajdonosának rendelkezésére bocsátatik. A levágásra szánt állatszállítványok, meg abban az esetben is, ha azokban utközben nem erömüvi befolyás következtében beállott elhullások történtek, a rendeltetési helyen azonnal szakszemle alá vonatnak s ha levágásuk ellen sem állat-, sem közegészségügyi tekintetből aggály tel nem merül — az érdekeltek kívánságára — minden további hatósági elbánás vagy késedelem nélkül, közfogyasztásra bocsáthatók. A most leírt esetekből kifolyó eljárásoknál a szállítványok tulajdonosait csak az állatok tartásából és gondozásából felmerülő költségek terhelik. Ha pedig valamely belföldre rendelt sertészállítványban fordulnának elő elhullási esetek, az ily sertészállítványokban talált hullák utközben ki nem veendő, hanem a rendeltetési állomáson, a szállítványokkal együtt, a községi hatóságnak átadandók, mely a további teendők iránt a fentebbiek értelmében jár el; a községi hatóság ily szállítványra csupán a felügyeletet gyakorolja, az állatok elhelyezéséről, tartásáról és ápolásáról a tulajdonos vagy megbízottja gondoskodik; ha az utóbbi alkalmas helyiséget, melyben az állatok teljes elkülönítése lehetséges, nem képes kijelölni, erről a községi hatóság gondoskodik; ugyanez gondoskodik az állatok tartásáról és ápolásáról, ha a tulajdonos vagy megbízottja ezt nem tenné. Ha pedig elhullási esetek külföldre rendelt ló, szarvasmarha, juh, kecske és sertészállítványokban fordulnának elő, az illető egész szállítvány visszatartható, s csak akkor továbbítható, ha a hatóság állatorvos a hullát már megvizsgálta és az elhullás okául valamely nem ragályos betegséget állapított meg. Ha az elhullás okául ragadós betegség állapították meg, az egész állatszállítvány további intézkedés végett a községi előjáróságnak adandó át. Horvát-Szlavonország és az osztrák tartományok is külföldnek tekintendő.

Szemelvények a pótdáokról. A rendezett tanácsú városoknak a folyó évre kivetett pótdáoi még nagyobb aránytalanságokat tüntetnek fel a községi szolgáltatások terén, mint a melyekkel a törvényhatósági városoknál találkozunk. Legnagyobb a községi pótdáoi az idén a rendezett tanácsú városok közül Gyöngyösön (86 százalék), Halason (77 százalék), Egerben és Hát-szezen (73 százalék). 50-70 százalékát az egyenes adóknak fizetik községi pótdáóban Beregszászon, Makón. Szentesen, Esztergomban, Szolnokon, Félegyházán, Nagybecskereken, Szom-

bathelyen és Nagy-Kanizsán. 30-50 százalékos pótdáot fizetnek Abrudbányán, Léván, Gyulán, Miskolczon, Csikszereván, Rozsnyón, Jászberényben, Kun Szt.-Mártonban, Mezőturon, Szászrégenben, Segesvárt, Czegléden, Vácson, Bazinban, Szent-Györgyön, Kismártonban, Nagy-Károlyban, Késmárkon, Lőcsén, Zilahon, Deésen, Fehérléplomban, Ungvárt, Kőszegen, Pápán, Veszprémben és Zalaegerszezen. 20-30% közt mozog a községi pótdáoi Ujbányán, Munkácsan, Déván, Nyitrán, Szakolczán, Nagy-Körösön, Eperjesen, Kaposvárt, Nyiregyházán és Kis-Kikindán. 10-20 százalékos községi pótdáot fizetnek Trencsénben, Besztercebányán, Ruszton. Kis-Szebenben, Modorban, Szent-Endrén, Érsek-Ujvárt, Losonczon, Maramaros-Szigeten, Luqoson, Kisujszálláson, Vajdahunyadon, Seps-Szt.-Györgyön, Rimaszombaton és Gyulafehérvárt. 10 százalék alatt marad a községi pótdáoi Nagy-Enyeden, Nánáson, Szoboszlón, Kezdi-Vásárhelyen, Turkevén, Karánsebesen, Nagybányán, Szászsebesen és Tordán. Nincs ez idén községi pótdáoval megterhelve a polgárság Szamosujvárt, Vizaknán, Zentán, Körmöczbányán, Beszterczén, Dobsinán, Jolsván, Nagyörczén, Böszörményben, Korponán, Szászvárosan, Karczagon, Erzsébetvárosan, Kolozson, Medgyesen, Nagyszombatban, Somorján, Nagy-Szebenben, Bártán, Gölniczbányán, Iglón, Olasziban, Poprádon, Szinyér-Váralján, Szilágy-Somlyón, Vingán, Felvinczén, Sz.-Udvarhelyen, Breznóbányán és Zólyomon.

A vetések állása. A vetések állásáról és a mezőgazdasági állapotról november hó 1-én, a földmívelésügyi miniszteriumhoz, az állandó gazdasági tudósítóitól beérkezett jelentések alapján, a következőket közöljük: A hosszantartó kedvező időjárás a gazdasági munkálatokra, nevezetesen a szántás és vetésre igen jó volt s a gazdák csekély kivétellel teljesen elkészültek az őszi vetéssel. A vetések többnyire szépen kikeltek, üde zöld színűek, sőt egyes helyeken tulbuják, több helyütt legeltetésre szorultak. Az ország számos vidékén panaszkodnak a gazdák a fellépett káros rovarok miatt. Gabonában különösen sok kárt tesz a drótféreg, a bagolypille és a cserebogár álcája; az egerek helyenkint szintén pusztítanak. A repceében a fekete hernyó észrevehető kárt okozott; a hol nem károsodott a repce, ott igen szépen áll. Általában véve azt lehet mondani, hogy a vetések eléggé megerősödve mennek neki a télnek s általában közepesen állanak. A tengernek törése és a répaszedés befejeztetett; az eredmény nagyobbára közepes, néhol igen jó. A legelők részben még jók, részben azonban már koparok s a lábas jószág istállózásra szorult. A szűret csekély eredménnyel befejeződött; a szőlők betakarása általában véve folyamatban van.

Birtokeladósodás Franciaországban. Fel-tűnő a birtokeladósodás emelkedése Franciaországban, mely törpe gazdaságairól híres. E szerint kitett a betáblázott adósság 1820-ban 8 milliárd frankot. Ez idő óta haladt a mondott megterhelés annyira, hogy 1840-ben 12, 1848-ban 16, 1867-ben 20 milliárd frankra rugott. Jelenleg tulhaladja a 25 milliárdot. Bár az így felszaporodott tebertétel részben talejjavítás, részben más produktív kölcsön természetű volt, tagadhatlan mégis, hogy a takarékos és szerény Franciaországban is a föld egy része olynemű jelzálogadósság utján van mozgósítva, mely inkább a hitelező mint a föld ura érdekének szolgál.

Takarmányhiány Németországban. Berlinből telegrafálják, hogy tekintettel az idén tapasztalt nagymérvű takarmányhiányra és az ez által bizonyára nem kis mérvben csökkent állatállomány, különös szarvasmarhára elrendelték, hogy 1893-ban december hó 1-én az állatállomány újból összeírattassék. Az állatösszeírás a legnagyobb pontossággal lesz végrehajtva. Württembergben, nevezetesen Stuttgartban, mint az ország fővárosában a senát métermazsánként 13-15 márkával fizetik; a szalma ára 7-9-50 márkára rug. Általában a szénaárak Württembergben 8-15 márká között ingadoznak.

A német új jelzálogbankok bélyegadó értelmében kizárásával költé-
sülnek a szerin-
kizárásával költé-
míg a jelzálogba-
tott zálogleveleik-
bélyegét viseltek
tött intézetek ki-
szeresre rugó h-
csönösségre alap-
sége enyhebb.

Mezőgazda
gyűlés legközele-
a törvényjavasla-
sági kamarák lé-
célzó mozgalom
egyesületéből in-
tanács a kormány
kezőleg írta kör-
gazdasági kama-
mezőgazdaságán-
selete értendő, r-
a hivatása, hogy
ságának összes
berendezések ált-
van az érdeke
belül a költség-
tatni. Ez az ad-
léka volna, de
tiz márkánál ke-
nek a kamarai
mezőgazda abhó
gyakorolná válas-
mara által küldé-
porosz kormány
legutóbb egy gaz-
szerint, az elvet-

Mennyi kár
ország mezőga-
«Landwirth» eg-
legalább 56 mi-
arany) tehető an-
okoz Németorszá-
tásra alkalmat
takarmányszüksé-
feltűnően nem
pomeraniai gazd-
hoz, minek me-
margaringyárakb-
vaját hoztak teh-

Tiszteletdíj
lálójának. Gróf
orvosi akadémia
adományozott a-
a feltalálónak a-
ellenes szert ta-
legtöbbit szenved-
csak ez év jant-
marha hullott el
Kaukaszban. Ez
vosi rendeletre
melyekben sikere-
ellen.

Változás a
niszteriumában.
tere javaslatot te-
az állami jószág-
mívelési ügyek és
való átalakítása
gazdasági, erdő-
kinevezni és mez-
Az államjószágok
ményei nagyobb-
resen ujjászerve-
1894. jan. 1-től
és az 1894. év
költségvetésben
nak budgetje 23
diginél.

Gabonaele
Huszonöt millió-
saság; az építke-
dalmi bank öt
csönözné, mi 38

A német új bélyegtörvényjavaslat. A német jelzalogbankok papirjai, a lapunkban közölt új bélyegadó értelmében, kétféle elbánásban részesülnek a szerint, mint nyereszkesre vagy annak kizárásával kölcsönösségre vannak alapítva. Mert míg a jelzalogbankok különbség nélkül kibocsátott zálogleveleik minden 1000 frtja után 1% bélyeget viseltek, ezentúl a nyereszkesre alapított intézetek kibocsátványai a mostaninál négyeszeresre rugó bélyeget fognak fizetni. A kölcsönösségre alapított intézetek bélyegkötelezettsége enyhébb.

Mezőgazdasági kamarák. A porosz országgyűlés legközelebbi ülészakában fogják tárgyalni a törvényjavaslatot, melynek célja a mezőgazdasági kamarák létesítése. A kamarák fellállítását célzó mozgalom Poroszország több gazdasági egyesületéből indult ki. A porosz orsz. gazdasági tanács a kormányhoz intézett fölratában következőleg írta körül az új szervezet célját: Mezőgazdasági kamara alatt egy bizonyos terület mezőgazdaságának oly államilag elismert képviselője értendő, mely választatik és a melynek az a hivatása, hogy képviselje kerülete mezőgazdaságának összes érdekeit és ezeket célirányos berendezések által fejleszse és egyúttal jogosítva van az érdekeltéget megállapított határokon belül a költségek fedezése céljából megadóztatni. Ez az adó legfeljebb a földadó öt százaléka volna, de minden gazda, a ki évenként tíz márkánál kevesebb földadót fizet, fölmentetnek a kamarai adó alól. E terv szerint minden mezőgazda ahhoz képest, hogy kamarai tag-e, gyakorolná választói jogát a mezőgazdasági kamara által küldendő képviselő választásánál. A porosz kormány földmívelési minisztere utján, legutóbb egy gazdasági banketten tett kijelentése szerint, az elvet magáévá tette.

Mennyi kárt okoz a vajhamisítás Németország mezőgazdaságának? Erre megfelel a „Landwirth» egyik legutóbbi száma. E szerint legalább 56 millió márkára (28 millió forint arany) tehető ama kár, melyet a vaj hamisítása okoz Németország mezőgazdaságának. E számításra alkalmat az szolgáltatott, hogy az ideai takarmányszükség dacára a vaj ára Berlinben feltűnően nem emelkedett. Hozzálatott tehát a pomeraniai gazdasági egyet a talány kutatásához, minek megfejtesét a Berlin tájékan levő margaringyarakban találta, melyek margarinos vajot hoztak tehát az alatti forgalomba.

Tiszteletdíj marhavész-ellenes szer feltalálójának. Gróf Orlov-Davidov, a szentpétervári orvosi akadémiának 10,000 rubelnyi összeget adományozott abból a célból, hogy azt annak a feltalálónak ítéljék oda, ki egy marhavész-ellenes szert találna fel. Tényleg Oroszország legtöbbet szenved ezen csapástól, a mennyiben csak ez év januárjában 8243 darab szarvasmarha hullott el az európai Oroszországban s a Kaukaszban. Ezen felül 1938 darabot állatorvosi rendeletre bunkóztak le azon vidékeken, melyekben sikeresen reméltek védekezni a baj ellen.

Változás az orosz állami jóságok miniszteriumában. Az orosz államjóságok minisztere javaslatot terjesztett a minisztertanács elé, az állami jóságok miniszteriumának a földmívelési ügyek és államjóságok miniszteriumára való átalakítása iránt. A javaslat értelmében gazdasági, erdő- és bányafelügyelőket fognak kinevezni és mezőgazdasági tanácsokat alakítani. Az államjóságok miniszteriumának eddigi intézményei nagyobb részt megmaradnak, de gyökeresen újjaszervezik azokat. Az új szervezetet 1894. jan. 1-től kezdve fokozatosan léptetik életbe és az 1894. év folyamán befejezik. Az 1894-iki költségvetésben az államjóságok miniszteriumának budgetje 235,900 rubellel magasabb az ediginél.

Gabonaelevátorok Dél-Oroszországban. Huszonöt millióval szervezkedik e célra egy társaság; az építkezésre szükséges összeget a birodalmi bank öt percentes kötelezvényekre kölcsönöznék, mi 38 év alatt lenne törlesztendő. Az

üzem főtartására szükséges összeg a vállalat bevételeiből lenne fedezve, melynek garantizálására a vidék birtokosai minden deszjatine után (1-0925 Ha) 3 kopekkel kötelezik magukat, mi évenként körülbelül 500,000 rubelt tesz ki; továbbá minden, az elevátorba kerülő Pud után 1/2 kopek fizettetik, mi évenként körülbelül 900,000 rubelre megy. A fölösleges bevétel tartaléktöke gyűjtésére fordítatnék, mi ha 5 milliót elér, akkor a deszjatine-adó megszűnik; ha 10 millióra növekedett a tartaléktöke, akkor a 1/2 kopek vámolás is eltöröltetik.

Ősrégi magyar lószerszám. Egy erdélyi főnemesi család kastélyában, mely legutóbb gazdát cserélt, érdekes ősrégi magyar lószerszámra bukkantak. Ez a szerszám alkalmasint a XVI. század közepéről való és az akkortájt virágzásnak indult magyar ötvösművészet remeke. Pombás selyem sabrákon, mely művészi himzessel van ékesítve és ezüsttel kiverve, nyugszik a nehéz nyereg. Ez a nyereg, a kantár és a kengyel ezüsttel van borítva. Az egészet filigrán ornamentumok díszítik, melyek kivitelét magyar izléshez átadomított olasz renaissance-stílusban eszközölték. Teljes összehangzásban vannak ezzel a kantár és egyáltalán az egész lószerszám. A nyolcz kilogramm súlyú nyakló 8000 apró ezüstlapból áll, melyeken a legkülönbözőbb stílizált díszítések vannak. Az egész szerszám a régi magyar műiparnak egyik ritka remeke s a maga teljes összeállításában unikum számba megy. A rendkívül becses műtárgyat egy budapesti régiségkereskedő szerezte meg, ki tovább akarja adni valamelyik külföldi múzeumnak, mert hazánkban nem akad vevő rá.

Apró hírek. Vámszedési igazolványok. Kolozsvár sz. kir. város közeletvámszedési joga 1893. évi január hó 1-től 1898. december hó 31-ig terjedő időre meghosszabbított. — A szentgotthárdi cisztercita apátságának a szentgotthárd-német-újvári törvényhatósági közönség és hidakon gyakorolt vámszedési joga, ugyszintén ennek a Rába-szt-mihály-szt-gotthárd-fehringi törvényhatósági közönség 4-5 kilométer közti szakaszában fekvő közúti függőműves-Rábahidon s a csörötnöki malomárkon fekvő közúti jármos hidon gyakorolt vámszedési joga igazolást nyert. — Gróf d'Harcourt Iphigenia, szül. Sina bárónő által a trencsén-jasszobjei utvonallal megfelelő szakaszban gyakorolt vámszedési joga igazolást nyert. — Nagyszombat város közeletvámszedési joga 1894. július 1-ső napjától 1904. június hó utolsó napjáig, Nyiregyháza város közeletvámszedési joga pedig 2 évre meghosszabbított. — **Vásáráthelyezések.** Somogy megyéhez tartozó Török-Koppany községben a f. évi október hó 2-ára esett országos vásár f. évi november hó 22-én tartatik meg. — Békésmegyéhez tartozó Csorvás községben minden hétfőn állatfelhajtással és piaci helyépénzsedéssel összekötött betivásár, Bács-Bodrogmegyéhez tartozó Ó-Becse községben a f. évi október hó 15-ére esett, de elmaradt országos vásár f. évi november hó 20-án tartatik meg. — Budapest székesfővárosban a f. évi november hó 5-től bezárólag 18-ig terjedő országos vásár alkalmával tartatni szokott borvásár ez alkalommal kivételesen 8 napon át, jelesül f. évi november hó 25-éig bezárólag lesz megtartva.

Kereskedelem és tőzsde.

Budapesti gabonatőzsde.

November 20-iki jegyzések 100 kg.-ként.

Búza	uj	74-75 kiló	uj	3 óra
Tiszavidék	uj	74-75 kiló	uj	3 óra
—	76-77	7.20-7.45	—	—
—	78-79	7.45-7.65	—	—
—	80-82	7.50-7.65	—	—
Pestvidéki	74-75	7.25-7.50	—	—
—	76-77	7.50-7.65	—	—
—	78-79	7.50-7.65	—	—
—	80-82	7.50-7.65	—	—
Fehérmegyei	74-75	7.20-7.50	—	—
—	76-77	7.50-7.65	—	—
—	78-79	7.20-7.50	—	—
—	80-82	7.50-7.65	—	—
Bácskai	74-75	7.20-7.50	—	—
—	76-77	7.50-7.65	—	—
—	78-79	7.20-7.50	—	—
—	80-82	7.50-7.65	—	—
Bánsági	74-75	7.20-7.50	—	—
—	76-77	7.50-7.65	—	—
—	78-79	7.20-7.50	—	—
—	80-82	7.50-7.65	—	—
Északmagyarorsz.	74-75	7.20-7.50	—	—
—	uj	7.20-7.50	—	—
—	76-77	7.20-7.50	—	—
—	78-79	7.20-7.50	—	—
—	80-82	7.20-7.50	—	—

Rozs	5.65-5.85	kés zp
Árpa, takarmány	6.25-6.60	»
— maláta	6.85-7.60	»
— sör	7.90-9.25	»
Zab	6.80-7.30	»
Tengeri	5.15-5.35	»
Káposzta-repcze	—	»
Köles	4.50-4.90	»
Lenmag	15.30-16.10	»
Kendermag	9.20-9.40	»
Lencse	8.—14.—	»
Borsó	8.50-9.—	»
Bab, fehér nagyszemű	5.70-5.90	»
— törpe	7.—7.75	»
— barna	5.25—	»
Bükköny	6.45-6.75	»
Vöröshere uj	70.—74.—	»
Luczerna uj	54.—58.—	»
Esparsette	16.—17.—	»
Mohar	5.50-6.50	»
Mák, kék	30.—31.—	»
— szürke	28.—	»
Köménymag	22.—24.—	»

Budapesti gabonatőzsde, november 20. (A «Magyar Mezőgazdák Szövetsége» tudósítása.) A kedvezőtlen hangulat és üzletmenet a mai tőzsdén is észlelhető volt, kivétel csak tengeri képezett, mely iránt nagyobb érdeklődés mutatkozott s a mennyiben ma az export is részt vett a vásárlásban, ára néhány krajczárral emelkedett is.

Buza iránt ma csak nagyon korlátozott vételkedv nyilvánult, a forgalom nem haladta túl a 18,000 méter-mázsát, az árak változatlanul maradtak.

Más gabonafajokban csekély üzletünk volt. A határidőpiacon a kenyérmagvakban csak nagyon gyenge forgalom fejlődött, ellenben tengeri élénk, véleményvásárlásokra megszilárdult.

Határidők árfolyama Budapesten.

	nov. 17.	nov. 18.	nov. 20.
	legals.	legmag.	legals.
Búza			
1893. őszre	7.63	7.64	7.64
1894. tavaszra	7.42	7.43	7.41
Tengeri			
1893. okt.-szept.	—	—	—
1894. máj.-jun.	5.02	5.04	5.06
Zab			
1893. őszre	—	—	—
1894. tavaszra	6.86	6.88	6.87
Repcze			
1893. aug.-szept.	—	—	—

Határidők árfolyama a külföldi gabonátőzsdéken.

	nov. 17.	nov. 19.	nov. 20.
Bécs (100 kgrként frtban.)			
Búza	—	—	—
» őszre	—	—	—
» tavaszra	7.63	7.61	7.64
Rozs	—	—	—
» őszre	—	—	—
» tavaszra	6.48	6.46	6.47
Zab	—	—	—
» őszre	—	—	—
» tavaszra	7.09	7.10	7.11
Tengeri	—	—	—
» okt.	—	—	—
» máj.-jun. 1894.	—	5.42	5.44
Repcze	—	—	—
» február	14.60	14.55	14.55
» aug.-szept. 94.	12.50	12.45	12.45
Berlin (1000 kgrként márkában.)			
Búza	—	—	—
» nov.	140.10	140.25	141.—
» május	149.—	149.—	149.50
Rozs	—	—	—
» okt.-nov.	125.25	125.50	126.50
» nov.-decz.	129.50	130.25	130.—
Zab	—	—	—
» okt.-nov.	153.25	154.25	154.25
» nov.-decz.	153.25	154.25	154.50
Páris (100 kgrként frankban.)			
Búza	—	—	—
» folyó óra	19.80	19.80	19.80
» decz.	20.—	19.90	19.90
» első 4 hó	20.40	20.40	20.40
» mácz.-tól 4 óra	20.75	20.60	20.60
Liszt	—	—	—
» folyó óra	41.75	41.60	41.80
» nov.	42.10	41.90	42.10
» első 4 hó	42.80	42.60	42.60
» mácz.-tól 4 óra	43.50	43.25	43.25
New-York (bushel-ként cents-ben.)			
Búza	—	—	—
» november	65 1/2	65.—	65 1/4
» október	66.—	65 3/4	65 7/8
» deczember	67 1/4	67.—	67 1/4
» január	72 1/4	72 1/8	72 1/8
Tengeri	—	—	—
» május	46 7/8	46 3/8	46 1/4

Koncentrált takarmányok. (A Magyar Mezőgazdák Szövetsége tudósítása.) **Korpa.** Az üzlet irányzata változatlan. Árak: finom 4-30, gomomba 4-25, rozskorpa 5-10 frt. — **Malátacsíra** 4-70-4-90 frt. — **Árpáda** zsákostul 6-6-10 frt. — **Tengeridara** 5-80-5-90 frt. — **Konkolyos búkköny** 3-30 frt. — **Olajpegyősa** 7- frt. Szárlott moslék 6-30 frt.

Ipartermények. (A Magyar Mezőgazdák Szövetsége tudósítása.) **Kölaaj.** Az üzlet irányzata szilárd. Jegyzések: első rendű amerikai 21-—, első rendű orosz 20-—, elsőrendű szalonn (császárolaj) 29-00 frt. — **Repeze olaj** szilárd, nagyban 39-—, kicsinyben 39-50-40 frt. — **Orosz Éaku-olaj** elsőrendű 19 frt.

Szilva és szilvaiz. (Markó Albert heti jelentése 1893. nov. 21-én.) **Szilva.** A múlt hét folyamán ezen áruban nagyobb árhullámzások fordultak elő, mivel a nagy darabos áruban érezhető hiány volt. Kontremine fedezett 80-85 darabos áru 23-50 frt, 95-100 darabos 14-75-15 frton kelt mm.-ként. A szokvány-szilva az általános szilárdság által szintén keresettebb lón. A forgalom megiehető erős volt.

Szilvaiz után nem nagy volt a kereslet kötecs hiányában, mivel a kötecs szeptember és októberben lebonyolítottak. Ezen áruban csak effektív üzlet volt és fizetett szlavoniai áruért 15-50 frt, szerbiaiért 14-14-50 frt.

Zsiradék. (Markó Albert heti jelentése nov. 21-én.) A hét kezdetén a hangulat szilárd volt; habár a hét vége felé azonban az alacsony amerikai jegyzések következtében és másrészt külföldi megrendelések hiányában kissé csökkentek. Szalonna jó keresetnek örvend s az árak a multhetiekhez képest egy fél forintra magasabbak métermázsánként.

Élelmiszerek a budapesti hetivásáron. 1893. nov. 21. (A 16- és székvárosi vasárgazgatóság jelentése a «Közlelek» részére.)

Husvásár. A mai istván-téri hígcsertés-husvásárra összesen 24 vidéki árus hozott 159 leölt sertést, 16 db leölt süldőt és 700 kg. friss húst; 80 helybeli árus pedig 65 db leölt sertést, 5 db leölt süldőt, 1200 kg. friss húst, 500 kg. füstölt húst, 800 kgramm szalonnát és 500 kg. hajat. A forgalom élénk. Árak a következők: Friss sertés 100 kg. 44-45 forint, 1 kg. 46-48 kr. süldő 100 kg. 46-48 frt, szalonna 100 kg. 47-48 frt, 1 kg. 50-52 kr, haj 1 kg. 50-54 kr.

Halvásár a halterén. A piacra hozott m. e. 15 q kevert minőségű hal gyengébb kereslet folytán csak nehezesen és olcsóba araton talált vevőre. A viszontelárusítók által vásárolt mintegy 8 q halnak mmázsája a következő árakon fizetett: nagy élő 80-100 frt, nem élő 55-80 frt, közepnagy élő 50-80 frt, nem élő 30-56 frt, apró élő 20-35 frt, nem élő 10-20 frt. **Vad.** Hozott a fővámterre vaspályán — db nyul, hajón — db, kocsin — db, helybeli árusoktól — db, összesen 160 db nyul. Darabonként eladott 130-150 krajczárjával.

Baromfi. Hozott a fővámterre vaspályán kb. 6500 db, hajón kb. 1100 db, 28 kocsin kb. 2500 db, helyb. árusoktól kb. 7000 darab, összesen kb. 10,800 db. A vásár élénk, a készlet gyorsan elkelt. Nagyban árak páronként: tyúk 110-120, csirke 60-100, káppan hizott 150-160, káppan sov. 125-135, réce hiz. 180-250, réce sovány 140-150, lud hiz. 420-580, sovány 230-250 pulyka hizott 340-400, sov. 250-300, gyöngytyúk —, galamb — krig.

Az újavásártéri piacra a szokott helyekről vasp. 400 db, kocsin 750 db, gyalogárusok 200 db, helybeli árusok 1800 darab, összesen 3150 db baromfit hoztak. A forgalom közép. Az árak páronként következők: tyúk 100-120, csirke 50-110, hizott káppan 150-220, sovány 130-140, hizott réce 200-260, sovány réce 130-140, hizott lud 420-650, sovány lud 270-300, hizott pulyka 350-400, sovány 250-320, gyöngytyúk —, galamb peccenyének — kr.

Az István-téri piacra hoztak kb. 3000 db tisztított baromfit. Élénk forgalom mellett árak darabonként a következők: jérece darabja 50-70, csirke 40-60, káppan hiz. 90-110, réce hizott 90-140, félkövér 70-110, lud hizott 250-300, félkövér 200-250, pulyka hizott 150-200, félkövér 130-170 kr.

Tojás. Hozott a fővámterre vaspályán kb. 20,000 db, hajón kb. — db, 4 kocsin kb. 36,000 db; helybeli árusoktól kb. 10,000 db, összesen kb. 66,000 db. A vásár élénk, a készlet nagyrészt gyorsan elkelt. Nagyban árak: friss tojás 1 láda (1440 db.) 41-00-41-20 forint, 40 krért 12-14 db, meszes tojás 1 láda (1440 db) 36-50-37-00 frt, 40 krért 13-15 db.

Az újavásártéri piacra a szokott községekből vaspályán 2800 db, kocsin 1000 db, gyalogárusok 3000 db; helybeli árusok 6500 darab, összesen 13,300 db hozott A forgalom élénk. A következő árak jegyzettek: friss tojás 1 db 3-3 1/2, 100 db 300-320 kr, 40 krért —13 db, meszes tojás 1 db, 100 db — —kr, 40 krért — — db.

Zöldség. Hozott a Ferenc József-rakpartra vaspályán kb. 250 q, hajón 35, dereglyében kb. 6500 q káposzta, közvetlen a dereglyékből árusítva, 110 kocs. kb. 550 q vegyes zöldség, helybeli árusoktól kb. 200 q zöldség, összesen kb. 8100 q vegyes zöldség. A vásár közép. Nagyban árak 100 db fejes káposzta 250-500, 100 db kelkáposzta 60-80, 1 q burgonya 260-300, 100 db

fekete retek 80-120 kr, 100 db zeller 60-250 kr, darab vörös répa — —, 1 q sárga répa 200-300, 1 q petrezselem 750-800 kr.

Az újavásártéri piacra 80 szekéren kb. 420 q vegyes zöldség hozott. Közép forgalom mellett a következő árak jegyzettek. Burgonya 1 q 240-300 kr, 1 zsák (25-75 kg.) 70-140 kr, 1 kg. 4-4 kr, fejes káposzta 1 db 3-10 kr, 100 db 250-650 kr.

Gyümölcs. Hozott a Ferenc József rakparti piacra vaspályán kb. 825 q gyümölcs, hajón közvetlen a vizről árusítva — dereglyén kb. 150 q, a piacra kirakva kb. — q kocsin — q összesen kb. 975 q vegyes gyümölcs. — A vásár közép, a készletnek fele része kelt el. Nagyban árak: 1 q fajalma 800-1200, 1 q köz. 500-700, 1 q fajkörte 1400-2000, 1 q köz. 2600-2600, 1 q, belföldi gesztenye — — kr, 1 q olasz gesztenye 1100-1800 krig, csemege 3000-3100, 1 q köz. dió 2500-2600.

Az újavásártéri piacra vegyes gyümölcs 13 szekéren kb. 78 q. A forgalom közép, az áru gyorsan elkelt. Eladott: fajalma 1 kosár — — kr, put. 70-110 kr, 1 kg. 14-16 kr, 100 db 125-300 kr, 1 db 2-4 kr, közönséges alma 1 szek. — — frt 1 kosár — — kr, 1 putony 35-50 kr, 1 kg. 8-10 kr, 100 db 40-120 kr, fajkörte 1 put. 70-120 kr, 1 kg. 20-30 kr, 1 db 2-5, 100 db 165-400 kr, közönséges körte 1 szekérel — — frt, 1 kosár — — kr, 1 putony 40-80 kr, 1 kg. 8-12 kr, 100 db 45-110 kr, köz. szőlő 1 kosár — — kr, 1 putony — — kr, 1 kg. — — kr, csemege szőlő 1 kg. — — kr, birsalma 1 kosár — — kr, 1 db — — kr.

Budapesti takarmányvásár. (A VIII. ker. Teleky-téren 1893. nov. 21.) A fővárosi vásárgazgatóság jelentése a «Közlelek» részére. Felhozott 96 szekér rétszalna, 59 szekér muhar, 40 szekér zsupszalma, 2 szekér alomszalma — szekér takarmányszalma, 3 szekér tengeriszár. — szekér egyéb takarmány (lóher, luczerna, zabos búkköny, köles.) 1100 zsák szezcska. A forgalom közép. Az árak mmázsánként következők: réti szalma 290-330, muhar 310-340, alomszalma 150-160 zsupszalma 170-180, takarmányszalma —, tengeriszár — —, (lóher, luczerna, zabos búkköny, köles) szezcska 220-230 kr.

Allatvásárok.

Budapesti szurómarhavasár, nov. 21-én. (Wilhelm Ignác fővárosi állatorvos telefonjelentése a «Közlelek» részére.) Ide szállított 213 db 616 és 269 db vágott borjú; 20 élő és 13 vágott bárány. — A borjuvásár lángha vételekdv folytán, — mi a nagyobb hozatal következménye — vontatott irányzatban folyt. Az ár a legutóbbi jegyzéshez mérten kilogramként 4-6 krral apadt. Árak: Élő borjú 38-44 krajczár, kivételesen — krajczár kg.-ként silányabb 36-37 krig élőszuliban, fogyasztási adó nélkül. Vágott borjú jobb minőségű 59-62 krig, — kr, silányabb minőségű 54-58 kr, alárendelt minőségű 50-53 kr. kilogrammonként fogyasztási adóval együtt darabonként fej. lábak és bőre 6-8 kgramm levonással. Bárány élő 6-50-9 frt, bárány vágott 5-6-50 trt páronként.

Budapesti juhvásár, november 21. (Wilhelm Ignác fővárosi állatorvos telefonjelentése a «Közlelek» részére.) Felhajtott 3110 db juh, és pedig 3010 db, finom gyapjas (merinos) juh és — db durva gyapjas (raczka). Daczára annak, hogy a mai vásárra felhajtott mennyiség jelentékenyen kevesebb a mult hetinél, a vásár ma is rendkívül nehezesen bonyolítottott le. Ezen hangulat a szükséglet folyamatos apadásának tudható be. Jegyzett árak páronként: Jobb minőségű ürü 10-11 1/2 frt, kivételesen 13 frt, közép minőségű ürü és anya 7-9 frt, alárendelt minőségű ürü és anya 4-6 frt. Suly szerint Ürü birka 12-14 1/2, kivételesen 16 1/2 krig kilogramként élőszuliban.

Bécsi marhavasár, november 20. A mai vásárra felhajtott 1554 darab magyar, 345 darab galicziai 124 db bukovina, 2032 darab német fajtájú, összesen 4055 darab szarvasmarha. Élénk kereslet mellett az árak 1 frttal emelkedtek. Jegyzetett métermázsánként vágószuliban: Magyar hizott ökör I. rendű 64-66, II. r. 60-63, III. r. 56-59, galiciai I. r. 63-65, II. r. 60-62, III. r. 58-61; legelőökör 47-59, bika és tehén 22-32 forint mm.-ként élőszuliban.

Egyes eladások:

	Ár	%
Blau testvérek, Temesvár	66	37
Egreschitz Sándor, Kopháza	50	46
Aradi szeszgyár	67	36
Fleiner Sándor, Karmacs	54	44
Grubitsch Pál, Kopháza	61	42
Grunwald és társa, Budapest	67	36
Józsefvárosi szeszgyár	67	36 1/2
Lederer és Kálmán, NagyVár	67	36
Lów Sámuel, B.-Szt-György	59	42
Neumann testvérek, Arad	67	36
Nyitray Jakab, Nagy-Kanizsa	58	42
Czell Frigyes és fiai, r-assó	67	36
Kosch és Schobl, Szászrégen	58	42
Schwartz J., Kolozsvár	64	38
Egreschitz J., Kopháza	54	44
Br. Stummer uradalom, N.-Bodok	63	39
Mittelmann és társa, Arad	67	36
Pairisch János, Kopháza	57	42
Hager Keresztély és társa, Agnetlen	64	38

Kassai marhavasár, november 8-án. (Kaiser Sándor állatorvos tudósítása a «Közlelek» részére.) Felhajtás: Igás-ökör urasági II. osztályú 30 db, pja 300-400 frt, kis-birtokos czéljaira 230 db, párja 250-350 frt, tarka ökör II. oszt. 10 darab, párja 300-350 frt, mustra-ökör magyar 100 darab, párja 180-250 forint, magyar tehén tenyésztésre 50 db, dbja 70-90 frt, magyar tehén levágásra 50 db, dbja 60-80 frt, tarka tehén tenyésztésre 120 db, dbja 70-120 frt, levágásra 20 db, dbja 70-100 friss fejős 20 db, dbja 100-140 tarka üsző 15 db, dbja 50-60 forint. Igás-ló könnyebb 50 db, dbja 100-150 frt, paraszt-ló 200 db, dbja 25-100 frt. Mustra-birka 5000 db, párja 5-50-7-50 frt. Nevelő-kocza malacostól — db, darabja — frt, malacz nélkül 50 db, dbja 20-25 frt, süldő 1 éves 300 db, pja 12-15 frt, 1 1/2 éves 250 db, pja 12-18 frt, 2 éves 150 db, párja 16-25 forint.

Kolozsvári orsz. marhavasár, nov. 11-én. (Tassai Gábor tudósítása a «Közlelek» részére.) Felhajtás: Igás-ökör I. oszt. 400 db, párja 350-420 frt, II. oszt. 900 db, párja 250-350 frt, kisb. czéljaira 280 db, pja 240-300 frt, magyar tinó 1 éves 300 db, párja 100-120 frt, 2 éves 260, párja 110-140 forint, 3 éves 120 db, párja 160-200 forint, mustra-ökör magyar 180 darab, párja 180-240 frt, magyar tehén tenyésztésre 60 darab, párja 160-250 frt, lev. 140 db, párja 120-160 forint, magyar üsző 1 éves 250 db, pja 50-80 frt, 2 éves 200 db, párja 60-120 frt, hivályökör 100 db, pja 240-300 frt, hiválytehen 70 db, pja 100-160 frt, bivalyönvendék 120 darab, dbja 50-100 frt. Remonda-ló 60 db, dbja 150-300 frt, igás-ló könnyebb 40 db, dbja 150-210 frt, nehezebb — db, kocsis-ló (hintós) 28 db, dbja 2-0-30 frt, paraszt-ló 300 db, dbja 20-100 frt. Süldő 1 éves 160 db, dbja 12-18 frt, 1 1/2 éves 200 db, dbja 18-22 frt, 2 éves 120 db, dbja 20-25 frt.

Szegedi marhavasár, október 6., 7., 8. és 9-én. (Molnár János közp. lovas r-biztos tudósítása a «Közlelek» részére.) Igásökör urasági I. osztályú 10 db, párja 350-410 frt, II. osztályú 125 db, párja 280-340 frt, kisb. czéljaira 240 darab, párja 250-325 frt, tarka ökör II. oszt. 2 db, pja 390-420 frt, magyar tinó 1 éves párja 60-95 frt, 2 éves pja 20-35 frt, magyar pja 130-190 frt, német tinó 1 éves pja 50-60 frt, mustra-ökör magyar pja 100-274 forint, magyar tehén tenyésztésre darabja 60-160 forint, lev. darabja 75-145 frt, tarka tehén tenyésztésre darabja 120-150 frt, levágásra dbja 80-140 frt, friss fejős dbja 100-150 frt, magyar üsző 2 éves 35-80 frt, 3 éves dbja 50-120 frt, tarka üsző 2 éves dbja 50-100 frt, 3 éves dbja 60-120 frt. Remonda-ló dbja 150-320 frt, igás-ló könnyebb dbja 80-120, nehezebb dbja 150-200 frt, kocsis-ló (hintós) dbja 200-400 frt, paraszt-ló dbja 15-70 frt, vágóra dbja 20-70 forint. Sovány ürü fiatal, dbja 5-50-10 frt, öreg párja 3-50-7 frt, mustra-birka párja 3-6500 frt. Nevelő-kocza malacostól 6 db, dbja 24-45 frt, malacz nélkül 30 db, darabja 17-35 frt, süldő 1 éves 1000 db, párja 30-35 frt, 1 1/2 éves 90 db, pja 38-50 frt, 2 éves 50 pja 55-88 frt.

Bécsi sertésvásár, november 21-én. Felhajtott 9053 db és pedig 1826 darab nehéz, 4068 darab bakonyi és 3159 süldő. — A csekély felhajtás következtében az irányzat szilárd volt, a bakonyi és a süldősertések 2 frttal drágábbak voltak. Árak jó nehéz bakonyi 42-43 frt, kivételesen 43-50 frt; süldő 31-40 frt. Szalonna 46-46-50 frt, zsír 51-52 frt 100 kilogrammonként.

Szerkesztői üzenetek.

B. G. A.-Szombatfalva. A baromfiak tenyésztésével foglalkozó szaklapok közül a lapunk mellékletében megjelenő «Baromfiak»-ot ajánljuk. A mi a baromfiak értékesítését illeti, legjobb lesz, ha a «Magyar kiviteli és csomagszállítási részvénytársaság»-hoz (Budapest mérlegutca 13. sz.) fordul, mely tudunkkal külön osztálylyal bír a baromfiak értékesítésére. Ott a szükséges felvilágosításokat legjobban megkaphatja minden irányban. A leveleiben említett gyümölcsészeti dolgokra Molnár István, országos gyümölcsészeti felügyelő (Budapest, földmívelési miniszterium) fogja a szükséges felvilágosításokat megadni. Forduljon közvetlenül hozzá.

P. Zs. Pátroha-Thass. A beküldött rovarok sem nem a hesszeni légy (Cecidomyia destructor), sem nem a csikos lábu buzalégy (Chlorops taeniopus), hanem a frit-légy (Oscinis frit) álcája. Nemsokára egy részletes ismertetést adunk róluk. A másik küldeményben a pusztást csakugyan a drótféreg okozta.

Az Országos magyar gazd. egyesület tulajdona.

Lapfelügyelő-bizottság: Gróf Dessewffy Aurél, Nagy Dezse, Forster Géza, Kvaassay Jenő, Máday Izidor, Rakovszky István. — A szerkesztés és kiadásért felelős: Forster Géza. Szerkesztők: Rubinek Gyula és Szilassy Zoltán.

Papp El
és meglegedé
a t. ház, hog
tárgyalása alk
párt nevében,
gazdasági, az
lést és érvé
szükségesnek
tény és igazsá
meg nagyon
hogy különö
hogy magunkr
területet, a m
megvalósítan
lesz, addig bá
iparának teljes
delmi politikav
szabadelvű kor
kellene látnia,
legfőbb oka az
ben van nem
amaz erkölcsi
tartja, atment
rája lett.

Az 1867-
szelleme kötöz
kell első sorba
hol csak legjav
romboló hatás
nost részlete
a mi megcses
gazdasági tek
dályát kepezik.
káros hatással
irányban intenz
közös vámerül
közönség véghe
kéber, a vedva
E védvámokkal
a magyar meza
a melyet eddig
csehrendszer d

Mit szólj
valaki, a ki
Ausztriával kö
takarmány-kivi
sátálva van, h
leg fog lenni,
a külkeresked
intézmények to
befolyással va
kiegyezés meg
sággal, hogy n
minden irányba
szemben. És
alkotott 67-es
közállapotokna
használna fel
keit tartják sze
szednak és n
pusztul épen a
nek, alkotmány
középszatly.

T. ház!
egyre azt hír
a nemzet érde
interpellációt
ezelőtt egy és
miután az a
tetese iránt

A földmivvelésügyi vita a képviselőházban.

November 15-iki ülés.

Papp Elek: T. ház! Egyének és nemzetnek, ha szabad, ha gazdag és megegedett akar lenni, első szüksége: az igazság. Engedjen meg tehát a t. ház, hogy a midőn a földmivvelésügyi miniszterium költségvetésének tárgyalása alkalmából felszólalni bátor vagyok, ugy a magam, mint azon párt nevében, melyhez tartozni szerencsém van, elmondjak egynehány oly gazdasági, azzal rokon és kapcsolatos igazságot, a melyeknek megfigyelését és érvényesítését legalább mi itt ezen a padokon elkerülhetlenül szükségesnek és elodázhatatlannak tartjuk. Mindenekelőtt elvitázhatatlan tény és igazság az, hogy Magyarország kiválólag földmivvelő ország és hogy még nagyon hosszú ideig földmivvelési ország lesz. Elvitázhatatlan tény, hogy különösen földmivvelésünk érdekében mindenekelőtt az szükséges, hogy magunkról önállóan és függetlenül intézkedhessünk; az önálló vámterületet, a magyar kereskedelmi politikát kell tehát egész terjedelmében megvalósítanunk. Mert a míg Magyarország idegen érdek behatása alatt lesz, addig bármínő földmivvelési politikát üzzünk, képtelenek leszünk mezei iparának teljes fölvirágoztatását elérnünk. Csakis önálló vám- és kereskedelmi politikával lehet biztosítanunk földmivvelésünk jövőjét. Az ugynevezett szabadelvű kormányoknak okulnia kellene a 25 éves tapasztalatokon és be kellene látnia, hogy sokféle bajainknak, földmivvelésünk elmaradásának, legfőbb oka az 1867-iki kiegyezés. A kiegyezés hatása kevés összefüggésben van nemzeti életünk egész többi fejlődésével. Ama jogfelfogásnak, amaz erkölcsi erzületnek szelleme, a mely a kiegyezést létesítette és fentartja, átment a nemzet vérkeringésébe és fájdalom haladásunk struktúrája lett.

Az 1867-iki kiegyezést a kishitűség, az opportunitás szülte s ennek szelleme költözött be nemzeti életünk minden nyilvánulásába. Ez ellen kell első sorban küzdenünk, ugy közzgazdasági, mint minden oly téren, a hol csak legtávolabbról is érintve van Ausztria érdeké. A kiegyezésnek romboló hatását a polgari jellemekre, a nemzeti önérték és közérkölcökre, most részletesen nem illusztrálom, hanem egyszerűen konstatalem, hogy a mi megcsontosodott meggyöződésünk, hogy ugy pénzügyi, mint közzgazdasági tekintetben a 67-iki intézmények haladásunk leküzdhetetlen akadályát kepezik. Ott van pl. az indirekt adók közössége. Hogy ez minő káros hatással van gazdasági politikánkra, azt mindenki tudja, a ki minden irányban intenzív gazdálkodást folytat. Tudjuk azt is, hogy az ugynevezett közös vámterület, melynek köpönyege alatt a magyar mezei gazdálkodó közösség véghetetlen kárára, a bécsi és ausztria iparnak deldelgetése érdekében, a védvámok felállítottak, mily forrásból és indokokból származtak. E védvámokkal megvédelmezik ugyanis a bécsi vagyont, de tönkre teszik a magyar mezei ipar produktív erejét, tönkre teszik még azon kisipart is, a melyet eddig Magyarországon — hogy ugy fejezzem ki magamat — a csehrendszer deldelgett.

Mit szólunk külkereskedelmi viszonyunkról; vajjon van-e e házban valaki, a ki ma már meg ne volna arról gyöződve, hogy ha nekünk Ausztriával közös vámterületünk nem volna, akkor Magyarországon a takarmány-kivitel tilalom nem lepett volna életbe. Hiszen ma már konstatalván van, hogy Magyarországon 6 millió métermázsza takarmányfelesleg fog lenni, a legszigorubb és legnagyobb tel esetében is. Igenis, t. ház, a külkereskedelmünkre zsibbasztólag hat az a viszony, a mely a 67-iki intézmények folytán Ausztriával kapcsolatosan a mi közzgazdasági dolgainkra befolyással van és épen az a baj, hogy abban a keretben, melyet a 67-iki kiegyezés megalkotott, sem bír a t. kormány elég bátorsággal és önállósággal, hogy ne mondjam bazafias érzékkel arra nézve, hogy par excellens minden irányban a magyar érdekek legyenek megvédelmezve Ausztriával szemben. És a helyett, hogy az összezsugorodott, a kishitűség által megalkotott 67-es kiegyezést kiterjeszteni törekednek, a helyett, hogy a magyar közállapotoknak fejlesztésére, a közzgazdasági viszonyoknak gyarapítására használja fel energiáját, a t. kormány mindenkor Bees és Ausztria érdekeit tartják szem előtt, azt nezik, mi kedvezőbb, mi előnyösebb a szomszédnak és nem gondolnak arra, hogy Magyarországon napról-napra pusztul épen az az osztály, a mely ezer éven keresztül a magyar nemzetnek, alkotmányának és szabadságának fentartója, élető ereje volt: a magyar középosztály.

T. ház! Akkor, a mikor azt tapasztaljuk, hogy a kormányadokról egyre azt hirdetik, hogy megtesznek mindent a 67-es kiegyezés alapján a nemzet érdekében és a mikor Szalay Imre t. képviselőtársam ismét egy interpellációt olvasott fel a tirol-voralbergi vámokra vonatkozólag, a melyet ezelőtt egy és fél éve hozott itt a házban szóba; a mikor meg lett ígérve, miután az a 67-es kiegyezéssel össze nem egyeztethető, hogy megszüntetése iránt a szükséges lépések meg fognak tétetni, ime, ma is azon

helyzetben van az egész ügy, mint másfél esztendővel ezelőtt, mert félnek az idegen érdekeket a magyar jól felfogott érdekekkel szemben megéríteni. Ha tehát ezeket tapasztaljuk, akkor mindenké felett meg a földmivvelési tárca tárgyalása alkalmával is első sorban nekünk, kik az ugynevezett közzsügyi alapra nem léptünk, annak káros voltát az első pillanattól fogva felismertük, ezen — nem mondom átkos, de mindenesetre ferde, fogyatékos és a nemzet jól felfogott érdekeivel össze nem egyeztethető — intézménynek megszüntetését sürgetnünk legfőbb feladatunknak tekintjük. T. ház! Megszüntetését kell sürgetnünk a közzsügyes állapotoknak azért, mivel ha nemzetünk élni akar, ha a magyar állam fenn akarja magát tartani és a magunk ügyeink és dolgairól szabadon akarunk rendelkezni s ha nem akarjuk továbbra is idegen érdekeknek oda vetni jól felfogott érdekeinket s nem akarunk elsorvadni idegen érdekek vontató kötelén, akkor első sorban is a kiegyezést és annak káros következményeit kell a mi munkálkodásunk utjából elhárítani. Én azt hiszem, hogy arról csakugyan meg lehetünk gyöződve, hogy a mi kulturánk addig felvirágozni, addig felemelkedni nem fog, míg a 67-iki intézmények fentartatnak.

Egy másik nagy igazságnak tekintem én azt, hogy Magyarországon a magyar gazdaközönségnek az állam érdekében nincs biztosítva az a suly, az a befolyás s nem jut számára oly szerep, mely őt ily agrikolámban méltán megilleti. Ígérve volt, hogy a megyékben, a vidéken szervezetek fognak alkotni, hogy a magyar gazdaközönség a maga jól felfogott érdekét istápolhassa, előmozdíthassa, konventikulumokat tartthasson, ugyszólván irányeszmékkel szolgálhasson, hogy mit és hogyan kell cselekedni az államhatalomnak.

Azonban minden ígérlet a mai napig csak írott malaszt maradt s komoly lépések nem tétettek még arra nézve sem, hogy az államhatalom és a földmivveléssel foglalkozó különböző osztályok közt egy bizonyos egyensúly létre jöjjön. Ezt én mind annak tulajdonitom, hogy a gazdaközönség bizonyos szabadsággal, bizonyos közönnyel, bizonyos megadással, — hogy ne mondjam — kétségbeeséssel néz a jövő elébe és túri az állapotokat, kivette erzületéből, felfogásából, a jobb jövő iránt való reményt is. Nem általánosságban és általános hangzatos szavaknak hirdetésével kell tehát a magas kormányának, a magyar gazdaközönség és a magyar mezei ipar érdekében előállani, de tényekkel! A tettek mezején oly alkotásokat teremteni, a melyek a mezei iparral foglalkozó nagy tömeget beadják azon keretbe, a mely keretben, ha öntudatosan fog foglalkozni és munkálkodni a millió apró ember, kiket most lenézünk, akkor talán felvirágoztathatjuk és életre ebreszthetjük a magyar földmivvelés ügyét. Hogy ezen általán felsorolt akadályok mi módon volnának elháríthatók, arra nézve a gazdaközönség, a mely annyi sokféle bajjal, inséggel kell hogy megküzdjön, ma még konkrét javaslatokkal alig állhat elő, de azt mindenesetre, mint szembeötölő visszasságot kell konstataim, hogy a magyar gazdaközönség, a magyar földmivvelés és ipar ügyei, csaknem minden osztály érdekeivel szemben, háttérbe szorítottak. Mi nem kívánjuk azt, hogy a magyar gazdaközönség, a magyar érdeke különös kedvezmények és kiváltságokban részesüljön, de azt igenis megköveteljük, hogy az állam megvédje azokat, a kiknek van valamijök és elhárítsa a szerzés útjában álló akadályokat azok elől, a kik birni akarnak. Azt hiszem, t. ház, nem csalódom, ha harmadik nagy igazság gyanánt tüntetem fel azt, hogy a földmivvelésügyi miniszterium munkakörébe még nagyon sok oly általános kérdés és érdek nincs bevonva, a mely mélyen érinti a társadalmat, a törvényhozást, sőt sok tekintetben a szocziális kérdéseket is s a mezőgazdasággal foglalkozóknak általános érdekét képezik. Nagyon csodálatos, hogy a magyar felelős miniszterium kebelében egy önálló földmivvelési politika meghonosodni, meggyökeresedni nem képes, nagyon elszomorító, hogy minden közzgazdasági kérdés a miniszterium és azon tényezők által, kik a mi közzgazdasági viszonyainkkal első sorban vannak hivatva foglalkozni, mindig csak a kereskedelem és ipar szempontjából bíraltatnak meg; ugy tekintik a magyar földmivvelési kérdést, mintha a magyar földmivvelési és magyar mezei ipar parazita gyanánt elősködőék a kereskedemen és iparon, pedig ha szemrehányást akarnánk tenni, talán megfordítva hamarabb érnénk el az igazságot. Nem mondom, hogy nem merülnek fel a miniszteriumban néha nagyon életrevaló, megszívlelésre méltó s a közérdeket általában s nagyban érintő kérdések és eszmék, hanem azt egész határozottan állítom, hogy ezen eszmék egyáltalában meg nem valósíthatnak, vagy hogy rustice fejezzem ki magamat, elnagyolva vagy plane eltorzítva lépnek életbe, hogy azt mondja ra a magyar ember: Adtál uram esőt, de nincs köszönet benne!

Nem akarok nagy részletességgel kiterjeszkedni mindazokra a kérdésekre, melyek ezen meggyöződésre vezetnek. De pl. felhozom első sorban is a vizügyi kérdést. Ennek megoldására kétségbevonhatatlan tény, hogy

különösen a jelenlegi miniszter ur határozott lépéseket tett, melyek talán egy emberöltővel vitték az ügyet előbbre, de mégis bizonyos félszagséget vagy talán a hatalmasok érdekének feltését látom én az ő eljárásában is, mert hisz lehetetlen, hogy az a gondolkozó fő, az a lelkiismeret, mely a t. miniszter urat minden lépésében vezérli, rá ne vezetne volna már figyelmét arra az elszomorító körülményre, hogy míg Magyarországon a technikai téren meglehetősen előre haladnak a vízügyi dolgok és munkálatok illetőleg az ármentesítési kérdésekkel foglalkozó szakférfiak is e nagy kérdést többé nem felületesen és ötletszerűleg, hanem tervszerűleg igyekeznek megoldani, addig másrészt az ugynevezett műszaki árterfejléssel agyonnyomják a nagy közönséget és a legigazságtalanabb konsekvenciákat állítják elő, melyek eredménye, előbb-utóbb az fog lenni, hogy az alföldi nép és birtokosság ezrei és százezrei fognak fellázadni azon igazságtalan megadóztatás ellen, mely a műszaki árterfejlés köpenyge alatt oly birtokosokra rovatik, a kiknek soha nem volt s soha nem is lesz abból a munkálatból, melynek költségeihez hozzá kell járniuk, egy krajczár ára hasznuk. A míg tehát, mint már említettem, elismeréssel vagyok a t. miniszter ur iránt a tekintetben, hogy gondoskodik arról, hogy a vizeknek szabályozásai nem ötletszerűen s egyik-másik hatalmasnak vízi csillagzata szerint eszközöltessék, hanem rendszeres munka által igyekeznek a fékezhetetlennek bizonyult elemet végre-valabára a maga medrébe szorítani s a vizek átkát Magyarországon is áldássá tenni, addig másrészt a míg a tizenkettedik óra be nem állott, míg a harmadik csemetéshez nem értünk, szükséges, hogy az árterfejlés által immár nyilvánvalóvá lett óriási igazságtalanságokat mennél hamarabb reparáltassa, ha kell: törvényhozási uton, ha kell: rendelet útján. Ez annyival inkább volna a miniszter urnak feladata és szerintem elodázhatatlan teendője, mert ha azt a miniszteri rendeletet, mely a műszaki árterfejlés mikénti keresztülvitelére vonatkozólag kiadott, összehasonlítjuk azzal a törvénnyel, melynek alapján az kibocsátott, rögtön be fogjuk látni, hogy egymással ellenkező elvekkel találkozunk. Ugyanis a törvény nem enged meg, hogy csak egy fillérrel is terheltessék meg oly érdekelt, a mely hasznát abból a vízmunkálatból nem húz. A miniszteri rendelet pedig szabad kezét ad a csödbejutásig eladósodott pazarló vízszabályozási társulatoknak, hogy azon földeket is megterhelhessék, a mire azt mondta volna még a török basa is, ki pedig attól is félt, hogy a Szt.-Gellérthegy viz alá merül, hogy «no ide viz soha nem fog jönni.» Az eszmék forrongása tehát, mint mondtam, meg van a miniszteriumban, némely eszmék igyekeznek a megvalósítás stádiumáig eljutni, részint nagyon fogyatékosan, részint pedig oly torzalakban, a minő a műszaki árterfejlés.

Azonban t. ház, nem akarok a vízügyi kérdésekkel ezuttal hosszabban foglalkozni. Ugyis fog alkalmat szolgáltatni a részletesebb fejtegetésekre a t. miniszter ur azon munkálatainak beterjesztésével, mely a vízügyi törvények revízióját, az ármentesítő társulatok adminisztrációjának az átalakítását czélozza. De egy nagyfontosságú kérdésre mindazonáltal már most bátor vagyok felhívni a t. miniszter urnak a figyelmét. Ez az árvédelmi kérdés. Ez legalább is van oly fontos, mint a gátépítés, mert én már láttam nagyon sok jó gátat elpusztulni azért, mivel a védelem nem szakszerűen, nem helyesen s nem a viszonyoknak megfelelőleg történt. Megfordítva találkoztam szakférfiakkal, a kik a legselejtesebb, az ugyszólván kovászszá vált, átázott gátakat, képesek voltak fentartani és az árnak útját állani, mert az árvédelmet egészen korrekt teljesítették.

Tudjuk, hogy jelenleg az árvédelem az egyes társulatok hatáskörébe tartozik egészben és nagyban. Én azt tapasztalom, hogy a társulatok, részint azért, mert nincsen elég anyaguk arra, hogy az árvédelmet kellőleg keresztülvehessék, részint azért, mert nincs közlekedési eszközük arra, hogy az anyagot az egyik pontról a másik vesélyesebb pontra szállíthassák s végre azért, mert veszély esetén az árvédelemre mulhatatlanul szükséges közérő kiállítása körül valóságos babeli zavar áll be, t. i. azt a közönséget, a mely érdekelve van, a közigazgatási hatóság elrendeli oly vidékre, a hol egyáltalán nincs érdekelve, s ennek az eredménye az, hogy a gát tetejére felfeküsznek a napszámosok. A mérnökök pedig ott sétálnak mindaddig, míg az ár be nem tör. Az ürgelyukon először betör oly vastag víz, mint a karom, később, mint a derekam és egy pár óra múlva egész szakaszt szakít ki a gátból és százezer holdakra menő területeket önt el, tesz tönkre.

E kérdéseket azért hozom fel, mert most már november második felébe lépünk, tavasszal a vízi kalamitások be fognak következni. Tehát most, a nyugodt időben volna szükség és mód arra, hogy a miniszter ur az árvédelmi intézkedéseket kellő körültekintéssel megtétesse.

Szerintem először is arra volna szükség, hogy a folyamokon, különösen a Tiszán, Körösön, Maroson az állam gőzbárkázatot állítana fel, melyeken az anyagokat innen és amonnan minden körülmények közt szállítani lehet. Másodszor szükséges volna — és ez volna a legszükségesebb. — hogy gondoskodás tételnek arra, hogy gátszakadás esetén a folyamból kitörő víz lokalizálhassék.

T. ház! 1888-ban történt, hogy Dadánál a víz a magaslaton kijött és pedig azért, mivel gróf Andrassynek a vadaskertje 80 cm. duzzadást idézett elő a hullámtéren s a magaslatra nyomta fel a vizet és fájdalom 186 ezer katasztrális holdterületet borított el a magaslaton kijött víz, melyet a vadaskert szorított ki medréből, holott ha keresztutak lettek volna építve, azáltal a víz lokalizálható lett volna és sokkal kisebb területen tett volna kárt a kiöntött árvíz, mely 5-ször, tízszer annyi területet borított el és milliókra menő károkat okozott a keresztutak nem létezése miatt. Szükséges volna tehát az, hogy t. miniszter ur intézkednék arról,

hogy oly keresztutakat építtessenek egyes öblözetekben és medenczékben melyek segélyével vízveszély alkalmával a gátakon kiöntő vizek lokalizálható lennének.

Hogy azonban ez gyakorlatilag keresztülvihető legyen, két irányban szükséges e tanulmányt megtenni.

Először tanulmányozni kellene azon magaslatokat, melyek egyes vidékeken keresztutak által volnának összekötendők. Másodszor tanulmányozni kellene a statisztikáját azon károknak, a melyek a vizeknek a medréből való kilépésük által diametraliter évenként előidéztenek, mert ha így lokalizáltatnék a kiöntött víz, azon intézkedést vonna maga után, hogy az ugynevezett vízbiztosítási intézményt kellene az ármentesítő és árvédelemmel foglalkozó társulatok közt felállítani. Nevezetesen, ha kiderülne az, hogy pl. az összes ártereknek évenként átlag 5%-a, 3%-a, 10%-a öntetik el, akkor az ármentesítő társulatok által egy oly biztosítási szövetkezet lenne felállítandó, melynek pénztárába évenként bizonyos összeg beszedésével a töké gyűjtetnék, melyből azon birtokosok, a kiknek területén lokalizáltatnának az árvizek, kártalaníthatók lennének. Ezt az ideát szintén ajánlom a t. miniszter ur nagybecsű figyelmébe és különösen kérem, hogy méltóztassék már most megtenni mindazon intézkedéseket, a melyek az árvízveszély esetében tavasszal elkerülhetetlenül szükségessé válnak, megtenni addig, míg nyugodt viszonyok közt élünk, míg rendelkezhetünk az egyes megyékkel, járással, községekkel, hogy árvíz idejében hova és kinek rendelkezése folytan kötelesek elmenni és a védelmi munkálatokat teljesíteni.

T. ház! A földmivelőknek és különösen a közép- és kisbirtokosok érdekében szükségesnek találnám továbbá azt, hogy rendetlen hitelügyeink mielőbb rendeztessenek. Mindenki tudja, hogy a földmives tőkéjének gyűmölcsét évenként csak egyszer élvezheti, ennél fogva minden más foglalkozással bíró osztályljal szemben a földmivesnek a pénz még a legolcsóbb kamatok mellett is nagyon drága. Nem lehet tehát eléggé a miniszterium nagybecsű figyelmét arra felhívni és hangsúlyozni, követelni, hogy a kisbirtokosok és középosztály érdekében a hitelügy Magyarországon minél előbb rendeztessék.

Fontos és azt hiszem immár elodázhatatlan intézkedésre és megoldásra vár a biztosítási ügy, ide értve az állat-, a tűz-, a jég-, sőt az életbiztosítást is. Ha megfigyeljük, hogy a biztosító-intézetek tűz- és jégbiztosítási osztályában mily óriási vagyont gyűjtene össze és mily nagy perzentben biztosítanak, viszonyítva azon kárhoz, mely a tűz és jég által az országban évenként mutatkozik, akkor lehetetlen, hogy a kisbirtokosoknak ugyszólván a népek érdekében a kormány ne foglalkozzék behatóan a tűz- és jégbiztosítás kérdéseivel. Hiszen az idén éppen azon a vidéken, a hol én gazdálkodom, egy hosszú, körülbelül 20 mérföldnyi vonalra Mező-Turttól Tisza-Csegéig meglehetősen széles pántlika alakjában óriási orkán és jégzivatar vonult el, mely száz meg százezer apró birtokosnak reményét, több ezer család évi kenyerét tette tönkre. Azon apró birtokosoknak nincs meg a szükséges pénzük, de alkalmuk sincs a mostani biztosítási viszonyok között, hogy terményeiket jég- és tűzkár ellen biztosítsák; az államnak kellene e fontos kérdést kezébe venni, de nem oly módon, mint a hogy az előtűnk fekvő indokolás mondja, hogy a marhákat addig minden visszatérítés nélkül le lehet bunkózni, míg a magas kormány a biztosítási intézetet felállítja.

Nagyon elszomorító tapasztalat bizonyítja, hogy a kormány a termények értékesítésére semmi segédkezet nem nyújt, ha csak azt nem tartja a birtokosok érdekében állónak, hogy a börze spekuláció a vidéken gombamódra nő és a szegénysorsu birtokosokat tönkretesz; ha csak azt nem tekinti a magas kormány a birtokosok javára szolgáló intézkedésnek, hogy a midőn kivételre legtöbb kihatásuk lehet, akkor a teherszállításra szolgáló kocsi a forgalomból kivonatnak, a terményt fel sem veszik, vagy ha igen, nem szállítják, hanem bizonyítványt állítanak ki róla, hogy a szállítványt fölveték és az ezen vagy azon a raktáron fekszik. Kérem, t. ház, hogy adhassa el a birtokos határidőre terményét, ha egy nagy hadgyakorlat a szállítási eszközöket elvonja. Így volt ez jelen évben s e miatt lehetetlen volt terményeinket akkor értékesíteni, a mikor azoknak legjobb árak volt.

Nagyon fontos kérdés továbbá, t. ház, a kivándorlás és a munkások kérdése, továbbá a bevándorlás és a telepítés kérdése. Mert hiszen, a t. kormány egyrészt megengedi, hogy a jóra való munkás-osztály Magyarországból kivándoroljon, másrészt a lumpok, csavargók, a semmittevő paraziták itt élőködjének, mint a tetvek Magyarországot testén és zsírján. Nagyon szükséges volna már egyszer ezen égető és hátrányos állapotra vonatkozólag is konkrét javaslatokkal, életrevaló tervekkel és intézkedésekkel találkozunk.

Daczára annak, hogy külön földmivelésügyi miniszteriumunk van, sem a telekkönyvi, sem a végrehajtási, birtokrendezési, tagosítási ügyekre, sem a földbirtok miként való megosztás kérdésére, sem a holt kéz miként való kezelésére vonatkozólag a földmivelésügyi miniszternek a legkisebb felügyeleti beleszólási joga nincs, sem más olyan joga, a mely irányt adhatna ezen intézményeknek a magyar földmives-osztály érdekében való fejlesztésére.

De ott van továbbá t. ház az adó-ügy, a mely tisztán a pénzügy-miniszter resortjához tartozik, de kérem, hogy a létező fogyatékos törvényeknek pótlása és az új törvényeknek miként való életbeléptetése nem-e legeminensebb feladata volna a földmivelésügyi miniszternek, hogy ellenőrizze, nem eminsens feladata volna-e oda hatni, hogy a törvények olyan módon alkottassanak meg s oly módon léptetessenek életbe, hogy azok által a földmivelési osztály igazságtalanul megterhelve ne legyen.

Es erre terhez, t. i. levagott sert is megterhel földbirtokost nek kellene a szegény b bizonyítására érvekké arra megmentessé

T. ház agrár statiszt. Kéltatásba let fel fognak de sem látunk a menyre nem demikus érte az a veleje, adjuk vissza. De hogy adj feltétlenül sz hogy 3 krajcz túrni kiválóat legyen, mint multkor azt a vezetek lisztá daczára sem intézkedéseket melyet az el lyeket a t. k

S mit s naszos levele annyi fizetés legszükségese jesi, jó fizet tessék elküld terjesztésére, niszter ur, h gazdasági ism tesére; de itt korlati tevék kellene megho tast helyes in Nem fel gyellik megfo forduló teend szorgalmas és másképen, es a mezei gazd irányba terelj

Azért ta kat és jó me elő a parlame nokkal és a s oldására vona nem neveljük dolgozzanak e dalom mozga zókül hasznai politika terén oda kell töre czéltudatos n közül, mint a Ugyanaz öntudatos mu les által lehet

Ez fogja betünk mi a dasági erők n tehát téri ar követtünk. Ne kulminaljon e legyen, hanem rodó vagyon nek áldasában dokon kereszt multban nag örülünk. Azon ilő tanokkal ismételve sür a jobbagyoka kat, mert ha munkálkodni nek mezőgaz hogy éhhalál azok, kik e

Es erre nézve csupán egy kérdést intézek a földművelésügyi miniszterhez, t. i. van-e tudomása arról, hogy ha valaki gazdaságában a házilag levágott sertések szalonnáiból a mezei szegődvényeseinek kiszolgált, azért is megterhelhetik fogyasztási adóval. Ily esetekben, a mikor a szegény földbirtokost igazságtalanul adóztatják meg, a t. földművelésügyi miniszternek kellene azon általános rendeletek ellen opponálni és segélyere sietni a szegény birtokos-osztálynak. Tudnék nagyon sok esetet felhozni annak bizonyítására, hogy a földművelésügyi miniszteriumban nem bírnak kellő érzékkel arra nézve, hogy Magyarországnak par excellens földmives-osztálya megmentessek a végenyészettől.

T. ház! A mult költségvetés alkalmával kilátásba helyezett az agrár statisztikának az összeállítását, de nem látjuk ezt ma sem sehol. Kilátásba lett helyezve, hogy a hazai és külföldi konzulok jelentései gyorsan fel fognak dolgoztatni és a publikumnak használatára bocsáttatnak. Ebből sem látunk semmit. Sürgettük, mert sürgetnünk kell, de mindeddig eredményre nem jutottunk, az olcsó marha ó előállítását. Hiszen minden akadémikus értekezletnek, kezdve a miniszter urétól az utolsó botos ispánéig, az a veleje, hogy nem szabad rablogzalkodást folytatnunk s ha nem adjuk vissza a földnek, a mit tőle elveszünk, csak burjánt teremhet. — De hogy adjuk vissza, ha nem tarthatunk tenyészállatot, melyeknek pedig feltétlenül szüksége van a bő szőzásra? A szegény embernél pozíció az, hogy 3 krajczárert, vagy 9-ért, vagy 11-ért kapja-e a marhasót? Lehet-e túrni kiválóan földmivelő-államban azt, hogy a marhasó ugyanolyan áru legyen, mint az emberi táplálásra szükséges só? A miniszterelnök ur a multkor azt mondta, hogy ő igéreteiről lisztát szokott vezetni. Hát én nem vezetek lisztát kéréseimről, csak utalok arra, hogy ily sokszori sürgetés dacára sem bírnak elérni ily kezdetleges dolgokban sem megkívántató intézkedéseket. Mintha különbség volna a közt az igavonó jószág közt, melyet az ellenzéki képviselők fognak járomba és azon barmok közt, melyeket a t. kormánypárt!

S mit szójunk ahhoz, hogy meg most is mindennap kapjuk a panaszos leveleket gazdasági intézetünk tanáraitól, melyben panaszozzák, hogy annyi fizetéssel sem bírnak, a mennyit családi és társadalmi állásuk a legszükségesebbek megszerzésére követel. Mindenki, a ki kötelességét teljesíti, jó fizetést érdemel, a ki nem, az a rosszat sem érdemi meg, azt tessék elküldeni. Hogy a népnek mekkora szüksége van a gazdasági ismeretek terjesztésére, mi tudjuk legjobban, kik a vidéken élünk. Megígérte a miniszter ur, hogy vándortanítókat, a kik a nép közt hivatva lennének a gazdasági ismereteknek a népszerűvé tételére s okos módon terjesztésére; de itt is csak ígérettel állunk szemben. Pedig a munkát, a gyakorlati tevékenységet, a takarékosagot, főleg a földművelési osztálynál kellene meghonosítani és ezt nem lehet másképpen, csak úgy, ha az oktatást helyes irányba terejlük.

Nem fél nadrágos és fél tudós embereket kell nevelni, a kik szegyélik megfogni az eke szarvát, a kik szegyelnek a gazdalkodásban előforduló teendőkkel foglalkozni; hanem nevelni kell értelmes, becsületes, szorgalmas és takarékos gazdákat. Ez pedig, mint mondtam, nem lehet másképpen, csak úgy, ha nevelési rendszerünket egészben véve s különösen a mezei gazdalkodásterén, a gazdasági tanok oktatása mezején egészen más irányba terejlük.

Azért tartom én nagyon fontos dolognak a nevelést, a vándortanítókat és jó mezei gazdaság tanítására alkalmas iskolákat, mert hiába állunk elő a parlamentben a legmodernebb eszmékkel, a legdemokratikusabb tanokkal és a speciális kérdéseknek ilyen vagy amolyan módon való megoldására vonatkozó tervekkel, mind nem fog semmit érni, a mig odáig nem neveljük a népet, hogy a munkások ezrei céltudatosan munkálkodjanak, dolgozzanak és beleilleszkedjenek a nagy társadalom keretébe, és e társadalom mozgató erői ne csak eszközül, hanem oly faktorokul, oly tényezőkkül használják fel a népet, melyek nélkül a mozgó erők, a közgazdasági politika terén mind csak stréberségnek bizonyulnak. Egyáltalán, t. ház, oda kell törekednünk és nevelnünk a népet, hogy a földművelők ezrei céltudatos munkásságot fejtsenek ki s ne maradjanak továbbra is eszközül, mint a minő eszközök ma a közgazdasági politika intézői kezében.

Ugyanazért t. ház, nem tudom eléggé hangsúlyozni, hogy népünket ontudatos munkásságra és takarékosagára oktassuk; ezt pedig csak nevelés által lehet elérni.

Ez fogja nálunk először a közjó forrását megnyitni, s addig beszélhetünk mi a legfelségesebb gazdasági teoriákról, a mig az apró közgazdasági erők nem lesznek részesei gazdasági életünk fejlődésének. El kell tehát tenni arról az utról, a melyet a mi földművelésügyi politikánkban követünk. Nem lehet megtúrnunk, hogy a mi gazdasági politikánk abban kulmináljon csupán, hogy a gyáralapítók és fidei kommissumak politikája legyen, hanem minden alkalommal arra kel törekednünk, hogy a szaporodó vagyon lehetőleg egyenlően osztassék szét, mindenki részesüljön ennek áldásában s valósítsuk meg e hazában az általános jólétet. Évszázadokon keresztül folytatott arisztokratikus gazdasági politikánk szerint a multban nagy kiterjedésű vagyonoknak, a jelenben pedig a millióknak örülünk. Azokkal a multakkal, mint a jövőbe, a XX. századba be nem ilő tanokkal végkép szakítani kell. Nem szabad elhanyagolnunk és ezt ismételve sürgetem, a kis embereket, mint hajdan elhanyagolták elődeink a jobbagyokat. A nép ezreivel kell megismertetnünk földművelési politikánkat, mert ha ezt a nép ezreivel meg nem ismertetjük, akkor céltudatosan munkálkodni nem lesznek képesek; akkor ha sanyaru esztendők következnek mezőgazdaságunkra és iparunkra, ugy fogunk járni, mint Oroszország hogy éhhalál fog közöttünk dühöngeni. Én azt hiszem, hogy különösen azok, kik e padokon ülnek, kik velem egy politikai felfogásban élnek,

egyirányban munkálkodnak, egy és ugyanazon eszmék és aspirációk által lekesítettnek, egyetértének velem, hogy magyar gazdasági politikát demokratikus alapra kell fektetni, mert ha demokratikus alapra nem fektetjük, akkor sem a magyar társadalmat, sem a magyar államot demokratice fölépíteni és átgurni képesek nem leszünk; ha pedig öntudatra ébresztjük a mezei munkásoknak ezreit, ha a nevelés által odaviszszük őket, hogy célznak tekintsek a munkát, akkor megfogunk küzdhetni a szociális eszmékkel is és akkor nem félhetjük Magyarországot attól a veszélytől, a mely veszély ma a nyugatot fenyegeti.

Miután én így vagyok meggyőződve, kérem az igen t. miniszter urat, hogy a mennyiben elfoglaltsága megengedi, szívelegje meg azokat, a miket bátor voltam mondani. Ne azt nézze: honnan, mi és ki által mondatott, hanem a súlyát, az értékét tekintse annak, a mit mi vallunk és hirdetünk és akkor bizonyára nem lesz senki e hazában, ki a miniszter ur iránt nagyobb tisztelettel és elismeréssel viseltetnék, mint mi, ha a most hangoztatott eszméinket megvalósítani hajlandó és képes lesz.

Csáky Kálmán gr. Örömmel és megelegedéssel üdvözlöm a földművelési tárca költségvetését; mert én abban a haladás világos jeleit látom. A t. miniszter ur, a mint a mult évben a szolgáltatásra állott kisebb pénzzel megtett mindent a mit megtehetett, ugy a mostan előttünk tekvő költségvetésből azt látjuk, hogy felkarolta a gazdaság minden ágát és ennek felvirágzását célul tűzte ki magának. Én bátran mondhatom, hogy az igen tisztelt miniszter ur tevékenysége az egész országban elismerésre talál. Ha én most a t. ház elébe szomorú képet fogok terjeszteni, nem vádképen akarom tenni, hiszen ezt nem is tehetem, mert azon szomorú állapot, a melyet elő akarok terjeszteni, a viszonyok természetéből következik. Ellenkezőleg azon bizalom, melylyel a kormány és kiváltképen a t. miniszter ur iránt viseltetem, buzdít engem arra, hogy Szepes megyénk szomorú gazdasági viszonyait itt szóba hozom. Azt hiszem, nem az a kormány jó barátja, aki potemkini városokat fest előtte, de az a ki őszintén rámutat a létező bajokra és sebekre, hogy azokat azután annál könnyebben orvosolhassa Szepesmegyében a gazdasági viszonyok ma olyanok, hogy a középbirtokos a tönk szélén áll.

A középbirtokos ma igyekszik birtokát eladni, lesi a vevőt, hogy minél előbb tudadhasson rajta.

A városban a polgár eladja a birtokát az Amerikából visszajött parasztembernek. Berlöt nálunk nem lehet kapni. En ismerék egy birtokot, a melyért ez előtt 6 évvel 9000 frt bért fizettek, ma fizetnek érte 4000 frtot s így a kisbirtokos és a polgár, a kik nálunk a magyarságot képviselik, a kik nálunk ugy nemzetiségi, mint kulturális szempontból igen nagy szerepre vannak hivatva, a társadalomnak, a birtokososztálynak ez a része tönkre megy.

Bátor leszek pár példával illusztrálni, hogy miért?

A kisbirtokos a szeszfőzéssel kénytelen volt felhagyni, mert nem birt olyan tőkével, a milyen ezen üzlet folytatásához szükséges s mert nem is birt annyi pénzzel, hogy az ezen üzletből évenként felmerülő deficitet fedezhesse. Igen jól tudom, hogy a t. pénzügyminiszter ur mindent elkövet a szesz-kérdés rendbehozására, de én azt hiszem, hogy addig, mig a szeszmonopoliomot be nem hoztuk, ez a kérdés meg nem oldható.

A marhatenyésztés a Szepességben manapság nem jövedelmi forrás többé. A marhabetegségek következtében a megye minden piactól el van zárva, s így a birtokos csak veszteséggel adhatja el marháját. A lentermelés, a mely — és ez igen különös eset — hajdanában a Szepességnek nagy jövedelmi kuforrása volt, azóta, hogy Késmárkon vászongyár létezik, tökéletesen megszűnt. S ez igen természetes is, mert a köznépmi ért a len kezeléséhez, s így azt oly rosszul kezeli, hogy a gyár hasznát nem veheti és kénytelen külföldről lent hozatni, minek következtében a belföldi lentermelés egészen megszűnt. Az ipar a megyében egészen megszűnt s ennek következtében a társadalom azon része, mely a piacon hetenkint vásárolgatja be élelmi szereit, a munkásosztály, mely a kisbirtokosnak biztos vevője volt, ma már nem létezik. A kisbirtokos, a ki termékeit nem tudja vagyon számra eladni, a betivásárokon adta el termékeit a munkás embernek. Ez most nem létezik s így a kisbirtokos nem tudja termékeit eladni.

Ezekből látható, hogy a kisbirtokosnak a Szepességben ma sehonnét sincs jövedelme. Ez gazdasági viszonyainknak igen szomorú, de igaz képe és ha ezen segíteni nem lehetne, akkor én is megadnám magamat a sors kéréltetlen parancsának, de az én nézetem szerint, ezen igen is lehet segíteni, csak hogy ott gyorsan kellene tenni, mert másképp későn lesz.

Az első és fősegítség az volna, ha a bányaipart ismét életbe léptetnék. Ez ugyan nem tartozik a t. miniszter ur tárcazájába, de mintkogy ez a gazdasági dolgokkal szoros összeköttetésben van, csak egy pár szóval akarom ezt megemlíteni. Nálunk a bányaipar nem azért szűnt meg, mintha a bányákban nem volna több ércz, hanem azért, mert ez már oly mélységben van, hogy annak felszínre hozatalára nagyobb tökébefejtés szükséges, mert ahhoz mindenféle gépek szükségeltetnek s az erre szükséges tőkével embereink nem bírnak. Az első szükséglet tehát az volna, vagy belföldi vagy külföldi tőkét mozgósítani, hogy ezeket a bányákat ismét termelőkké tehessük. Azon naptól kezdve, a melyen a bányaipar fejlődnek, a Szepességnek minden gazdasági baja megszűnnek. Mig azonban ez megtörténhetik, van a t. miniszter urnak ott egyéb tere is, a melyen a gazdasági viszonyokon segíteni lehetne. Ott vannak a nagyobb turfa-telepek, melyek eddig kihasználatlanul hevernek a nélkül, hogy azokat felhasználták volna. A lentermelést minden áron fel kellene karolnias és pedig vagy vándortanítók által lehetne a népet megtanítani arra, hogyi

mikép bánják a lennel, vagy pedig beváltó hivatalokat kellene felállítani. Ott van a házi ipar, melynek behozatala, ha nem is sokat, de mégis lendít az emberek megélhetésén; de egy nagyobb dologra vagyok bátor az igen t. miniszter ur figyelmét felhívni és ez a kertészet. Oly vidékeken, ahol a turista-forgalom igen nagy, a kertészet a kis városokban nagy forrása lehetne a jövedelemnek. Ezért arra vagyok bátor az igen t. miniszter urat kéri, hogy a Szepességen egy kertészeti iskolát legyen szives felállítani, hogy az ottani városok abba küldhessék fiaikat s ez által a Szepességen a kertészet általánossá tételével a jövedelmi források szaporodjanak.

Ezzel befejeztem, a mit mondani akartam; csak arra kérem még a t. miniszter urat: méltóztassék az általam előadottakat megszívlelni s e bajokon lehetőleg gyorsan segíteni.

A költségvetést elfogadom.

Sima Ferencz: T. képviselőház! Sajnálom, hogy beszédemet nem kezdettem abban a hangnemben, a melyben előttem szólott igen t. képviselőtársam kezdte, a ki nagy meglepéssel konstata, hogy e költségvetés a haladásnak, a földmivélés érdekében kívánatos minden intézkedésnek lerakta az alapját. Együttal nagyon óhajtanám, hogy a t. miniszter ur nagyobb figyelemre méltassa a szónokok beszédeit, mert minden képviselő jogos igényt tarthat egy tárcza kezelőjével szemben arra, hogy maga a miniszter meghallja, a mit mond s ez által alkalma nyíljék arra, a mi épen a tárczánál nagyon kívánatos s a mit méltán el lehet várni a panaszokat, a kifogásokat és mindazokat a szempontokat, a melyek sérelem, hiány és baj forrásaiként felemlítettek, adandó válaszában némi méltatásban részesíthesse. A magam részéről abban a véleményben vagyok, hogy míg az államkormányzat terén minden irányban reformokkal állunk szemben és minden vonalon az eszmék, a gondolatok, az erők csoportosulnak arra, hogy azon érdekek, a melyeket az egyes kormányzati ágak képviselnek, lehetőleg arányba hozassanak az állampolgárok jogos érdekeivel, fájdalom, ezt a földmivélési kormányzatról elmondani nem lehet, sőt azt kell mondanom, hogy Magyarországon a földmivélési kormányzatnak a mezőgazdaság javára és érdekében, absolute nincs semmi önálló politikája, hanem teljesen program nélkül, minden határozott cél és irány nélkül áll a miniszter azon tárcza élén, melyről helyesen mondta Papp Elek t. képviselő társam, hogy ennek hivatása gondoskodni a magyar nemzetnek államfentartó eleméről, a magyar mezőgazda boldogságáról; nem boldogságáról, hanem megélhetéséről.

Hát én bátor vagyok kérdezni, egészen elfogulatlanul tárgyilagosan bírálva a helyzetet, hogy mi az tulajdonképen, a mi 1867 óta a mai napig e miniszteriumot egy céltudatos politika irányában vezette arra nézve, hogy a magyar államfentartó elem, a földbirtokos osztálynak, nem hogy helyzete javuljon, de a tönkremenéstől megóvassék, annak teherviselési képessége arányba hozassék azokkal az óriási áldozatokkal, melyekre ez az osztály utalva van.

Meg vagyok győződve, hogy semmi határozott irány, vagy oly egészséges program, mely a t. miniszter ur kormányzásának alapját képezne és mely után remélhető volna, hogy legalább majd valamikor helyes, egészséges irányban fog a magyar földmivésosztály érdeke képviseltetni, nem létezik. Innen van azután az, hogy míg a kormányzat minden ágában haladást észlelünk, melynek meg lehetnek a hátrányai és még is vannak, hogy míg elvégre a kormányzat minden ágában van bizonyos irány és cél: addig a földmivélési tárczánál ilyen nem találkozunk. Innen van aztán az, hogy míg pl. az ipar és kereskedés terén haladást látunk s e tekintetben hiába minden tagadása az eredményeknek, a földmivélési kérdésekben a magyar mezőgazda sorsában határozott visszaesés van és egyenes haladás a tönkremenés útján.

Bethlen András gr. földmivélési miniszter: Éppen az ellenkezője áll.

Sima Ferencz: A t. miniszter ur azt mondja, hogy épen az ellenkezője áll. Én azonban csak egyetlen egy irányban látok haladást; látom azt, hogy a mai magyar mezőgazda jobb ekével szánt, vetőgéppel dolgozik és a mezőgazdasági gépek használatában azon színvonalra emelkedik, mely a földmivélés érdekeit előnyösen van hivatva kielégíteni. De kérdem, hogy a földmivélési kormányzat érdeme-e ez? Nem! Ez a magyar ipar fejlődésének konsequenciája. Mi volna, t. ház, a földmivélési kormányzat érdeme? Az, hogy ha haladást látunk a mezőgazdasági ipar fejlődése terén, ezzel arányos fejlődés mutatkoznék a mezőgazda anyagi sorsában. Kérdem t. ház, hiszen a t. miniszter ur kell, hogy figyelemmel kísérje nem pusztán a gazdának mai helyzetét, hanem, hogy jövő kormányzati ténykedésének helyesebb irányban való érvényesítését megkezdhesse, visszafelé is kellene tekintenie, hogy van-e tudomása arról, hogy 1867 óta a magyar földmivés rendre adósodik, mind mélyebbre süllyed? És kérdem, hogy van-e és volt-e valamely intézkedés téve a kormány részéről, hogy a magyar mezőgazda a maga terményét, a melyet az iparverseny folytán a mezőgazdasági kultúra terén elér, jobban árán adhassa el. Nincs-e határozott visszaesés, fokozatosan, állandóan? Tagadhatja-e ezt a miniszter?

Hogy a magyar mezőgazdának sorsa, épen a terményeknél anyagilag nem nyerne a gazda érdeke által megkövetelt arányos érvényesülést, azt legfőképp, abban a visszas, mondhatnám a magyar mezőgazdaságra és a magyar államra nézve is szerencsétlen helyzetben látom, első sorban, hogy a magyar termény egyáltalában el van zárva védvamos rendszerünk miatt a világverseny jótékony áldásától. Ide kell visszavezetnem hogy például a világ által legjobbnak elismert tiszavidéki búzának métermázsaja loco 6 frt 70—80 kr-ra süllyedt le. De azt gondolja a t. miniszter ur, hogy akkor, amikor a búzát 10—12—14 frton is eladhatta a magyar mezőgazda, ke-

vesebbet termelt, kevesebb volt a föld évi hozadéka? Egyáltalában nem, sőt több, mert akkor az árak lehetővé tették a pazda számára az állattenyésztés oly mérvű érvényesítését, a mely egyuttal természetesen maga után vonta azt, hogy a föld javítására több erőt, gondot, igyekezetet fordíthatott a gazda. A mai árak mellett azonban nem arról gondoskodik a gazda, hogy az általa birt földet napról-napra javíthassa, hogy annak termő ereje fokozásával minél nagyobb hozadékat érhesse el, hanem elég neki azon árak mellett megküzdeni azon óriási terhekké, a melyek ránehezkednek, a melyeket mai beszédem folyamán a gyakorlati életből vett számokkal, tényekkel fogok az igen t. miniszter urnak bemutatni.

De kérdem t. ház, hogy ha már a mi közös-ügyes rendszerünk a magyar gazdát áldozatul veti oda annak a fatalis helyzetnek, hogy az ő terménye egyáltalán ki van zárva a világvásárról, van-e a földmivélési miniszterium részéről valami intézkedés téve és volt-e 1867 óta, vagy csak gondolt-e a miniszteriumban valaki arra, hogy mikor a magyar mezőgazda terményét értékesíteni akarja, legalább annak ára arányba hozassék azokkal a főbb kereskedelmi pontokon uralkodó árakkal, hol ma a magyar mezőgazda terményét értékesíti. A Tisza vidékén pl. a legjobb buza ára 6 frt 70—80 kr. E vidék legnagyobb részét a Ludapesti malmok részére termel és innen Ausztriába, egy csekély rész pedig Fiumébe megy ki. A mikor majdnem egy egész forint van itt benn Magyarországon a helyi termelési és a kereskedelmi ár között, kérdem, történt-e intézkedés a magyar mezőgazda érdekében, hogy legalább szállítási kedvezmények útján e nagy különbség elenyészessék? Van-e a t. földmivélési miniszter urnak legkisebb befolyása is a szállítási tarifák megállapítására? És nincs-e a magyar államvasutak rendszere és kezelése az államkincstár érdekében alapítva úgy, hogy a szállítási kedvezmény csak annyiban jöhet tekintetbe, a mennyiben az államkincstár érdekei azt megengedik és a mennyiben a kedvezmény a vasut jövedelmességét nem csökkenti; abban a pillanatban, mihelyt annak jövedelmességét a legkisebb mértékben is érinti, a magyar mezőgazda terményének szállításánál semmiféle kedvezményre nem számíthat.

Mindnyájan tudjuk, hogy erre a t. miniszter urnak nincs befolyása; tudom én is, a ki egy vasutérdekeltségnek elnöke lévén, e kérdésről, ha nem is szakszerűleg, de foglalkozom. Van-e befolyása vagy egyáltalán van-e politikája a földmivélési kormányzatnak arra, hogy a mezőgazda érdekében mezőgazdasági vasutak létesíttessenek, a mi által terményeit könnyebben szállíthatna, a nélkül, hogy a vasut létesítése nagyobb áldozatokba kerülne, mint a minő kedvezményt a szállítás nyújt? Mindenre a földmivélési miniszteriumnak befolyása nincs. Innen van az, hogy a t. miniszter ur, ha akarna is a magyar mezőgazda sorsán javítani, nem képes.

Helyes-e, szabad-e megtörténnie annak, hogy éppen ama tárcza vezetőjének, a mely a magyar állam főntartó elemét, a magyar mezőgazda sorsa felett van hivatva öröködni, absolute csak az üres adminisztrációra szorítkozik egész kormányzati ténykedése a nélkül, hogy közgazdasági szempontból politikáját teljesen annak az osztálynak érdekeire vethetné s érvényesíthetné, a mely osztály érdekeinek kellő istapolása nélkül Magyarország fenn sem állhat?

A magyar földmivésnek, a magyar mezőgazdának sorsát ilyen politikával kormányozni nem lehet a nélkül, hogy a ma is már látható rendkívüli visszaesés óriási közgazdasági hanyatlás mellett a magyar mezőgazda sorsa mind rosszabbá és rosszabbá ne váljék, hogy úgy mondjam tönkre ne jusson. Kérdem, t. ház, hogy van a t. miniszter urnak befolyása vagy próbált-e valaha befolyást gyakorolni a magyar földmivésosztály sorsának javítása érdekében, a mezőgazda megadóztatása és ezen megadóztatásnak oly arányosítása érdekében, a mely arányban áll a mezőgazda, a földbirtokos-osztály teherviselési képességével? A pénzügyminiszter, mint az államkincstárnak hű öre a maga fincaival ott van mindenütt, a hol akár az ipari, akár a földmivés-élet terén megnyilatkozik valamely ténykedés, mely jövedelmet hoz; de nem látom ott a földmivélési kormányzatot, a melynek hivatása volna a pénzügyminiszteri ellemeléssel szemben az általa képviselt osztály megvédése.

T. ház! Nagyon ajánlom a t. miniszter ur figyelmébe a mit itt mondandó vagyok, mert ebben a tekintetben kevés jóakarattal — különben a jóakarattal egyáltalában nem vonom kétségbe a t. miniszter urnal — hanem több erővel, nagyobb érvényesüléssel azon érdekeknek, a melyet a magyar kormányzatban képvisel, csakugyan nagyon sokat szolgálhatna a magyar földmivés-osztály helyzete javításának.

Kérdem van-e a t. miniszter urnak tudomása arról, hogy pl. az eladósodott földbirtokos, tulajdonképen csak névleg tulajdona a földjének, csak beveszi a jövedelmet, de nem azért, hogy azt a maga sorsának javítására, a maga anyagi helyzetének gyarapítására fordíthassa, hanem, hogy azt azonnal kiszolgáltassa annak, a kinek kölcsönéből magát tengeti és fentartja? Van-e valami téve, iniciált-e a t. földmivélési miniszter ur valamit, hogy ezen eladósodott földbirtokosnak legalább az térítessék meg, a mit a pénzügyminiszter, azoktól a kölcsönadóktól tőkekamat fejében elvesz, a kik tulajdonképeni haszonvevői azon földnek?

A t. miniszter ur, a mint int. ebből azt a következtetést vonom le, hogy vagy soha nem foglalkozott ezzel a kérdéssel, vagy egyáltalában nem ismeri a pénzügyminiszterium eljárását és gondoskodását e tekintetben; mert, ha ismerné, kétségtelen, hogy épen ezen osztálynak érdekében a földmivélési kormányzat a legtöbbet tehetne, de arra még csak a legkisebb iniciálól lépést sem tett soha, sőt teljes nyugalommal, összetett kézzel nézi, hogy ha akarja, látja is, mint vándorol az eladósodott földbirtokososztálytól kézzől-kézre a birtok, de nem marad az ősi állam-

fentartó ele
föld azon ö
életnek tun
fundamentu
napról-napr
tében, ho
gítására ne
tani; de ez
a magyar r
nek biztosít
földmivélési

T. ház
sorsa szemp
podasában
a melyről,
nak jóform
szerint köte

Rendk

ból a csel

Kérdem, t.

az, hogy eg

veny, a me

hogy a leg

letek folyto

miniszterhez

gazdaság so

tétetett. Eur

az bir igazg

közte és cs

szélni keny

a mely, é

nyilatkozott

nek tüneti

miniszterium

tétetett az.

hajdan a há

hogy a bály

megkívántak

Nem

egyebet, mi

zatnak e te

bekétlenked

ütköznek a

orvosoltassa

kérdésnek, e

munkáskérd

— mondom

kedőknek és

van orvosol

T. ház

kel és az e

megnyugtatr

tenni azok

tanulmányu

lést nyújtha

mányzati bo

T. ház

legmesszebb

vizszabályoz

sam beszéd

miniszter jó

tani a Tisza

mivel a ké

mert, a ho

megbírálni,

helyezem ra

fejazzem ki

Abban

lyozási kéro

tonsági sze

vidékeknek

egy vizszaba

szempontból

is megmen

kunyhói ma

változott, h

kunyhóban

azok a pal

oda bevánd

ármentesítet

berileg leho

hogy azt a

megtarthass

vonattak az

és így azok

Persze a

fontartó elemek kezében, mert még akkor meg volnék nyugodva, ha a föld azon ősi erők alapján cserélne gazdát, a melyek a magyar államéletnek fundamentumát képezték kiindulási pontjától kezdve, s a melyek fundamentumát fogják képezni örök időkön át, mert megengedem, hogy napról-napra megtévedhet a magyar nemzet politikai gondolkodása tekintetében, hogy fentart oly kormányzatot, a mely a magyar állam boldogítására nem gondol, hanem csak a saját önfentartását igyekszik biztosítani; de ezzel a kormányzati rendszerrel is le kell számolni s le is számol a magyar nemzet, a mikor látja, hogy az ő fentartása s anyagi érdekeinek biztosítása érdekében éppen a legfontosabb kormányzati ággnál, a földmívelési kormányzatban absolute semmi sem történik.

T. ház! Nagyon fontos s egyáltalában a magyar mezőgazda anyagi sorsa szempontjából messzeterjedő, a magyar földmívelést anyagi gyarapodásában biztosító hivatás és feladat várand a földmívelési kormányzatra, a melyről, legalább mint én tudom, éppen a földmívelésügyi kormányzatnak jóformán tudomása sincs, a melyről pedig tudomást venni ez idő szerint kötelessége volna.

Rendkívül fontos kérdésnek tartom ugyanis a magyar gazda érdekében a cselédügynek, a mezőgazdasági munkáskérdésnek a rendezését. Kérdem, t. ház, hogy történt-e 1867 óta e tekintetben más valami, mint az, hogy egy időben, a 70-es években, megalkottatott egy cselédügyi törvény, a mely abban különbözik az összes művelt világ cselédétörvényeitől, hogy a legrosszabb, a mely ellen a törvényhatóságok és gazdasági egyesületek folytonosan irkálnak fel a belügyminiszterhez és a földmívelésügyi-miniszterhez, de annak átdolgozása és a cselédügynek a magyar mezőgazdaság sorsa érdekében való rendezése szempontjából eddig semmi sem történt. Ennek anyagi szempontból való rendkívül hátrányos voltáról csak az bir igazán számolni, a ki mint gazda cselédet tart és e tekintetben a közte és cselédje közti viszony rendezetlenségéből származó hátrányokat viselni kénytelen. De ott van az ugynevezett mezőgazdasági munkáskérdés, a mely, éppen Magyarország legaldottabb vidékén, Bekés-vármegyében nyilatkozott meg 3—4 év előtt és most már Csanád-megyében is kezdenek tünetei mutatkozni. Vajjon tetteit-e e tekintetben a földmívelésügyi miniszterium részéről valami? Semmi! A belügyminiszterium részéről tetteit az, hogy a főispán odadobott aldozatul annak a Molochnak, mint hajdan a haragos isteneket a bálványimádók azzal igyekeztek kibékíteni, hogy a bálvány tüzes karjaiba dobtak egy gyermeket és akkor azután megbivánták a haragos istentől, hogy most már tovább ne békétlenkedjék.

Nem szomorú-e, mikor a kormányzat a munkáskérdésben nem lát egyebet, mint szociális kérdést? Hogy csak arra van a magyar kormányzatnak e tekintetben gondolja, hogy a munkás, ha békétlenkedik és ha ezen békétlenkedés a társadalmi téren is megnyilatkozik, valamiképen bele ne ütközzék a napi jó rendbe; de abban az irányban, hogy azon bajok orvosoltassanak, melyek kuforrászt képezik a munkaszolgalmak és kérdésnek, e tekintetben azóta, mióta Bekés-megyében megnyilatkozott a munkáskérdés, a kormány részéről semmi egyéb nem történt, mint hogy — mondom — a belügyminiszter ur odadobott egy főispánt a békétlenkedőknek és ezzel azt hiszi a kormány, hogy megtette kötelességét, meg van orvosolva a baj.

T. ház! Hiszen ha haragszik a t. államtitkár ur, bizonyára érvekel és az eddigi kormányzati ténykedések eredményeivel fogja a t. házat megnyugtanni, a mely eredményekben, remélem, legkevésbé fognak számot tenni azok a tünetek, melyek az általa már megtett Tisza-szabályozási tanulmányuton személye iránt nyilvánultak, mert azok pillanatnyi enyhülést nyújthatnak ugyan a fájó magyar kebelnek, hanem állandó államkormányzati boldogító ténykedést absolute nem képeznek.

T. ház! Ketségtelen, hogy a földmívelésügyi kormányzatnak egyik legmesszebbmenő és eredményében legfőbb jóval kecsegtető ténykedése a vízszabályozási ügynek rendezése volt, a melyet Papp Elek képviselőtársam beszédében bővebben érintett. Ámbár ő nagy reményeket táplál a miniszter jóakarásával, a mely legközelebb eredményekben fogja boldogítani a Tiszavidék népét: én, mivel ebben sem látok öntudatos politikát, mivel a kérdésben sincs a földmívelésügyi miniszternek programja és mert, a hol öntudatos politika és program nincs, még azt sem lehet megbírálni, hogy a cél tekintetében a miniszter jó uton halad-e: nem helyezem magam arra az állaspontra, hogy már előre megelégedésemet fejezzem ki a miniszter urnak ez irányban várható ténykedéseért.

Abban igaz van Papp Elek képviselőtársamnak, hogy a vízszabályozási kérdés technikailag immár azon az uton van, hogy védbiztonsági szempontból a folyamok mentén lakóknak az áradásoktól tartó vidékeknek nagy aggályai már nem igen lehetnek. Ezt én, ki sok ideig egy vízszabályozási társulat élén állottam, tapasztalatból tudom. Technikai szempontból meg lehetünk elégedve a szabályozással. Csakhogy Szegedet is megmentette Tisza Lajos gróf, sőt az árvíz által elöntött lakosság kunyhói majdnem mind palotákká alakultak át. Szeged látkepe ugy megváltozott, hogy szinte csuda és öröm! De mig az a szegedi polgár a kunyhóban lakott, az a kunyhó az övé volt és meg birt élni; ma pedig azok a paloták kezről-kezre járnak, de nem az ősi benlakó civisek, hanem oda bevándorlott polgárok kezében. És így vannak a mezőgazdák is az ármentesített vidékeken. Az újabb ármentesítés veszélyétől, a mennyire emberileg lehet, meg vannak ugyan mentve, de nincsenek biztosítva arról, hogy azt a földet az árvédelmi költség óriási volta miatt, mint tulajdont megtarthassák. Sőt egyszerűen, bár törvényes intézkedés folytán bevonattak az árterbe az ősi árvonalon kívül eső felszón levő birtokok is és így azok is viselik az ármentesítés költségeit és azok is tönkremennek. Persze a miniszter ur a vízszabályozásban csak technikai kérdést lát,

mert az a fő, hogy veszély ne érje többé a földet. De történt-e valami intézkedés arra nézve, hogy a gazda meg is maradjon és boldogulhasson is azon a földön? Azt méltóztatik talán felelni: hogyne történt volna, mikor kataszteri visszatérítés czimén az állam oly nagy jótékony-ságában részesültek e vízmenti vidékek, hogy annál többet várni nem lehet. Ámde azt a visszatérítést a társulat kapja, abból az árterbirtokoknak semmi haszna. Azon a vidéken, a hol én lakom s a melyen az államtitkár ur végig utazott, éppen a vízszabályozási költség miatt egy katasztrális holdat véve, a közadóteher helyenként 14 frt 80 krig felemelkedik. Tessék számolni a magyar alföldi vízmenti földbirtokos sorsával, kinek földjét közadó czimén 14 frt 80 kr terheli. A magyar alföldi városok és vidékek helyzete éppen azért, mert a nagy latifundiumok ki vennak vonva a közteherviselés alól, olyan, hogy a községek 100%-os közpénztári ki-rovással küzdenek, sőt éppen egy ily tiszavidéki nagyközségnek 160%-os közpénztári kirovása van. Ha a miniszter ur azon földbirtokos sorsán, ki ezt viselni kénytelen, mosolyogni valót talál, akkor én gratulálok a magyar Alföldnek az ily politikához, de ahhoz a kormányhoz is, mely ily politikát jó szemmel néz és ahhoz a párthoz is, melynek nincs elég erkölcsi ereje s politikai bátorsága, hogy ezt a politikát megkorrigálja. Három frt a földadó, 3 frt a pótdadó, 5 frt 80 kr a vízszabályozási adó, tehát kétszerese a földadónak, ehhez jön 10 százalékos közmunka-adó, 10—13—15 százalékos egyházi adó, 5 százalékos megyei jótékonyági adó, közmívelődési adó. Mindezeknek összevonása azt eredményezi, hogy akkor, mikor az állam a maga adóját elveszi s azon intézmények is, a melyek fentartása arra a földbirtokra nehezül, a földbirtokosnak nem marad absolute nem marad annyi jövedelme sem, hogy tisztességesen egzisztálhasson. Nem arra nem marad jövedelem, hogy saját birtokának gyarapítása és javítása érdekében a kellő mezőgazdasági berendezéseket megtehesse, hanem arra nem marad neki ereje és jövedelme, hogy tisztességesen egzisztálhasson. Ez az ut az, ez a földmívelési politika az, mely Magyarország államfentartó elemének legjáva részét, a magyar Alföld egészséges részét ma-holnap a koldusbothoz vezeti. A részleteknél még lesz módunk egyes fontosabb kérdéseket egész tárgyilagosan, a helyzet minden tulzása nélkül, minden Potemkin képek nélkül, mint festette egész boldog kormányparti meglegedéssel egyik t. képviselőtársam, a színek sötét rajza nélkül éppen a földmívelésügyi kormányzat terén megvilágítani egyes vonalakat, egyes képeket, a melyek jogos aggályt támaszthatnak minden elfogulatlan ember szemében, vajjon fentartható-e ez a helyzet, vajjon fentartható-e az a földmívelésügyi politika és kormányzat, a mely ezzel a helyzettel szemben 1367 től a mai napig absolute nem számolt. Talán azt méltóztatnak gondolni, hogy a földmívelésügyi kormányzatunk legalább a mezőgazdaság közoktatása szempontjából valami program, valami gazdasági rendszer, valami határozott irány által vezettetik, a melyben mindenki megtalálja a maga tükreit, a maga képét s mindenki megtalálja az általa táplált várokozásnak fonalait.

Én, t. ház, nagyon ajánlom e kérdésnél a következőket a t. miniszter ur figyelmébe, mert itt már oly állapottal állunk szemben, melyet pusztán az ő jóakarata, minden kincstári érdekek érintése nélkül is rendezhet s ez által nagy bajt, helytelenséget és czélszerűtlenséget is fog a magyar földmívelésügyi kormányzat lisztájáról letörölhetni. Méltóztatnék beletekinteni, t. ház, a költségvetésbe; ott félmillió forintot látunk, a mely összeget a földmívelésügyi kormányzat gazdasági intézetek fentartására fordít. Ne méltóztatnék azt hinni, hogy ezt sokallom; én ezt keveslem, mert ha itt azt hirdetik, hogy a gazda képezi a magyar állam életfentartó elemét: akkor annak értelmisége fejlesztése szempontjából nem is szabad az államkormányzatnak fukarkodnia, de meg kell hoznia minden áldozatot, melynek segítségével világot lehet vetni abba a földbe, melynek tükrelnél a közterhek viselhetése szempontjából a földbirtokos kivetheti a kellő hasznót. Én — ismétlem — nem sokallom ennek a tételnek a terhét, de méltóztatnék most t. ház, ránézni Magyarország térképére — a t. miniszter ur bizonyosan ránézett már arra — és méltóztatnék csak a Magyar-Óvártól Keszthelyig, Debreczentől Kassáig eső vonalak között figyelembe venni azt, hogy Magyarország 15.000.000 nyi földadóját viselő alföldi nép számára, az egy debreczeni iskolát kivéve, egyetlenegy állami-lag gondozott, fentartott földmívelésiskola se áll fönn.

T. ház! Hát nem nagy czélszerűtlenség uralkodik-e Magyarországon abban is, hogy pl. azon a vidéken, a hol a nép iparból él, a hol tehát az ipar egyes ágainak istapolása szempontjából áldozatra volna utalva a kormány, ott van a földmívelésiskola, tehát van földmívelésiskola ott, hol nem földmívelésből élnek az emberek, azon a vidéken, a mely par excellese földmívelésből s a hol az ipar és kereskedelem teljesen mellékes foglalkozás, a kormány hozzájárulásával, de anélküli is, talán egyetlen egy városban van kezdetleges földmívelésiskola, holott pedig azon községek és városoktól, a melyek a már általam említett száz percentes házi kirovással küzdenek, azt kívánni és várni, mire áldozatkészességük bármily magasra fokozásával sem lennének képesek, hogy helyhatósági erő alapján ily, az egész magyar állami élet értékéből kívánatos intézetet felállítsanak.

De a mai napság én sem a költségvetésben, sem valamiféle kormány-nyilatkozatban semmi nyomot sem látok. T. ház! Jelentéssel a magyar alföld földmívelési kulturáját emelni, fokozni és fentartani nem lehet. — Legyen ott a magyar földmívelésügyi miniszter keze, a mely alkot, teremti mindig azon nép érdekében, a mely Magyarország államkincstára számára a legnagyobb áldozatot hozza, ha kell, a legnagyobb erőmegfeszítéssel.

Azt méltóztatnak gondolni, hogy ha már nincs czéludatos politika, nincs egészséges rendszere a magyar földmívelésügyi kormányzatnak, a közoktatásügyi szempontból, talán más téren ezen kormányzati ág jobban

istápolja azon osztályerdeket, a melynek istápolására, fentartására, gondozására hivatva, sőt rendelve van? Talán a társadalmi élet terén megnyilatkozó mozgalmaknál megtaláljuk a t. kormány támogató kezét s a társadalom önként megnyilatkozó s önfentartási ösztön szempontjából szintén elkerülhetetlen erőnyilvánulásokat a kormány istápolja? Erről szó sincs. Legalább azon a vidéken, pedig nagy vidék, a melyen lakom és melynek viszonyait lehetőleg alaposan velem ismerni, absolute semmiben sem látom, azt, hogy a kormány társadalmi téren valamit tenne. Annyit meg tesz, hogy kinevez egy-egy közgazdasági előadót a közigazgatási bizottságokba, de nem tudom, hogy ezeknek jelentéseit elszokta-e a miniszter ur olvasni, vagy valakivel elolvastatni, mert én legalább évek hosszú során át ülök egy közigazgatási bizottságban, egy par excellence földmives megye közigazgatási bizottságában, de abban az a közgazdasági előadó minden ülésen azt jelenti, hogy az ő részéről nincs semmi, absolute semmi tudnivaló és semmiféle tájékoztató.

Nem is várunk tőle semmit sem, mert e tekintetben is rendkívül gondos a kormány, hogy kiválasszon oly embereket, kiknek mindenről lehet fogalmuk, kik mindenre vannak hivatva, csak arra nem, hogy a kormány ezen közgazdasági expolitúrája tényezőt képezhessen társadalmi téren. Ez is egy tarthatatlan, egészségtelen helyzet. Mert a kinevezéseknél már nem kellene a politikai szempontoknak irányt adni, hanem oly mezőgazdákat kellene kiválasztani egy-egy megyében, a kik szívvel-leléssel csüggnék azon, hogy azon megyének mezőgazdasági sorsa javíttassék és nem azon, hogy a főispánnak a közigazgatási bizottságban egy biztos szavazója legyen, mert a közgazdasági előadói rendszer is ma ez erkölcsi szalakban függ.

De talán a mezőgazdasági egyesületek istápolása érdekében fejt ki valami tevékenységet a kormány? E kérdésnél nagyon sajátos helyzetben vagyok. Ép tegnap olvastam az új osztrák miniszterium kinevezett tagjainak listáját és azok biográfiáját, melyben Piener Ede új pénzügy-miniszterrel az van írva, hogy az egy oly excentrikus államférfi, a ki megtartja szavát. Én ugyan a magyar államkormányzat szempontjából nagyon óhajtanám, hogy ily excentrikus államférfiak kerüljenek a kormányra, de nagyon sajnós, hogy földművelésügyi kormányzatunk terén még a szótartással sem találkozunk, mely szótartás kérdése pedig már nem államkormányzati kérdés, hanem ennél sokkal kisebb vagy sokkal nagyobb. Nem distingvólok a vonalat, hanem a miniszter urra bízom ennek megítélését. Meltóztatnak rá emlékezni, hogy én a múlt évben egy mezőgazdasági elhanyagolt vármegyének gazdasági egyesülete érdekében interpellációt intéztem a miniszter urhoz s abban elmondtam azt, hogy abban a megyében egy főispán gondatlansága folytán a gazdasági egyesület egész vagyonát nemcsak teljesen elsikkasztották, hanem még az egyület egyes gyárosokkal szemben adósságba is sodorták. A miniszter ur akkor mikor ez interpellációra válaszolt a t. ház színe előtt, épp ezelőtt egy évvel azt jelentette ki, hogy erről a dologról van tudomása s hozzátette, hogy az ő tudomása szerint a helyi kormányzat intézkedést tett az iránt, hogy ez egyület anyagi kára megtéríttessék s ezzel együtt a morális szempontok is kielégítést nyerjenek és ezen morális szempontok kielégítésével legalább bizonyos buzdítást nyerhet az a földmives az a mezőgazda, a ki ennek az együletnek tagja volt. Hát azt gondolja a t. miniszter ur, hogy beváltotta a szavát? Akkor nem szokott listát vezetni az ígéreteiről, mint egy másik miniszter ur, hogy azért, mert a listát nem vezeti, el is felejtkezhetnék arról, a mit ígért, pedig erről megfellegetkezni t. képviselőház nem szabad; mert mi azért ülünk itt, hogy az igen t. miniszter urat ígéreteinek beváltására serkentsük, sőt azt hiszem, hogy ez kötelessége is.

Mondom t. képviselőház, itt egy mezőgazdasági egyesület erkölcsileg elzúllott, a miatt, mert a más vagyonát, meg az alapítványi pénzeket is, melyeket egyes nagylelkű főurak adtak, elsikkasztották, a miniszter ur pedig absolute semmi intézkedést sem tett a kár megtérítésére, nem tett pedig csupán azért, mert az egyület élén egy főispán állott. Ha ott állott volna egy másik szerény polgár, akkor avval a befolyással, melylyel a t. miniszter ur bír, teremtet volna olyan helyzetet, hogy ma azt nem volnék kénytelen felpanaszolni. De az egyület t. ház, az én indítványomra elment odaig, hogy azt mondta: «mi, a kik az egyület tagjai vagyunk, megtérítjük a kár kétharmad részét, egy harmad részét pedig térítse meg a főispán, a ki elnöke volt annak az együletnek s a kinek határozott gondatlansága okozta a kárt. Megtérítjük ezt az ajánlatot: csak annak az illusztrálására hozom fel a kérdést itt, hogy az államnak milyen képviselője van némely főispánjában.

Az a t. ur azt mondotta, hogy nem bánja, ha bepöröljük is, nem fog fizetni, pedig a t. miniszter ur azt mondotta, hogy annak az együletnek kárt szenvedni nem szabad és gondoskodni fog arról, hogy a kár a leg-rövidebb idő alatt megtéríttessék. T. képviselőház, mi még várunk, mert egy miniszter ígért s reméljük, hogy habár későn is, de majd beváltja a szavát, hogy az együleti kár, ha másként nem, egzekúcióval megtéríttessék. És így t. ház, e kérdéssel nem foglalkozom bővebben annál kevésbé, mert ugyis lesz erre módom a költségvetés megfelelő tételénél.

T. képviselőház! Beszédem fonalán megérintettem, hogy a mai földművelésügyi kormányzat összes ténykedése arra a szűk adminisztrációs-nális hivatás terére szorítkozik, a mely a kezelése alatt álló birtokokra nézve merül fel; rámutattam arra, hogy nincsen a földművelésügyi miniszterium részéről semmiféle irányban egészséges, helyes ténykedés.

A mezőgazdák érdekében például az állam ménloistállók tart fenn óriási költséggel, azt méltóztatik talán gondolni, hogy ennek megfelelő helye, egészséges eredménye van? Javul a loányag, a magyar alföldön

óriási mértékben kétségtelenül és nem tagadom, sőt konstatalom, hogy magának az államkormányzatnak azon intézkedése folytán, hogy értékes ménlovakat ad az egyes vidékekre; de valamennyi ló, mind más fajhoz tartozik, úgy hogy az alföldön két egyforma, egy fajú lovat nem lehet kapni. Miért t. ház? Azért, mert e tekintetben szintén gondozás nélkül áll a közönség és nem az egyes vidék loányagának megfelelő mének szolgáltattnak ki, hanem az isteni gondviselésre van bízva és az illető kiküldöttnek passziójára, bezzeg, ha neki egy ló megtetszik, azt viszi el az illető vidékre.

A bikák kérdésénél, mely a marhatenyésztés szempontjából kétség-telenül fontos kérdés, sincs a kormánynek egyáltalán semmi gondja arra, hogy az illető vidék érdeke kellő istápolást nyerjen, mert olyan ajánlatot, melyet ott a vidéken a helyi mezőgazdától 200, vagy 150 forintért megvehetni, az államtól 7-8 száz frton kell vásárolni és az illető miniszteri tanácsos ur nagylelkűen ajánlja, hogy ime, mily atyai jóindulattal van a kormány az egyes vidékek mezőgazdasági érdekei iránt, mert hisz az állattenyésztés fejlesztése érdekében tartja fenn ezen intézményt és azért adja ily olcsón a szükséges eszközöket.

Szóval t. ház, nincs egyetlenegy megnyilvánulás a földművelési kormányzatnál, melyben egészséges életnek tünete, egészséges politikai rendszernek látkepe, egy czélt képviselő öntudatos politika iránya volna látható. Én nem azt várom a t. kormánytól, hogy ő tarison fenn minden állami intézményt és a gyermek bölcsőjétől kezdve virraszson az állampolgár sirjáiig, hogy az existálhasson. Egyáltalán az államhatalomnak ilyen mindent absorbeáló megnyilatkozását nemcsak nem helyeslem, de annak feltétlen ellene vagyok. De az államnak és az államot képviselő kormányzatnak hivatása az, hogy a közelben, a társadalmi és az egyéni életben megnyilatkozó, de külső támasz nélkül érvényre jutni nem képes erőt istápolja és a czélhoz vezesse. E tekintetben nem látok a földművelésügyi kormányzat részéről absolute semmit és éppen azért a magam részéről még általánosságban sem szavazom meg a földművelési tárca költségvetését.

Molnár Józsiás. A fogyasztási adók reformját követeli s az önálló vámterület mellett tör lándzsát.

Bernáth Béla. Tokaj-Hegyaljai érdekeltek memorandumát ajánlja a ház figyelmébe. Olcsó hitelt sürget s határozott tervet és irányt a szőlők reorganizációja terén.

Szalay Imre. T. képviselőház! Habár a földművelési tárca tárgyalása folyik, s így felszólalhattam volna ennek keretében, mégis tekintettel arra, hogy ezen kérdést már egyszer felvettem, nem ugyan interpelláció; alakjában és akkor a t. miniszter ur nem felelt rá, hanem csak egyszerűen, a mint később egy interpellációra adott válaszában mondta, intézkedett s így kétszer volt már e ház fóruma előtt ez a dolog előhozva; tekintettel arra, hogy a t. miniszterelnök ur nyíltan kimondta azt, hogy az az ügy, melyben felszólaltam, törvénytelen s így elvárhattuk volna, hogy miután $\frac{3}{4}$ esztendő múlt el, mióta ígéretet tett, hogy eljár, el is fog benne járni és tekintettel arra, hogy a t. miniszterelnök ur az összes kormányal egyetemben ennek daczára sem járt el: szükségesnek tartottam interpellációt megtenni.

A dolognak megértésére elmondom még azt, hogy körülbelül 1854 óta Tirol és Voralbergben minden nevezendő gabonára, mely oda bevitetik, vám vetetik; ezen vám pedig oly magas mintha mi nem is képeznénk Ausztriával közös vámterületet és mintha ez valóságosan mintegy tiltó vám volna, mert így szerepel az a vámtételek sorában, a mennyiben a buzára körülbelül 37 frt, a zabra körülbelül 62 frt s rozsra 41 frt a vám 100 métermázsánként.

T. ház! Én ugyan kisebb vámot sem tartok jogosultnak, de mégis feltűnő, hogy kormányzatunk 1867 óta azon dolgokban, vagy nem tudott semmit, vagy nem akart rólok tudni, vagy eltűrte, elhallgatta azt, a mit elűrné, elhallgatnia szabad nem lett volna.

T. ház! Minthogy a t. miniszterelnök ur, ki Kun Miklós t. barátom interpellációjára adott válaszában, márczius elején azt mondta: «mint-hogy az osztrák kereskedelmi miniszter ezen hozzá intézett átiratra eddig érdemleges választ még nem adott, szándékom az, hogy legközelebb a minisztertanács határozata alapján fogok a magyar kormány nevében az osztrák kormányhoz átiratot intézni és ez uton fogom ezen törvénytelen állapotnak mielőbbi megszüntetését kérni», gondolom indokolva van, hogy én ma november 15 én kérdést intézek a t. miniszterelnök urhoz és az összkormányhoz. Mivel pedig azt hiszem, hogy interpellációmnak e rövid indokolása is elegendő, hogy annak helyessége mindenki előtt igazolva legyen, azért interpellációm egyszerűen felolvasom (olvassa):

«Interpelláció az összminiszteriumhoz.

Az 1867-iki, ugy az 1878-iki Ausztriával kötött kereskedelmi szerződés, midőn a közös vámterület kimondotta, rendelkezte hogy egyáltalán semminemű forgalmi tárgy, bármintemű bevételi, kiviteli vagy átviteli vámmal nem illethető, ugy kimondotta azt is, hogy a vámküzetek megszüntetendők; ennek daczára Tirol és Voralberg a Magyarországból oda szállított gabonára 37 frttól kezdve, egész 62 frtig vet vámot 100 métermázsára, tekintettel arra, hogy ez az idézett t. czikkek intézkedéseivel ellentétben állván, nemzetgazdaságilag Magyarországra felelte sérelmes, melynek törvénytelen voltát a miniszterelnök ur is egy interpellációra adott válaszában elismerte, kérdem a miniszterelnök urat:

mit tett arra nézve, hogy az említett sérelmes vám megszüntettesék? és szándékozik-e az eddig is jogtalanul és törvénytelenül szedett vámmennyiséget kiténtetvén, annak visszapótlását az állam részére követelni?»

Elnök. Pellációt, ki A miniszter

Weker tesnek fogja lölésével, ho az nincs en cziójára s a mást vettem ezt a ráköv tettük. Ekk vámok meg a nyár folya tént. a mult értekezlet a lesi miniszte mint követel megszünteté

Nem a tartományba bevetelét ké sággal alter tányossági fel követel hogy ez irá vettük.

A mi kedjem, e t nek; mert gyar korma aludt és m kell tudom másal nem hogy karpó hanem igen seket a mo reskedelmi szüntetésé

Szalay nak első re dokainál fe hogy midő előző minis

Weke Szala umok és a Magyarors

Weke Szala előtti min dologok tör viszonzokvé

Már bankadóss 1850-től k tett kiadás hogy ha amit Tirol megérteni zasába té igazságtala telheti bar kell nekü elvett. Ma a melyver teti, vála lásra kitü

Wel dására a széltem, — de ug

Pol

Wel figyelem közbeszó az előző

Ma közü jogh reklamala hosszú id kás. Ez allunk sz

Sz hassak nemzetk

Elnök. Miután az interpelláló képviselő ur maga felolvasta az interpellációt, kívánja-e a t. ház, hogy az felolvassassék? (Felkiáltások: Nem!) A miniszterelnök ur kíván nyilatkozni.

Wekerle Sándor miniszterelnök: T. képviselőház! Talán természetesen fogja a t. képviselő ur találni, hogy egészen preczize, idő megjelölésével, hogy mikor tettem lépéseket, e perczben felelni nem tudok, mert az nincs emlékezetemben. Annyit azonban igenis válaszolhatok interpellációjára s azt hiszem ez tartozik a dolog érdemére, hogy mihelyt tudomást vettem a dologról, Kún Miklós képviselő urnak itteni felszólalásából, ezt a rákövetkező miniszteri tanácskozások egyikében megbeszélés tárgyává tettük. Ekkor átirattunk az osztrák kormányhoz, követelvény ezen kötelező vármok megszüntetését. Miután ebbeli átiratomra választ nem kaptam, ezt a nyár folyamán megsürgettem és miután érdemleges intézkedés nem történt, a múlt hetekben, azt hiszem október hó elején, közös miniszteri értekezlet alkalmával, melyben t. barátaim, a kereskedelmi- és földmivéleési miniszter urak is részt vettek, ezt az osztrák kormány irányában, mint követelést állítottuk fel és részéről azt az ígéretet vettük, hogy a megszüntetés iránt az intézkedés meg fog történni.

Nem zárkozhatom el azonban t. ház az elől, hogy ez a pótlék azon tartományok, a melyben szedetik lényeges, majdnem mondhatni legfőbb bevetelét képezi, hogy annak megszüntetése az ottani viszonyokat valószínűleg alteralná, a mihez nekünk ugyan közünk nem lehet, mert ez méltányossági indok. Mi a vám- és kereskedelmi szerződés alapján állítottuk fel követelésünket és az osztrák kormány részéről azt az ígéretet vettük, hogy ez iránt a szükséges lépéseket meg fogja tenni. Ezt tudomásul is vettük.

A mi azt illeti, hogy a szedett pótlékok visszakövetelése iránt intézkedjem, e tekintetben lépéseket nem tettem és azt hiszem, nem is tehetnék; mert a tárgyalások során az is kiderült, hogy erről a korábbi magyar kormányoknak volt tudomásuk, azután évek során ezen kérdés elaludt és most vetettük fel azt újra. Ha valamiért kárpótlást követelnek, kell tudnom azt, hogy miért és mi után követelem azt. Én arról tudomással nem bírok, hogy vitetle be oda magyar gabona és mennyi, úgy hogy kárpótlási és visszakövetelési igényt érvényesíteni nem szándékozom, hanem igenis oda szándékozom hatályosan működni és a szükséges lépéseket a most megalkult kormánynál is megtenni, hogy ez a vám és kereskedelmi szövetségünkkel össze nem egyeztethető állapot mielőbb megszüntetessék. Kérem méltóztassék válaszat tudomásul venni.

Szalay Imre: T. ház! hogy ha a t. miniszterelnök ur nyilatkozatának első reszet tudomásul veszem is, annak második részét, kifejezett indokainál fogva, nem vehetem tudomásul. Mindenesetre sajátságos dolog, hogy midőn a t. miniszterelnök ur azt mondja, hogy ezt a dolgot tudtak előző minisztertertsai is.

Wekerle Sándor miniszterelnök: Nem úgy mondtam!

Szalay Imre: hogy tudták az előző kormányok, az előző miniszteriumok és annak dacára, mégis eltörték, hogy törvénytelen dolog történnék Magyarországon.

Wekerle Sándor miniszterelnök: Nem törték!

Szalay Imre: Bocsánatot kérek, hogy ha a t. miniszterelnök ur előtti miniszterium tudta s eltürte azt az állapotot, hogy ily törvénytelen dolgok történjenek, miképp mondhatja a t. miniszterelnök ur azt, hogy viszonzóköveteléssel nem élhet?

Már ha nekünk az Ausztriával kötött szerződésünk értelmében a bankadósságok bizonyos hányadát át lehetett vállalni, ha mi az 1848 és 1850-től kezdve egészen a hatvanas évekig a Magyarország részére is tett kiadásokból bizonyos hányadot kivettünk, akkor nem tudom felfogni, hogy ha mi ilyen áldozatot hozunk, miért ne igényelhetnők jogosan azt, amit Tirol és Voralberg tőlünk jogtalanul elvett. Én t. ház, nem tudom megérteni azt, hogy a t. miniszterelnök urnak ez nem akar a gondolkodásába térni: én csak annyit tudok, hogy vagy igazságtalan vagy nem igazságtalan az a követelés. Ha igazságtalan, úgy, valamint jogosan követelheti barki vissza azt, a mit tőle család uton elvettek, épúgy vissza kell nekünk kapnunk azt is, amit tőlünk Tirol és Voralberg jogtalanul elvett. Megnyugsom a t. miniszterelnök ur válaszában abban a részében, a melyben ígéretet tett, hogy a szerinte, is törvénytelen dolgot megszünteti, válaszában másik részét nem fogadhatom el és kérem ezt tárgyalásra kitűzni.

Wekerle Sándor miniszterelnök: Tartozom a t. képviselő ur előadására annak rectifikálásával, hogy én nem az előző kormányról beszéltem, hanem hogy — habár a dátumra biztosan nem is emlékezem, — de úgy tudom, — a 70-es években lett ez a kérdés felvetve:

Potányi Géza: Tehát az előző kormányokról van szó!

Wekerle Sándor miniszterelnök: Ha Polónyi Géza képviselő ur figyelemmel kísérte volna Szalay Imre képviselő ur megjegyzéseit, ez a közbeszólása talán elmaradhatott volna, mert Szalay Imre képviselő ur az előző kormányokról beszélt. Ez az egyik megjegyzésem.

Másodszor nagyon jól fogja tudni a t. képviselő ur, hogy a nemzetközi jogban ilyen alkalmakkor nem szokás kárpótlást követelni, szokás reklamálni, szokás egyes alkalmakkor a visszatérítést követelni, de előző hosszú időkre visszanyulni a követelésekkel a nemzetközi jogban nem szokás. Ez is volt a főindoka annak, hogy midőn ilyen általános szokással állunk szemben, ezen alkalommal kárpótlást kérni nem kívántunk.

Szalay Imre: Engedje meg a t. ház, hogy csak néhány szót mondhassak. Ha elfogadom a t. miniszterelnök urnak iménti okoskodását a nemzetközi jogra nézve, akkor ebből egy másik következik és ez az, hogy

az a kormányrendszer, a mely tudta azt, hogy Magyarországon ilyen törvénytelen dolog történt és ezzel Magyarország megkárosított, feleletre vonandó és én elvárom a t. miniszterelnök urtól azt, hogy azon kormány-nak vád alá helyezését indítványozni is fogja.

November 16-iki ülés.

Wittmann János. Böven ismerteti a kőbányai sertéshizlalóknak a megfigyelő és betegszállások ügyében a földmivéleési miniszterhez intézett memorandumát, melyet lapunk 92. számában az állattenyésztési szakosztály referadájában dr. *Hutyra* nyomán terjedelmesen ismertettünk.

Majd attér ezzel kapcsolatban a miniszter által kibocsájtott egészségügyi rendeletek kritizálására s sürgős intézkedést kér abban az értelemben, mint azt a kőbányai sertéshizlalók sürgetik.

A költségvetést el nem fogadja.

Gróf Bethlen András földmivéleési miniszter: Megtámadott állategészségügyi közegei védelmére kel Wittmannal szemben.

Wittmann János röviden reflektál a miniszter beszédjére, kimagyarázva szavai értelmét.

Veress József: T. ház! Nem akarok sem általában a földmivéleés körében tapasztalható hiányokról hosszasan szólni, sem különösbbe az alföldi földmivéseknak panaszaival részletesebben előhozakodni, mert tudom, hogy az én szavam hatástalanul hangoznék el. Hiszen az alföldi földmivéseknak panaszai már az egész ország megdöbbentő nyugtalanságában is nyilatkoztak és a kormányt még ez sem volt képes gyors és komoly segítségre serkenteni. Röviden azonban mégis kénytelen vagyok rámutatni az ott uralkodó viszonyokra. Az alföldi földmivéseknak, a munkaadóknak és munkásoknak helyzete egyáltalában igen súlyos már hosszú idő óta és a kormánynak és az ő hatóságainak figyelmét mégis csak akkor birta ez magára vonni, midőn a napszamosok a hatóságokkal nyílt összeütközésbe kerültek. Igen tanulságos mit tettek ezen nehéz viszonyok közt a t. kormány és az ő hatóságai. Először is bezárták a munkásoknak olvasóköreit. Nézetem szerint egészen törvénytelenül, mert hatóságilag engedélyezett olvasóköri voltak; az eredmény pedig az lett, hogy egy olvasóköri helyett talán 20—30 házban gyülekeznek össze mint magánlakásokon és ott tanácskozhatnak, mint azelőtt. Megakadályozták a hírlapok árulását. Ezt is éppen olyan törvénytelenül és ennek az eredménye az lett, hogy a hol azelőtt talán 2—3 példányban járt a munkások közlönye, a «Népszava», most jár, a mint hallom, 200-nál több példányban.

A közsegeket megszállották katonasággal; az előjáróságok, a képviselő-testületek tiltakoztak az ellen s kijelentették, hogy ez szükségtelen, a mikor aztán végre belátta maga a hatóság is, hogy ez csakugyan egészen fölösleges volt, akkor elrendelték a közsegeknek, hogy a katonatartás költségeit fizessék, a katonaságot oda rendelő hatóság pedig mindenből ki akarja magát vonni. Két, három, majdnem négy esztendő volt csak arra szükséges, hogy a kormány azon adatok gyűjtését megkezdje, a melyek nélkül a munkások helyzetét komolyan megítélni nem is lehet.

A szocializmus tehát ezen intézkedések dacára, sőt ezeknek következtében lassan, sőt itt-ott rohamosan és következetesen terjedt s az elégedetlenség nem szűnt meg. Azt kénytelen vagyok magam is elismerni, hogy ezen földmivéseknak bajait tisztán a földmivéleési miniszter ur a maga hatáskörében nem orvosolhatja s annál inkább be kell ezt vallanom, mert mikor én az alföldi földmivések baját ismerem, tudom másrészt azt is, hogy a felföldi birtokosoknak is hasonló panaszai vannak, a baj tehát országszerte fennáll.

Ezen földmivés- és munkásbajok gyökerei messze kiterjednek más miniszteriumok hatáskörének talajába is.

Jó igazságszolgáltatás, pártatlan közigazgatás, helyes ipari és kereskedelmi, célszerű hitelügyi és pénzügyi politika, okos telepítés, jó iskola, okos cselédtörvény, — ezek mind szükségesek volnának, hogy a földmivések bajait egyszer gyökerükben javítsuk. Ezeknek pedig körülbelül az ellenkezője történik. Azt látjuk, hogy a nép egy bizonyos rétege gyarapszik: az a réteg, a mely nem magyar s a mely Galicziából vándorolt be, regale- és korcsmabérlettel megszedi magát s magához váltja a pálinka s műbor arán azt a földet, a melyet a magyar nemzet fia előbb vérük arán szereztek. — Azt látjuk, hogy a gyárak egyik-másik faját mesterségesen, prémiumokkal akarják felvirágoztatni; pedig a hány gyáros meggazdagodik, annyi ezer kisiparos megy tökéletesen tönkre. Azt is látjuk, hogy a hitbizományok szaporodnak és a teljes tönkremenéstől ezen intézkedés által meg lesz óva egynehány olyan földesur, a kiknek ottlétét nem látjuk a nemzet küzdelmében, a kiknek filléreit nem látjuk a nemzet oltárán, hanem a kiknek módjukban van hitbizományaik révén dus jövedelmeket a külföldön elfecsérelni; ugyanazon idő alatt a középbirtok mindig kisebb és kisebb körre szorítkozik.

Egy szóval igazi gyökeres, radikális orvoslásnak eddig még nyomat sem látjuk. De még a kisebb dolgokra is kénytelen az ember azt a megjegyzést tenni, hogy vagy nem veszik az intézők komolyan azon bajokat, a melyek a munkásnép körében mutatkoznak, vagy nem tudják az orvosszert. Örömmel konstátálom, hogy az elégedetlenség még sem olyan nagy, vagy legalább is nem olyan veszedelmes, mint pár év előtt volt: Egy kis megszeppenés a földbirtokosokra és a gazdatisztekre üdvös és igen jó hatással volt; de viszont legalább arra kérem a t. kormányt, hogy ha javítani a munkások helyzetén nem bír, legalább ne rontson, hogy ha nem tudja az elégedetlenséget megszüntetni, legalább ne szítsa azt. Ez a legkevesebb, a mit elvárhatunk tőle. És éppen abban a községben, a melyben

a munkás-zavargások ugyszólván a legélesebben törtek ki, hol a kedélyek a legizgatottabbak voltak, kénytelen vagyok a legnagyobb sajnálatomra konstatálni, hogy ha mindenki más megtenné is a maga tennivalóját annak a népek a megnyugtatására, a kormányközégeknek néhány új intézkedése a legnagyobb sikerrel újra felizgatja azokat a munkásokat. A munkásoknak helyzete, a közhiedelem szerint, Orosházán és környékén volt a leg-súlyosabb s a mozgalom ott is tört ki a legélesebben. Ennek okát maga a miniszter ur is abban találta, hogy a területhez képest a lakosság igen nagy. Ha tehát túlságosan sok ott a napszámos-nép, a legegyszerűbb intézkedés az lett volna, hogy azokat onnan kitelepítsék. De talán éppen azért, mert ez lett volna a legegyszerűbb, ezt nem cselekedték meg és nem Orosházáról és környékéről telepítették, hanem Makóról, Szentesről, a hol a lakosság tényleg nem olyan nagy.

Jutott azonban az országháznak is egy meddő ígérlet. A múlt tavasszal ugyanis a miniszternek egy kiküldöttje ottan telepeket toborzott; a főispán és szolgabíró stb. nagy hatással segítettek neki és körülbelül 184 család beiratkozott, hogy elmennek a kincstárnak erre a célra kiszemelt földjére Apatinra. Még most október végén is azzal biztatta őket a szolgabíró, hogy legyenek készen, mert minden órában várja a rendelkezést, mikor menjenek az új telep elfoglalására. Azok a szegény emberek, a kik a legszegényebb osztályba tartoznak, a hivatalos közlegyeknek biztatására, eladták kis földjüket, házukat, felmondták a haszonbérbe birt földüket; egyszerűen mindenképen neki készültek, mert úgy biztatták őket tavasz óta, hogy még ezen őszön szántaniok kell. Várták a felsőbb rendelkezést. A felsőbb rendelkezés az utolsó órában meg is érkezett, de az nem arra szólította őket fel, hogy induljanak a megígért föld munkabavételére, hanem abban a felsőbb rendelkezésben az értesítés volt, hogy most azt a földet nem kapják meg, a melylyel tavasz óta hitegetve voltak s a melynek reményében becsületes munkával szerzett kis földbirtokaikat eladták, mert azt a földet nem az orosházai, földmives munkában kitűnő, tőzsgyökeres evangélikus magyar nép kapja meg, hanem én nem tudom, hova való katolikus nép.

El lehet gondolni, hogy az ilyen eljárás elkeserítette azt a népet; az ilyen eljárást másnak, mint könnyelműnek nem lehet mondani. Azt az eljárást én nagyon helyeslem, a mit a telepítéseknek szemellett akarnak tartani, hogy egy községbe egy vallású népet telepítsenek és ha ez volt az ok, a miért az orosházai evangélikus vallású nép az apatini földet meg nem kapta, meg azt is helyeslem; de azt, hogy a kormány közgei csak őszszel tudták felfedezni tavasz óta, hogy Apatinban katolikusok laknak és oda evangélikusokat telepíteni nem volna tanácsos: nagy könnyelműségnek tartom, mert valóban könnyelműség 184 szegény családot tavasztól őszig hitegetni s csak akkor rájönni arra, a minek előbb is eszközbe kellett volna jutni, hogy ez a nép éppen arra a földre nem alkalmas és hogy ezt máshová kell telepíteni.

Ez intézkedés a szegény népet meg is károsította s elis keserítette; én csak arra vagyok bátor a t. földmivélségi miniszter ur figyelmét felhívni, hogy utasítsa közgeit arra, hogy ezt a szegény népre nézve igen komoly vagyonság vágó ügyet, a telepítés ügyét, komolyabban vegyék; nevezetesen azon hivatalos közgeket, a kik ezen népet, a melynek szívében régóta különben is megvan az elégedetlenség helyzetük sanyaru volta miatt, tavasztól őszig biztatták, utasítsa arra, hogy ha erre megbizva nem voltak, meddő ígértekkel a népet ne ámítsák és ne izgassák, mert ennek következményei igen komolyak találnak lenni. Ha pedig felülről voltak arra utasítva, akkor méltóztassék úgy intézkedni, hogy a kormány ígérteit be is váltsk, mert nemcsak azon 190 család vagyoni érdekeiről van szó, hanem általában az ottani munkások és birtokosok megnyugvása és egymáshoz való jó viszonya is ezt egyaránt megköveteli.

Tolnay Lajos: T. ház! Wittman János t. képviselő ur előadása engem két rövid észrevételre kényszerít. Az egyik a képviselő urnak azon odavetett állítására vonatkozik, mintha a kőbányai sertéspiacz megvédése egy pár millióos sertéskereskedő vagyonság megvédésével volna egyenlő. Azt hiszem, mindenki tudja, hogy a kőbányai piaczon évenként és rendszeresen közel 200,000 sertés hizlaltatik. Azt is mindenki tudja, hogy Kőbányán hetenkint 20-30 ezer és a midőn a kereskedés nagyban megy, még több sertés is adatik el. Azt is tudja mindenki, ki ez iránt informálni kívánja magát, hogy Kőbányán sok — hála Isten — gazdag sertéskereskedőnek van kiterjedt telepe és hogy viszont igen sok oly telep is van, a hol bárki, bármint kis csapat sertést elhelyezhet mersekel bér fizetése mellett és nemcsak ellátnak ott sertései, hanem azok értékére előleget is kap. Ily piacot úgy tüntetni fel, mintha par gazdag sertéskereskedő érdekével azonos volna, nem lehet. Azonkívül megjegyzem, hogy Magyarországon a külföldi sertéskereskedő első sorban és legtöbb esetben kizárólag Kőbányára jön disznót keresni. Ennelfogva a kőbányai sertéspiacz fenntartása nem Kőbánya és nem is egyes emberek érdeke, hanem érdeke, meg pedig fontos közgazdasági érdeke az egész országnak.

Wittmann János: Én is azt mondtam!

Tolnay Lajos: Azt méltóztatott mondani, hogy e piac megvédése nem egyéb, mint egy pár gazdag sertéskereskedő érdeke megvédése. Különben, ha abban egyetértünk, mit különben szívesen konstatalok, hogy a kőbányai disznópiac országos fontossága: második kérdés az, hogy e piac érdekei mikép óvandók meg? És itt a képviselő urral egyet nem érthetnek. A t. képviselő ur implicite, legalább úgy látszik, azt kívánja, hogy a Kőbányára szállítandó sertések vizsgálata ne az országban szerzetést, hanem csak Kőbányán történjék. Nemcsak az én, én nézetem, hanem az összes kőbányai érdekeltek véleménye szerint is ez volna a

legnagyobb szerencsétlenség a kőbányai piacra nézve s a mint ezt a miniszter ur elrendelné, abban a perczen.

Mindazon sertés, mely Németországba akar jutni, kénytelen lesz Ausztriába, nevezetesen Bécsújhelyre, vagy Florisdorfba, szóval ránk nézve külföldi piacra menni, vagy éppenséggel nem fog találni piacot, mert — a mint a folyó esztendőből bátor vagyok konstatalni — a kőbányai piaczon betegséget konstatal a német konzulátus, abban a pillanatban a kőbányai piacot Németországban kizárják. Mi ennek a következménye? Az, a mit a nyáron tapasztaltunk, hogy míg el volt a piac zárva, a sertéshus ára 39-41 kr között váltakozott, a mióta megnyitották, hála Istennek 48 kr, tehát egy hatodrészzsel nagyobb. Szerintem a kőbányai piac vézmentes állapotának fenntartása elsőfoku érdeke ezen kereskedésnek. Azt pedig nekem senki sem fogja bebizonyítani, hogy akkor nem cél-szerű a sertésvizsgálatot és a behozatali tilalmat az egész országba kihelyezni és veszélyeztetni egyes kisebb piacok és — megengedem — egyszer-mászor egyes birtokosnak az érdekeit, mert e nélkül a dolog nem megy és nem is mehet. Ez nemcsak a magam véleménye, de mondhatom, hogy e tekintetben a szakértők túlyomó többségének abszolút véleménye az.

Perczel Dezső: A gazdáké is!

Tolnay Lajos: A gazdáké is, hogy a miniszter urnak azon elvi intézkedése, hogy a vizsgálat ne a pesti központi piaczon, hanem a vidéken történjék, abszolúte helyes. Ennek következtében én a magam részéről a t. miniszter urnak az intézkedések ezen elvi oldaláért nemcsak választóim érdekében, kiknek véletlenül képviselője vagyok, hanem országos érdekekben is őszinte köszönetemet kell, hogy kifejezzem.

A mi az adminisztráció hibáit illeti, ezekben én a magam részéről nem avatkozom, nem vagyok hivatva azokat sem megvédelmezni, sem konstatalni. A mennyiben azonban fennállanak, azoknak szanalását, elhárítását a magam részéről is kérem a t. miniszter urtól és e tekintetben a t. képviselő ur kérelméhez természetesen én is hozzájárulok.

Polónyi Géza: T. ház! Azt hiszem, felesleges a t. képviselőház termében bővebben indokolnom azt, hogy a függetlenségi és 48-as párt politikai indokokból az összkormány iránt bizalmatlansággal viseltetik és ezéri magát a költségvetést is általánosságban sem szokta megszavazni. Azonban az én meggyőződésem szerint a politikai bizalmatlanság kérdé-sével az egyes tárczáknak személyi bizalmatlanság kérdése össze nem ke-verhető. Hogy minden félreértést előzetesen is kizárják, készségesen el- ismerem, hogy a mi a személyi bizalom kérdését illeti, azt a t. miniszter urral szemben, kinek tárczájáról ez idő szerint szó van, nemcsak érin- teni nem kívánom, sőt a mióta a jelenlegi földmivélségi miniszter ur fog- lalja el azon széket, örvendetes lendület tapasztalható a földmivélségi érdekek istapolása körül.

Ezen oknál fogva, a mit mondandó leszek, habár bizonyos tekin- tetben a köteles ellenőrzés szabályaira vonatkozik, nem a t. miniszter ur személyét illeti, hanem a mint az előttem szolt Wittmann János t. bará- tom fölszólalását érteni akarom s azt hiszem ő is így értette, nem szabad rossz néven venni, ha éppen azon jó indulatnál fogva, a melylyel a t. miniszter ur működését kísérjük, az ő figyelmét felhívjuk az ő közgei- által, talán intenciói ellenére elkövetett intézkedésekre.

Hozzáteszem, t. képviselőház, a magam részéről azt is, hogy csak lovagias vonást fedezhetek fel a t. miniszter ur eljárásában akkor, a midőn megtámadott közgeinek védelmére kel még akkor is, a midőn talán nem egészen jogosult azoknak a védelmére.

Mielőtt azonban tulajdonképeni tárgyamra áttérnék, az állategészség- ügygyel kapcsolatban kénytelen vagyok igazat adni t. barátomnak, Wittmann Jánosnak és bizonyos részében magát a törvényt tartani hiá- nyosnak és helytelennek. Én az exempla trahunt elvől indulva ki, néhány konkrét példával szándéksom ezt illusztrálni.

Minthogy Magyarország állategészségügyét s ezzel kapcsolatban a marhahívtel kérdését rendkívül nagy mértékben fenyegette az a veszély, hogy hol a sertéseknek, hol a szarvasmarháknál, hol pedig a lovaknál ragadós betegségek ütöttek ki és hogy különösen szarvasmarhaállományunk volt a nyugoti import folytán az u. n. ragadós tüdőlob által veszélyez- tetve, a mi igen nagy mértékben fenyegette állattenyésztésünket és kivi- telünket, a t. miniszter ur a törvényhozástól bizonyos intézkedéseket kért azon impresszió alatt, mely akkor keletkezett, midőn éppen ragályos be- tegségek nagy mértékben léptek fel, a törvényhozás bizonyos diskreczió- nális jogkörben, a melynek helyes kezelését a t. miniszter urra bizta, olyan megatalmazást adott a törvényben a miniszter urnak, a melylyel — sajnos — a legutóbbi idők tapasztalata szerint, közgei, érve egy a közigazgatási közgeket, mint részben a miniszterium közgeit is, nem helyesen élnek. Itt van, t. ház, az állategészségügyi törvénynek intézke- dése, a mely azt mondja, hogyha valaki egy állatnak a betegségét be- nem jelenti, azért az illető büntetéssel sújtandó és a mennyiben kártala- nitási eljárás van folyamatban, konzekvenciaként még a kártalanítási összegtől is elesik.

A t. miniszter ur emlékezni fog rá, hogy mikor a ragályos tüdőlob kérdése tárgyalatott, azt mi odaszigorítottuk, hogy ez a büntetés a raga- dós tüdőlob kérdésénél csak az elütökölés esetén állapítottassék meg, mert nem mindenki szakember ennek a betegségnek fölismerésében. De a mikor mi ellenzékiek felhozzuk, hogy az állategészségügyi törvény bizonyos in- tézkedései végrehajthatatlanok, akkor méltóztassék mindjárt ezen első pontnál megállapodni. Ha Magyarország akármelyik állatgazdag vidékét veszszük, ha ott minden állatmegbetegedést kivétel nélkül, mint a törvény mondja, be kell jelenteni, akkor méltóztassék elhinni még a legkisebb vármegyét

véve is, az bejelentett

Erre

gyében, m betegedési másik rész ott legalább azon állat térbelileg u

Ma

nek, s csak gyanuja for mazni. Mel én fel fogó megtörtént, s egy mási herét evett, nem jelente fosztottak o tették.

Törté

teljesítő áll nek, sem p gálhatok a

A ma

járulok ahl egészségi o miniszter u En k dese megkö

Méltó

mával ellát egészségügy az igazságsz lífikáció, é gálóknak a

Konk

földmivélsé szakosztály férfiak intz egyik osztá vezetni.

Nem

ditálásnak vanom ajá viziójával é

En, t

szólalatabb el nem k

Bismarck

vissza nem

mely mind

volt t. há

tikai érde

gon az u

serege, me

szolgált a

velés érde

hinni, hogy

kell érteni

a földmiv

delem álta

Igen

évek törté

kereskedel

inkognitáva

ipar és hi

helyes véd

az ipar és

adatok ege

ma már n

hanem a

kereskedel

biráskodás

a termelés

Magyarors

itt az ideje

dekében is

Ha

kozom én

megjegyzé

felesleges,

talok, mir

kibocsátás

nekem me

véve is, az állatorvosnak vagy állatorvosoknak merőben lehetetlenség ezen bejelentett eseteket még csak ellenőrizni is.

Erre nézve konkrét példára akarok hivatkozni. Hogyha Nyitra megyében, melynek állatállománya 10—20 ezer, naponként csak 10—20 betegedési esetet jelentenek be, a melyek a megyének hol egyik, hol másik részében fordulnak elő: ennek az a következménye volna, hogy ott legalább minden második embernek állatorvosnak kellene lenni, hogy azon állatok megvizsgáltságának, mert különben ez egy impassibilitás térbelileg úgy mint időbelileg.

Ma már a törvény ilyen diskreczionális jogot biztosít a miniszternek, s csak a legutóbbi esetekben, t. i. ott, hol a betegség elütöklésének gyanuja forog fenn, méltóztassék azt a büntetés kiszabása céljából alkalmazni. Méltóztassék megengedni, de azon esetek, visszaélések, a melyeket én fel fogok hozni, például Bars- és Nyitra megyében az irtási eljárásnál megtörtént, hogy egy embernek, a kinek a lova fulladozásban szenvedett s egy másik embernek, kinek egy felpuffadt ökre volt, a mely reggel lóherét evett, mert vizet ivott rá, felpuffadt, azért mert a tulajdonos ezt be nem jelentette, lebunkózták 40 ökrét, melyeket az ekétől fogtak ki, megfosztották őt a kártalanítási összegtől, sőt még 200 forinttal meg is büntették.

Történt pedig ez ott, a hol az istállóban 5 nap előtt a vizsgálatot teljesítő állatorvos betegséget fel nem fedezett. Ez t. ház, sem a törvénynek, sem pedig a miniszter urnak nem intenciója, de ily dolgokkal szolgálhatok a miniszter urnak szép számban.

A magam részéről csak azért hoztam ezt fel, mert teljesen hozzájárulok ahhoz, a mit Wittmann János t. barátom mondott, hogy az állategészségi osztály reorganizációja egyik elsőrendű feladata legyen a t. miniszter urnak.

En követelem azon álláspont fentartását, hogy a kvalifikáció kérdése megköveteltesse a jogásztól azon a helyen, a hová jogászok valók.

Méltóztassék nekem elhinni, mint jogász mondom ezt, fiskális diplomával ellátott emberre földmivvelésügyi politikát, különösen pedig az állategészségügyet bizni nem lehet. Valamint a közigazgatás egész vonalán s az igazságszolgáltatás egész terén szorosán megkövetelendő a jogász kvalifikáció, ép úgy első rangú követelés legyen a földmivvelés érdekeit szolgálóknak a gazdasági szakképzettség.

Konkrét példákkal illusztrálom állításomat. Miért nincs panasz a földmivvelési miniszterium erdészeti s miért nem volt panasz a ménési szakosztálynál? Azért, mert hosszú időn át tapasztalatokat szerzett szakférfiak intézték azon osztály ügyeit. De az ide-oda dobálása a juristának egyik osztályból a másikba, kétségtelen, nem fog üdvös eredményre vezetni.

Nem tartom szükségesnek t. ház, hogy állami intézményeink diskreditálásának kérdésében tovább menjek; csak a lehetőség figyelmébe kívánom ajánlani a t. miniszter urnak, hogy az állategészségi osztály reorganizációjával és reorganizációjával szorgosan méltóztassék foglalkozni.

En, t. ház, azt hiszem, hogy Magyarország földmivvelési érdekeinek szolgálatában már ugyszólván a 12. órához közeledünk, ha ugyan már el nem késtünk. En mint jogász szólok fel, mert osztozom herczeg Bismarck azon elméletében, hogy: csak azon állam lehet boldog, mely vissza nem él a földmivvelés-osztálynak azon igazi bányatürelmével, a mely mindent enged magával végeztenni hazafisága által vezetettve. Az volt t. ház, a hiba eddig Magyarországon, hogy a földmivvelésügyi politikai érdekekkel csak gazdak foglalkoztak és hogy kifejlődött Magyarországon az u. n. handle- vagy mondjuk merkantil-jogásznak egész hadserege, mely a törvényhozásban, törvényeink egész vonalán hűségesen szolgálta a kereskedelem, a nagyipar és a hitel érdekeit; míg a földmivvelés érdekeit mindezeknek alárendelte és alárendeli. Méltóztassék elhinni, hogy nem pártérdek szolgálatában állok, midőn így beszélek. Meg kell értenünk egymást. Legyünk tisztában végre azzal, hogy Magyarország a földmivvelés érdekein nyugszik. Hazánk jövője nem a hitel és kereskedelem által, hanem a földmivvelés és a földbirtokos érdekeinek teljes védelme által biztosíthatatik.

Igen természetesnek tartom t. ház, hogyha visszanyulunk a 70-es évek történetébe és tapasztaljuk, hogy a törvényhozás az időben, mikor a kereskedelem és ipar pangott, midőn Magyarországon e tekintetben terra inkognitával állunkszemben oly törvényeket alkottunk a melyek kereskedelmi ipar és hitel érdekeit mereven szolgálták, mert hisz a földmivvelési érdekek helyes védelme is csak úgy képzelhető, ha ez kellő harmoniába hozatik az ipar és kereskedelem érdekeivel. De minek hivatkozom a statisztikai adatok egész tömkelegére és seregére, a melyek bizonyossá tették, hogy ma már nem a földmivvelési érdekek azok, a melyek előtérben vannak, hanem a termelés és a tőke szolgálatába került. Midőn tehát mi akár a kereskedelmi törvény, akár a külön kereskedelmi bíraskodás, akár a börzebíraskodás egész területén azt találjuk, hogy az igazságszolgáltatás maga a termelés érdekének nem áll szolgálatában, elérkezett ideje annak, hogy Magyarország összes jogászainak figyelmét felhívjam, hogy végre valahára itt az ideje annak, hogy a magyarság érdekében, a földmivvelési osztály érdekében is alkottassanak paragrafusok.

Ha végig tekintek törvényhozásunk összes vonalain, nem szándékozom én itt ma agrár-politikai programot kifejtteni, csak rövid rhapsodikus megjegyzéseim vannak, melyeknek szives figyelemre méltatása talán nem felesleges, ha megnézzük p. o. adótörvényeinket, ha egyebet nem konstatálunk, mint azt, hogy a legutóbbi időben, sajnos, adómentes állampapírok kibocsátását tartották helyesnek finansz-politikai nézet, ez, méltóztassék nekem megengedni, a legbrutálisabb visszaélés a földmivvelési osztály érdekei

ellen, mert az adózás alól mindenki kibújhat, de a föld nem bújhat ki. És mi történik? Megengedem, hogy adómentes papírok kibocsátása általában véve legális és helyes volt, közzgazdasági célú is tartották szem előtt; megengedem, hogy az intenció az volt, hogy a belföld, szóval úgy mint Angliában, az állampolgárok legyenek az állam hitelezői, mi úgy éretik el, hogy az állampapírok adómentesekké tétetnek. De méltóztassék a mai agió-kérdést tekintetbe venni: mit tapasztalunk? Azt, hogy összes adómentes papírjaink legnagyobb kontingense mind a külföldön van. E körülmény azonban mire vezet? Arra, hogy én egy konkrét példára hívjam fel szives figyelmüket.

Ha Budapest főváros virilistáinak névjegyzékét méltóztatnak meg nézni, azt fogják találni, hogy ügyvédek, orvosok, kereseti adójuk kettős számítása arán első rangú virilistákként szerepelnek, mert 3—4 ezer forintnyi adóösszeg Magyarországon székes fővárosában teljesen elégséges arra, hogy valaki a fővárosnak előkelő virilistája legyen.

Mit bizonyít ez a statisztika? A legfényesebb hazugságot a vagyoni-jogi képzelet terén; mert azt ne mondja nekem senki, hogy Magyarországon székes fővárosában nincsen 100—200 vagy 1000 ember, a kinek 10,000 frtnyi adóösszegnek megfelelő jövedelme ne volna és még sem szerepel a listában azért, mert eltitkolják a jövedelmüket; oda jönnek az adókövető bizottsághoz és nyaláb számra hozzák magukkal a kölcsönkért állampapírokat, melyek adómentessége folytán magukat az adóztatás alól is felmenteni kérik és ezt az adót, melyet jövedelmük után viselniök kellene, a szegény paraszt nyakába sózzák s a kenyérkereső ember vállaira rakják.

T. képviselőház! a börzének hasznos befolyását a közzgazdasági intézményekre nem tagadom, de annak visszaéléseivel szemben szemet hunyni nem szabad, nem lehet. Hiszen t. képviselőház, méltóztassék visszaemlékezni hosszú éveknél komoly tárgyalásaira. Nemcsak ezen példáról, hogy csak a legközelebbi multat említsem fel, hanem a midőn örvendetelesen kell konstatálnom, hogy egy magas színvonalon álló földmivvelésügyi vita indult meg, a mely az ország közvéleményének hatalmasan lüktető erét is megindította, mert hiszen látjuk, hogy az agrár-kérdések jogvédelmében az egyes földbirtokosok már nemcsak Németországban, de nálunk is tömörülnek ugyanakkor a vita során a tulajdoni Besseney Ferencz igen t. képviselő társunktól hallottunk egy talpraesett felszólalást, a melyben kifejtette a differenzialis ügyleteknek káros következményeit és közzgazdasági hátrányait. Meg is hallgattuk. Meghallgatnak, köszönöm t. képviselőtársaim figyelméért ma is, de a felszólalások elhangzottak akkor, a mikor az igazságügyi tárca keretében ostromoltuk ezen intézményt, a mely lérejtében is egy oly tényre vádolható, a melyet csak azért nem akarok jellemezni, mert a vastag szavak használata nem szükséges ahhoz, hogy az ilyen tény jellemeztesse.

Mi történt? Midőn a választott tőzsdébírósi eljárás újból való restitálásáról tárgyalta a képviselőház, a tőzsdévalasztmány és a kormány közt tranzakció jött létre, mely szerint nekik ezen választott bírósági intézmény csak azon feltétel alatt adatott meg, hogy ők a gazdaközönség helyes érdekeinek respektálásával a börzebíróságot nem csak a kereskedőkből, de a termelőkből is össze fogják állítani, azon ígéret mellett, hogy fele részben a termelők lesznek abban képviselve. Méltóztassék már most megnézni a börzetanácsot t. képviselőház, ott termelők egyetlenegyét sem találunk, hanem tisztán és kizárólag a legridegebb kereskedelmi érdek az, a mely ott képviselve van.

Ez ma oda vezetett, hogy nemcsak az országnak laikus rétegeiben, nemcsak azok közt, kik nem is ismerik a börze intézményét, kell annak áldozatait keresnünk özvegyekben és árvákban, akik siratják a börzén eljártokat részleiket, de meg itt a képviselőház termében is sürűen találjuk az áldozatokat, a kik ezen érdekek estek zsákmányul. Nos, t. képviselőház, tekintsük akár a végrehajtási, akár a cselekedő törvényt tekintsük akármelyik rétegét a törvényhozásnak, mit tapasztalunk? Azt, hogy a földmivvelési érdekek sehol sincsenek figyelembe véve. — A parasztbirtok minimuma kérdése alszik, a nyolczad- és tizenhatod-teleknek, a pántlikaszalag-teleknek az eldarabolt földeknek szomorú képet látjuk odakint, mert az illető abból megélni nem képes, de, mert magát gazdának tartja, meg sem megy napszamos-munkára, tönkre megy maga is, tönkre teszi a saját családját is.

Mind e kérdésekkel t. ház foglalkozni kell. De, hogy épen a t. miniszterelnök urhoz van szerencsém, voltam bátor már a multkor felemlíteni itt van a szőlőgazdaság kérdése. Minek beszéljek sokat? A filloxera tönkre teszi, nagy beruházásokkal kell védelmeznie annak, a ki bírja, 3, 4, 500 frtra megy holdanként a költség, ha az illető szőlőjét, a melyet a filloxera pusztított el, újra jó karba akarja helyezni. (Felkiáltások: Több! 800!) En csak átlagosan mondom.

A szőlő után a földadót meg kell fizetni és mégis — a mit a multkor felhoztam — annak a szőlőtermelőnek, ki ily nagy áldozatokkal védekezik az ország közzgazdasága érdekében a saját fogyasztására szánt bortermelést külön megadóztatják. Felhoztam a t. miniszter urnak egy példát, most a konkrét formában fogom elmondani.

Magam nagyon kis szőlősgazda vagyok, tehát nem pénzkérdés az, a mit felhozok, 5—6 frt fogyasztási adó talán még nem tesz tönkre. Nekem van egy kis szőlőhegyem egy községben, mely Nyitra város határához tartozik; termett az idén, — hogy eziránt is tájékoztassam a t. miniszter urat, — 9 hektoliter borom, mert a filloxera elpusztította a többiét. És miként áll a kalkuluszom t. ház? Ugy, hogy én a szőlőhegyemen, mely Nyitra város határához tartozik, a vendégemet a szőlőhegyen, ha esetleg bármelyike a t. miniszter urnaknak szerencsétlenné, szivesen látom — egy

pohár borral megkínálhassam, hogy a finánc zaklatásai elől mentesítem magamat, hogy nekem a nyitrai regále-bérlő, a mikor néki tetszik, a pinczémbe be ne zárathassa és le ne peccsételhesse, kénytelen vagyok egy általán összegben kiegyezni és fizetek néki 5 hektoliter után fogyasztási adót, a szőlőhegyen. De én a bort községemben iszom meg, ott már egy másik regále-bérlőm van, ezzel is kiegyezem 5 hektoliterben. Mar most egy hektoliterrel több bor után fizetek fogyasztási adót, mint a mennyi termelt. De miután én Budapesten szeretem meginni a boromat, itt harmadszor kell 7 frt fogyasztási adót fizetnem.

Hiszen komikusnak komikus ez a dolog, de méltóztassék megengedni, hogy az ilyen módon való törvényhozással az állami közgazdasági érdek nem szolgáljuk, hanem tisztán fiskális szempontokkal. Meg vagyok győződve, hogy a t. pénzügyminiszter urnak ez komolyan nem is szándéka és hogy az életben ez visszaelésekre vezetett.

Csak azért említem azt, mert igaza van ugyan a t. miniszter urnak, hogy a fogyasztási adót ott kell leróni, a hol a bor fogyasztatik, de általában való kialakulás esetében ez nem alkalmazható, mert ennel teljesen mindegy, hogy hol mennyit fogyasztok, ennél tehát lehetséges háromszoros megfogyasztási adóztatás, mely méregdrágává teszi azt a bort.

T. ház! A magam részéről nagyon messze mennék, ha azokat a legislatív intézkedéseket felsorolnám, melyek akár adóreform kérdésekben, akár a törvénykezés terén létesítettek. Utalhatnék a legutóbbi sommás eljárásról szóló törvényre is, melynél mindenre volt gond, különösen az úgynevezett merkantil- és hitelérdekekre, de a földmivélés érdekeinek képviselése ott süket fülekre talált. Nem is foglalkozom ezzel, hanem rátérek arra, hogy a törvényhozás intézkedésével miként hatott közre a buza árának csökkentésére.

T. ház! A Romániával fennálló viszonyunknál fogva a külföldi czélből való liszttermelésnél megengedtetik a román buzának vámmentesen való behozatala. Miután pedig az autonóm tarifa szerint most 1 frt 50 kr. a román buza váma és gondolom 50 kr. a szerb buzáé és miután Romania révén orosz buza is csempésztetik Magyarországra, most mi történik? Miután 70% restituczió adatik a vásárolt gabonamennyiség után liszt fejében — mert 30% a korpára és elporlásra szokott levonati — azt hinné az ember, hogy az ily liszt-restituczió eljárást, a mely magában véve helyes intézkedés — mert csak örömmel kellene üdvözölni, ha a malom-nagyipar gabonamennyiség, a melyet a vámnál behoz, terheire iratik s azután egy évre, néha 16—18 hónapra terjedő elszámolások foganatosítottak. A malomnak terhére iratik a behozott román buza váma és másfél év múlva a 70% visszaszámoltatik. E közben pedig nem ellenérsz senki és semmivel azt, hogy az ily czélből behozott gabonával Budapest piacán mi történik?

Rendelkezéseimre állnak adatok, a melyek 1891-től 1892-ig ennek az örül czélből behozott és kiviendő gabonának rohamos emelkedését konstataják, körülbelül 1,100,000 mm. jött a budapesti piacra és körülbelül 2 millió a közös vámterületre.

Már most mi történik? Ezen 18 hónap alatt a malom megveszi magának a román buzát, a melyet 2 frt 50 krral olcsóbban kap, mert ez vámmentes, ezt beraktározza magának és akkor aztán kartell kötnék a malomtulajdonosok és azt mondják, hogy a bevásárlások tekintetében várakozó álláspontot foglalnak el, mert van örölni valójuk és akkor 1 frt 50 kr. latitude mellett lenyomják a börzén a magyar buza árát s midőn ezt sikeresen megtették, akkor bevásárolják a magyar buzát olcsón.

Mi történik tovább? Kétféle liszt termeltetik: a finom sütésre való és a kenyérliszt. Az utóbbiban nyereségük van a malmoknak, az előbbiben rendszerint veszteséggel záródik a mérleg. Már most mit csinálnak?

Az első dolog, hogy a román buzát, a melynek sikértartalma alig versenyezhet a magyar buzával mert annak csak 30%, míg a magyar buzának 50% lisztartalma van, keverik a magyar buzával és a román buzából kenyérlisztet örölnek és velünk megétegetik itt Budapesten az olcsóbban vásárolt román buzából készített kenyérlisztet, kifelé pedig kevert lisztet adnak. Így pl. Svajczba, a mely kenyérlisztet importál tőlünk, ilyen kevert lisztet szállítanak és ennek aztán az a következménye, hogy a mikor Svajczban megvizsgálták a buzát, azt találták, hogy az első klaszsisu román buza jobb, mint a magyar, a román buzának adnak hát előnyt. Miután még is ki kell vinni a lisztet, mely a 70% restitucziót kell, hogy megkapja a fogyasztásnál, s a román buzát, a mennyit itt öröltek. Svajczba adják el a külföldre, nevezetesen Németországba szállítva a magyar buzát román czég alatt. Németországban megint azt mondják, hogy a román buza jobb mint a magyar.

A t. miniszterelnök urnak, mint pénzügyminiszternek tudomása van arról, hogy a német vámszerződés következtében nekünk 7 márkás vám-vedezményünk van; miután azonban Németországban a román buzával folytatott szédelésre rájöttek, a 10 márkás adótételt alkalmazzák a lisztre. „Mit a román czég alatt kivitt magyar liszt szenved el. Tehát nemcsak azzal szenvedünk veszteséget, hogy mesterségesen lenyomják Budapesten a buza árát, megétegetik velünk a rossz román buzából készült kenyérlisztet, hanem diskreditálják Svajczban, kompromittálják Németországban a magyar buzát.

Ily eljárással szemben a legsürgösebb szükség, hogy a törvényhozás termében komoly gondolkodás tárgyat képezze, vajjon a nagy malomipar érdekei miként hozhatók összhangba a termelők érdekeivel.

Megjegyzem azonban, hogy itt tisztán a Budapest fővárosi nagy malmok vannak érdekelve, mert abból az 1 000 000 métermázsából, a mely az oláh vámokon keresztül jön, csak százezer métermázsza az, a mi nem a budapesti piacokra esik, ebből világos, hogy az egész kontingenst a fővárosban fogyasztják el.

A t. miniszterelnök ur tudja, hogy 1892. óta Magyarország a közös vámterülettel szemben a buza kérdésében nem export-állam, tudja, hogy a differenzia a bevétel és kivétel között, figyelembe véve a dalmat vámokat is, alig százezer métermázsza, a mi elenyészőleg csekély. Ha a közös vámterületnek volna valami előnye, az éppen abban állana, hogy annak felhasználásával buzánk Ausztriában találja meg azon piacot, melyen helyes árkepződés mellett, a mely árkepződést a börze mesterségesen nem szállítja alá, kapja meg a termelő azon valóságos árt, a melyet buzája reprezentál. De mivel találkozunk?

Megindult Csehországban a nagy mozgalom a magyar liszt ellen, tényleg azért, mert ott is román keverék közt árulták és a cseheknek majdnem igazat kell adnunk, mert tényleg igazuk van, ha opponálnak, mert a közös vámterület érdekeit szolgálják, ha az ilyen román becsempesztett liszt ellen állást foglalnak.

Nézetem szerint a nagy malomiparnak érdekeit szorgosan kell védelmeznünk, azért módot kell keresnünk arra, hogy a jövőben ily visszaélések elő ne fordulhassanak. Biztosítanunk kell e czélből, hogy a román vámkedvezményvel bejött buza valósággal itt örültessek és így menjen külföldre, hogy börzespekulációkra felhasználható ne legyen, ne adjunk 18 hónapos elszámolási időt, hanem tessék a vámot lefizettetni és a restitucziót mihelyt kiviszik, visszatérítetteti és a mig ezen a procedurán keresztül megy, azt a lisztet államilag ellenőrizni, hogy az csakugyan mint román menjen ki a saját firmája alatt a külföldre. Akkor legalis érdeket fog szolgálni a kormány ugy a kivétel tekintetében, mint a hazai termelők érdekeiben.

Sokra kellene, hogy rátérjek, csak figyelmeztetem a t. házat arra a mozgalomra, a mely Németországban megindult, a hol egyetlen egy kis, meg pedig zuglappban megjelent vezércikk elég alkalom volt arra, hogy 10 ezer gazdaember álljon százalója alá, a földmivélés érdekeinek megvédésére.

En becsülöm az ingó tőkének értékét, de megtanultam azt is, hogy az ingó tőkénél a hazafiság is ingó. Ennek az országnak pedig ingatlan hazafiságra van szüksége, azért azt kívánom, hogy e nemzet azon rétegeinek, melyek eddig védelmezték és fentartották az országot, a magyar földmivésosztály érdekeinek képviselőitében tegyék meg kötelességüket pártkülömbőség nélkül és akkor boldog lesz az ország.

Abban a hiedelemben, hogy a t. miniszter ur osztózik ezen felfogásban, hajlandó lesz a t. miniszter urat a földmivélés emelésére irányzott törekvéseiben, melyet eminens kötelességnek tartok, a függetlenségi párt is támogatni. Ezen intrititv által vezéreltetve a t. miniszter ur költségvetését elfogadom.

Hortoványi József: Engedje meg a t. ház hogy csak igen röviden szólhassak a földmivélési miniszter ur tárczájához. Teljesen osztom Polónyi Géza előttem szolt t. képviselő társam álláspontját a t. földmivélési miniszter urral szemben. Meg vagyok arról győződve, hogy a t. miniszter ur töle telhetőleg mindent elkövet a földmivélés érdekeinek szolgálatában sőt tovább megyek, konstatahatok egy tényt. Az igen t. földmivélési miniszter ur volt az első, a ki kimondta azt a nagy alapvető, a melyen földmivélési politikánknak nyugodnia kell. Tavaly ugyanis egy füzetet volt szives a ház elé terjeszteni és ezen füzetben a korlátozott forgalmu birtokok statisztikai kimutatását terjesztette elénk, a melynek indokolásául, hogy saját szavaival éljek, ezeket mondja: »A legnagyobb horderejű kérdések elbírálása körül tapasztalható, sokszor homlokegyenest ellenkező felfogások tömkelegéből nézetem szerint csak az agrárstatisztika adja meg a Ariadne fonalat s a való felismerése napfényre vezet a tévelygőket.«

Teljesen osztom és aláírom ezt a véleményt. Ebben konstataja a t. miniszter ur, hogy ezen a téren, eddig homályban tévelygett a kormány s midőn ebből kiindulva megállapítja a nagybirtokosok birtokainak statisztikáját, egy igen fontos ígéretet tesz, a mely ígéretében kijelenti, hogy «a vizsgálódások a szabadforgalmu birtokokra és azok főbb kategóriáira is kiterjesztessenek, még pedig tekintettel a birtokosok és birtokaik száma és területi nagyságára, szétdaraboltságára, nyilvános és magánjogi megterheltesére, az eladósodásra, továbbá a birtokkezelési viszonyokra, különösen tekintettel a saját adminisztrációs, bérleti feles. stb. kezelésre, végül a jövedelmezőségre.«

Megvallom t. ház, ezen ígéret után megvártam a mostani költségvetés előterjesztésekor, hogy találkozzom ezen igen fontos és mélyreható adatokkal, azonban hasztalanul kerestem mindezeket a miniszter ur költségvetésében. Pedig szükségesebb lett volna ez adatok beszerzése, mert a földmivélésügyi miniszter ur nem csupán a kötött birtokosoknak, de azon mindinkább pusztuló szegény földmivélési osztálynak a minisztere, a mely sokkal nagyobb gyámolításra szorul, mint a nagybirtokosok.

(Folytatása következik).

He

a legma

Haldek

BU

Gács

B

Van az
ség szives
előző évek
posztó és sz
kat is gyár
közforgalom
tartósság tel
A lópk
vagy 4 pár
koczkás sz
legnagyobb
csikos szin
genként 28 f
állomásra b
drapp szín
karókat dara
vörös posztó

G

Heremagvak

a legmagasabb napi árban vásároltatnak

Haldek Ignác magkereskedésében

BUDAPEST, Ferencziek-tere.

Gácsi posztó-gyár

Budapest, Fürdő-utca 10.

Van szerencsénk ezennel a n. é. közönség szives tudomására hozni, hogy miként az előző években, úgy az idén is mindennemű posztó és gyapjúdivat-kelmén kívül pokróczokat is gyártunk tiszta gyapjúból, melyek a közforgalomban előforduló silányabb árukat tartósság tekintetében jóval felülmúlják. A főkroczokat 136 cm széles, 3 pár nagy vagy 4 pár kisebb lóra, való sima szürke és kockás színben, valamint 155 cm. széles 5 legnagyobb lóra való sima és szürke, vörös csikos színű végekben gyártjuk, melyek ára végenként 28 frt, bármely vasuti vagy gőzhajó-állomásra bérmentve szállítva, ugyancsak finom drapp színű (ugynevezett angol) lovagló takarókat darabonként 9 forint/ával, kék vagy vörös posztóval szegélyezve 10 forint.

Magyar királyi állam vasutak.

161653/A IV. sz.

A szakolca-határszéli, illetve szakolca-sudomeritz-pétrou-i vonal f. é. november hó 15-én a nyilvános forgalomnak átadatik.

Közbenző állomások e vonalon nem léteznek.

Ezen vonalnak Szakolcától az ország határig terjedő része a magy. kir. államvasutak budapesti Dunabárpárti üzletvezetősége alá van rendelve.

A szakolca-országhatári átmeneti forgalomban szállítandó gyors- és teheraruk után a kalmazandó díjszámítás tekintetében a m. kir. államvasutak vonalait illetőleg az ezen vonalakon 1892. évi február hó 1-től érvényes kilométermutatókn és helyi áru-díjszabásban (II. rész) Szakolca-országhatárra megállapított kilométer átváltások illetve díjtelek mérvadóak.

Budapest, 1893. november 15.

Az igazgatóság. (Utánnyomas nem díjaztatik.)

Lapunk bekötési táblái 1 frt 20 krajczárért kaphatók.

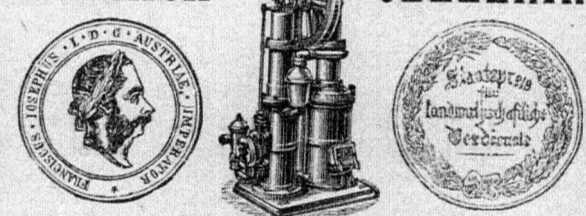
Eladó szőlővessző.

Földváry László cs. és kir. kamarás haraszti (Pest megye) in munis 120 holdas peronosporamentes szőlőterületén eladó teljesen kiérett v. szőlők.

	Gyökeres	Sima	Gyökeres	Sima
	frt.	frt.	drb.	frt.
Medelaine Angevine	2000	50.00	1000	25.—
Muscat Alexandrin blanc	1000	4.000	»	25.—
Frontignán piros Musc.	—	5.000	»	15.—
Muscat Lunel	—	3.000	»	15.—
Muscat Passatutti	—	2.000	»	15.—
Chasselas blanc	—	20.000	»	15.—
» Croquant	—	10.000	»	15.—
» de Fonteneblau	—	15.000	»	15.—
» barducsi fehér	—	2.000	»	15.—
Alexandria	—	5.000	»	15.—
Sauvignon blanc	—	30.000	»	5.—
Nagy burgundi	6000	20.000	»	10.—
Kövidinka	—	25.000	»	5.—
Opportó	—	2.000	»	5.—
Veltelini piros	—	20.000	»	5.—
Ezerjő	—	2.000	»	5.—
Kadarka	—	15.000	»	5.—
Olasz r zling	—	5.000	»	5.—
York Madeira	1000	—	»	18.—
Jaquez	1000	—	»	18.—
Riparia Sauvage	2000	—	»	18.—

A megrendelésekkel kéretnek a megrendelők még az ősz folyamán Keszthely Károly igazgatóhoz Duna-Haraszti (Pest megye) fordulni.

HEINRICH CELLERIN

Bécs, VI., Mollardgasse 21.

Óránként 1.000-20.000 litert szállító önműködő eredeti szivattyúk vizszállításra.

Az üzemi költségek 10 óránként: körülbelül 25-75 kr. Ez a gép a vizet folyókból, tavakból, abessziniai kutakból, valamint mély kutakból és aknákból emeli és magasan fekvő vztartókba nyomhatja, de a víz feleskenedésre közvetlenül is használható, vagy hosszú csővezetékeken bárhová vezethető. Szétrobbánás veszélye fen nem forog. A tüzelés olyan mint közönséges szobakályháké. Magyarországon már néhány nagyobb ilyen szivattyutelep van.

M. kir. államvasutak.

154361/93. számhoz.

(A zónadíjszabás életbe léptetése a Szlavoniai h. é. vasuton.)

A szlavoniai h. é. vasut f. évi november hó folyamán megnyitandó Eszék-nasici vonalrészén a személy és podgyász forgalomban zóna-rendszerű díjszabás fog életbe léptettni. Ezen díjszabás a magy. kir. államvasutak díjszabási szakosztályában (Cs. ngery utca 33. sz.) 10 kr-ért kapható.

Budapest, 1893. novemb. havában.

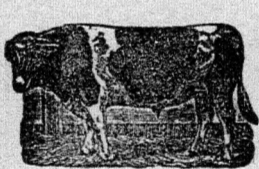
Az igazgatóság.

KURCZ LIPÓT ÉS TÁRSA
CHEMIGRAFIAI MŰINTÉZETE
Budapest
11. EGYVETÉN ÉSzt.
KÉSZIT
mindennemű nyomtatványhoz szükségelt
CLICHÉKET
Chemigrafia, chromotypia,
photo-autotypia,
FAMETSZET STB. útján
TERVEZETEK, ALAPRAJZOK
photo-lithografailag
legnagyobb és legkisebbben sokszorosíthatóak.
Dieléki megrendelések pontosan
és jutányosan eszközöltek.

GYÜMÖLCSVÁSÁR

KÖZTELEKEN

szeptember hó 15-étől a tél beálltaig.

3 eredeti simmenthali bika

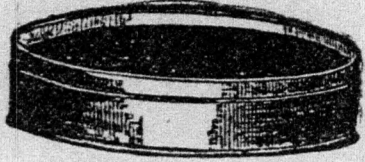
szép alaku, tisztavérű származási bizonyítványnyal kapható

GUT LINDENHOF, Stübingen ad Südbahn. Steiermark.

Nincs többé
nedves láb!

Nincs többé
kemény bőr!

Mindéz elérhető egyedül

Fernolendt
egyetemes
vizmentes
bőrkenőcse

Által, mely minden bőrneműt egyszeri kellő kenés után teljesen vizmentesé tesz. Bőrkenőcsem által a bőr nagyon puha, nyulékony és tartóssá válik. Akadályozz teljesen a bőr száradását és fozlását, legyen az oszma, lószerszám, kocsifedél, stb. Bőrkenőcsem kitűnő óvszer a fémek rozsdája ellen és kitűnő szolgálatot teljesít mint lópatakenőcs. Bőrkenőcs ára: fadobozban 10, 20 és 50 kr; pléhdobozban 30 és 60 kr, azonfelül 1/2 kg. pléhszelencében 1 frt — 1 kg. 2 frt

Tetemes megtakarítás lábbeliben vitriol nélküli oszmafenőcsöm alkalmazása által, mely azonnal fekete fényt idéz elő és a bőrt tartóssá teszi. Fadobozban 8, 16 és 32 kr. Pléhdobozban 18, 20, 40 és 80 kr. — Kapható: Első cs. és kir. orsz. szab. oszmafenőcs-gyárban (alapítva 1835.) STEFAN FERNOLENDT Bécs, I. Schulerstrasse 21 1 frton felüli küldemény vidékre postautánvétellel.

Magyar királyi államvasutak.
141847/93.

Hirdetmény.

(Németország-Zimony átmeneti díjszabás.)

F. évi november hó 1-vel közvetlen díjszabás lépett életbe Németországból Zimony átmenetre szállítandó oly küldeményekre nézve, melyek Zimonyról a magy. kir. államvasutak zimonyi szállítási ügynökségének közvetítésével valamely szerb, bolgár, román vagy török hajó- vagy vasúti állomásra új fuvarlevelek kíséretében tovább szállítatnak.

Ezen díjszabás, mely különböző német kiviteli cikkekre tartalmaz díjtételeket, a részes pályák igazgatóságainál példányonként 50 krajczárért kapható.

Budapest, 1893. október 12-én

A magyar királyi államvasutak igazgatósága a többi részes vasutak nevében is.

43775/893. számhoz.

Birtokbérbeadási hirdetmény.

A magyar vallásalap tulajdonát képező — Fehér vármegyében fekvő — Székesfehérvár városától 12—14 kilométer távolságra eső és közigazgatásilag Aba községéhez csatolt, s «Belső-Báránd», «Sas-halom» és «Méhész» majorokból egyesített 1971¹²⁵²/₁₆₀₀ katastr. hold kiterjedésű belső-bárándi földbirtok, melyből

belsőség	129 ¹⁴⁷⁴ / ₁₆₀₀ kat. hold
kert	4 ¹¹⁵⁷ / ₁₆₀₀ » »
szántóföld	1296 ¹²⁵⁶ / ₁₆₀₀ » »
rét	120 ⁴¹ / ₁₆₀₀ » »
legelő	475 ¹¹⁹² / ₁₆₀₀ » »
utak és egyéb területek	44 ⁹²² / ₁₆₀₀ » »
továbbá az ugynevezett közhatárban fekvő kiterjedésű u. n. «Bolondvár» pusztai birtokrész, melyből:	785 ⁸⁶⁷ / ₁₆₀₀ kat. hold
belsőség	15 ⁵¹² / ₁₆₀₀ » »
szántóföld	623 ¹⁹⁸ / ₁₆₀₀ » »
rét	32 ⁴²¹ / ₁₆₀₀ » »
legelő	108 ¹¹⁹⁶ / ₁₆₀₀ » »
utak és egyéb területek	6 ¹⁴⁰ / ₁₆₀₀ » »

a rajta levő gazdasági épületekkel együtt az alólirott ministerium VIII-ik ügyosztályában, 1893. évi december hó 21-én tartandó zárt ajánlati verseny útján 1894. évi november hó 1-től kezdve 25 évre haszonbérbe fog adatni.

A bérelni szándékozók felhivatnak, hogy 50 kros bélyeggel és 2000 frt illetéggel 800 frt bántópenzzel ellátott zárt írásbeli ajánlatukat a fent kitett nap délelőtti 10 órájáig a ministerium segédhivatalainak igazgatójánál nyujtsák be.

A részletes haszonbérleti feltételek a ministerium segédhivatali igazgatóságánál, a közalapítványi gazd. felügyelőségénél Szegzárdon, és a belső-bárándi bérlelő gazdatisznél a hivatalos órák alatt megtekinthetők. Budapest, 1893. évi október hó 27-én.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. ministerium.

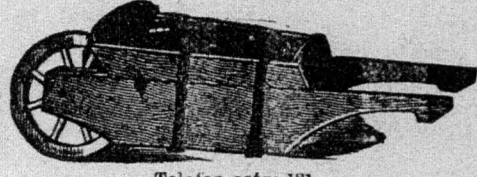
NAY TESTVÉREK

faipar és szállító-eszközök gyára

a váci magy. kir. országos fegyházban.

BUDAPEST,

VI. Podmaniczky-utca 2. sz.,

Telefon-szám 121.

ajánlják a tek. építészeti hivatalok, ármentesítő-társulatok, földmunka-vállalkozók, gazdák figyelmébe dusan felszerelt raktárakat szállító-eszközökben, u. m.: a legkülönfélébb talicskák, lóutáni taligák (Cariotta), téglavetődekhez szükséges összes eszközök, továbbá mindennemű létrák, a legkülönfélébb nyelék, alapátok, szénahányó-, trágya- stb. villák, ígás-, rugós- és más kocsk és minden e szakba vágó tárgyak a legtartósabb kivitelben, minden erősen vasalva, a kivitelhez mért nagyon olcsó árákon. — Kivánatra részletes árjegyzék bórmentesen.

Eladó szőlővessző.

Az orsz. magy. gazd. egyesület istvántelki immunis homoktalajú szőlőjéből a következő amerikai szőlővesszők eladók:

Gyökeres vesszők:

Riparia Sauvage	17,000 drb	ára ezerekenként	25 frt.
Violla	1,300 » » »		30 »
Canada	800 » » »		30 »
Elvira	750 » » »		20 »

Sima vesszők:

		I. oszt.	II. oszt.
Riparia Sauvage	40,000 drb	ára ezerekenként	10 frt.
» Tomentosa	3000 » » »		5 frt.
» Portalis	2000 » » »		10 »
York-Madeira	3800 » » »	20 »	10 »
Jacquez	3000 » » »	20 »	10 »
Herbemont	6000 » » »	15 »	10 »
Violla	2000 » » »	15 »	10 »
Canada	700 » » »	20 »	10 »
Luisiana	800 » » »	20 »	10 »
Cunningham	700 » » »	20 »	10 »

Megrendelések intézendők az Országos magyar gazdasági egyesület igazgatóságához, Budapest (Köztelemek.) Az elszállítás jövő tavasszal történhetik. A megrendelésnél a vessző fele ára előre beküldendő, a hátra maradt rész utánvétellel szedetik be. Csomagolásért és vasúti szállításért ezerekenként 1 frt számítottatik.

Wieschnitzky és Clauser utóda

magkereskedése

BÉCS, I. Wallfischgasse 6. szám.

Vásárol

kézpénz fizetés mellett egész aratásokat
lóhere-, luczerna-, fű és répa-
magvakból.

Földbirtokosok vagy nagybérlelők figyelmébe!

700 vagy 800 szorgalmas és ügyes munkással rendelkező vállalkozó (egy előkelő földbirtokos fia) ajánlja minden szaktávágó földmívelési munkák elvégzésére embereit és pedig az ő személyes vezetése alatt. Az illető a gazdaság minden ágát érti, bírja a magyar, német és tót nyelveket szóban és írásban. A munkások május hó elsejétől 1894. november elsejéig hajlandók dolgozni. — Bővebb értesítésekkel szolgál.

Kellermann Arnold, Krivány Gyetva,
(Zólyomgye.)

Csak mezőgazd
nyel, továbbá ál
nyel vétetnek f

Csak oly

Betöltendő

Gróf Breuner

ur ő Méltóságán

uradalmában 18

1-ével egy gazdas

tet végzett magyar

nyelvben (írásban

letsen jártas s le

évi gyakorlatot

segédtiszt felvé

gédítási járnleke

frt, szabad lakás

Bizonyi ványmás

igazolt folyamodv

grófi igazgat

Bécs, Singerstra

intézendők. Feljg

Gépészkoval

keresek jövő évjan

Pick Gyu'a Rá

Fejérmegye

Sváb Sándor sárs

daságában egy 400

tés és ellátással ja

zolt gazdasági seg

állás 1894. év jan

üresedésben lesz; f

vány, bizonyítvány

tal, u. p. Czibakhá

zendő; magyar és

nyelvet bírók és g

könyvvitelben j

előnyben részes

Ku'csár keres

Nagyobb gazdaság

nali alkalmazást u

több évi gyakorlat

kulcsár, ki magya

metül és lehetőleg

is beszél és ír. A

bizonyítványmáso

czimzendők: Guts

tung Vladis'avec P

Slavonien. Ugyan

vételik egy gya

is, ki kellő előké

gel bír.

Allást keres

Modern kezelési

ságban szereténe

talaimat bőviteni.

nék, de esetleg fize

Szives ajánlataikat

részletesebben ké

«Praktikáns» czim

kiadóhivatalba

Gazdasági Allást

egy földmives-iskol

zett s több évi gyak

bíró 28 éves nős

Birja a magyar és t

vet. Igényi sze

Czím a l a Jöhibv

Földmives- lát je

kerr-l végz : fiatal

szerény fe elek

azonnali b ésre

keres. Czi a kiad

Csak mezőgazdák és a szakirodalom terményei, továbbá állást keresők és adók hirdetései vétetnek fel e kedvezményes rovatban.

KIS HIRDETÉSEK.

Hirdetési ár 15 szögig 30 kr., ezen felül minden szög 2 kr., feltűnő betűkkel 4 kr. Cím közlésénél minden beiktatásnál 30 kr. bélyegilleték.

Csak oly levelekre válaszolunk, melyekkel válasza szükséges levélbélyeget vagy levelezőlapot küldenek.

Beföltendő állások.

Gróf Breuner Agoston ur 6 Meltóságának zelti uradalmában 1891. január 1-ével egy gazdasági intézetet végzett magyar és német nyelvben (írásban is) tökéletesen jártas s legalább 2 évi gyakorlatot igazoló segédtsízt felvétetik. Segédtsízi járulékok évi 600 frt, szabad lakás és fűtés. Bizonyi ványmásolatokkal igazolt folyamodványok a grófi igazgató-ághoz, Bécs, Singerstrasse 16. intézendők. Felügyelőség. 2438

Gépészkovácsot

keresek jövő év január 1-ére Pick Gyula Rácz-Almás Fejérmegye. 2434

Sváb Sándor sárszögi gazdaságában egy 400 frt fizetés és ellátással javadalmazott gazdasági segédtsízi állás 1894. év január 1-től üresedésben lesz; folyamodvány, bizonyítványmásolat, u. p. Czibakháza címezendő; magyar és német nyelvet bírós és gazdasági könyvvitelben jártasok előnyben részesülnek. 2433

Kulcsár kerestetik.

Nagyobb gazdaságban azonnali alkalmazást nyer egy több évi gyakorlattal bíró kulcsár, ki magyarul, németül és lehetőleg horvátul is beszél és ír. Ajánlatok bizonyítványmásolatokkal címzendők: Gutsverwaltung Vladisavce Pcs. Cepin Slavonien. Ugyanott felvétetik egy **gyakornok** is, ki kellő előképzettséggel bír. 2445

Allást keresők.

Modern kezelésű gazdaságban szeretném tapasztalataimat bővíteni. Dolgoznék, de esetleg fizetnék is. Szíves ajánlataikat minél részletesebben kérem. •Praktikáns• cím alatt a kiadóhivatalba. 2430

Gazdasági állást keres egy földmives-iskolát végzett s több évi gyakorlattal bíró 28 éves nős egyén. Birja a magyar és tót nyelvet. Igényi szerény. Cím a kiadóhivatalban. 2440

Földmives-iskolát jeles sikerral végzett fiatal ember szeretné felelősséget vállalni azonnali beállást keres. Cím a kiadóhivatalban. 2447

Gépészlakatos.

ki 6 év óta egy nagy uradalomban működik, ugyan egy más nagyobb uradalomban állást keres. A gazdasági vagy fekvő gépek kezelésén kívül, mint tanult kutmester bárminő kutak furására vállalkozik, továbbá ha az uradalomban tehenészet is van, ugy tejeskannak készítésében, javításában és czinezésében teljes jártassággal bír. Szíves megkeresések K. J. jegy alatt a kiadóhivatalba keretnek. 2409

Kolosmonostori gazdasági intézetet jó

sikkrel végzett 26 éves nőlen egyén, ki atyai birtokán kívül egy nagyobb gazdaságban másfél évig mint gazdasízt működött, jártas a gazdaság minden ágában s gépkezelői okirattal is rendelkezik, azonnal vagy esetleg újvire való belépésre állást keres. Címe a kiadóhivatalban. 2439

Egy a keszthelyi gazdasági iskolát végzett, nőlen 8 évi gyakorlattal bíró, utólagára egy 4000 holdas birtokot önállóan kezelt egyén **ispáni** állást keres. Cím a kiadóhivatalban. 2437

Gépészkovács.

A gazdasági gépek kezelésében, lovaslásban, valamint e szakmához tartozó munkákban tökéletesen jártas; jelenleg nagyobb gazdaságban működik, január 1-re állást keres. Cím Gömör-Harkács Kéri József. 2435

Termények.

Leszállított áru szőlővesszők.

A báró Radvánszky család pomázi amerikai telepén a még fennmaradt gyökeres vesszők, u. m. **Jaquez** vörös borknak és alanynak, **Othello** csemegeszőlő és **Herbemont** fehér borknak; az I. osztály 20 frtra, a II. osztály pedig 15 frtra szállítatott le ezenként. Pomáz, 1893. november hó. Takách Mihály. 2436

Mezővelre kerestetik körülbelül **25 hektoliter** tavaszi **rozs** vetőmagnak. Ajánlatok és mintaküldemények az ár és állomás megjelölésével keretnek Vasvári uradalom főbérnöke sége cím alatt Vasvárra Vas megye. 2446

Allatok.

Hg. Montenuovo Alfréd németbolyi (Baranyam.) uradalmában részben tiszta **simmenthali**, részben pedig **simmenthal-kuhlandi** keresztelésű tenyészbikák adatnak el. 2432

Eladó tenyészmarha.

tisztavérű törzskönyvezett **simmenthali** és pedig 5 drb **üsző** 1/2-1 évesek, továbbá 11 drb **bika** 1-2 évesek vannak felállítva eladásra a concóhái tehenészetben. Posta és vasutállomás Acs. 2370

Eladó

egy darab 4 1/2 éves 163 cm magas, világos pej, nyereg alatt és kocsi alá befartított, bábolnai apától és anyától származott hibátlan **herélt ló**. Ára 500 forint. Megvételre kerestetik ugyanott 1 drb **pinzgau** tenyészmen Hertelendy József Vindornya-Lak u. p. Zala-Szántó. 2443

Magy. kir. államvasutak.

150083/93 szhoz.

Pályázati hirdetmény.

II-od rendű vasutakhoz való talpfák szállítása iránt. A m. kir. államvasutak czéljaira 1894. évben még szükséges 84000 drb. másodrangú talpfa szállítása iránt ezennel nyilvános pályázat nyitnak. A talpfák ajánlatok tölgy- vagy bükkfából. A bükkfából készült talpfák ajánlatok telítetlen vagy telített állapotban. A telített állapotban felajánlott talpfáknál a

Élőfák és növények.

Sorfa

utak mellé, erős példányok, 2 1/2 méter magas, vastag törzsűek, **Acacia, zöldjuhar- és gleditsia**, száz darab ára, vasutra szállítva 20 forint. Kapható a concóhái gazdaságban u. p. Acs. 2371

Vegyések.

Sajtkészítéshez keresek egy vagy több uradalomból naponkint **1000-2000 liter tejet**. Ajánlatok a kiadóhivatalba. 2450

20 millió forint

kiadó földbirtokokra Magyarországon.

Tetszés szerinti időtartam. Legmérsékletesebb kamatláb. Kölcsön 3/4 értékig. Fizetés készpénzben. Tényleges eset és teherállás közlése keretük „Belgiumi alapítványi tőke” címre **Geldmarkt** kiadóhivatalához **Berlinben S. 14.** felvilágosítások díjmentesen adatnak.

Fémkupak-gyár. bor-, sör-stb. üvegekre.

gabonafélék termesztése

írta: **CSERHÁTI SÁNDOR.** Bolti ára 2 frt. Megrendelhető a kiadóhivatalban. 221

telítési mód az ajánlatban pontosan körülírandó. Ugy szintén határozottan kiteendő az ajánlatban az is, hogy az ajánlott talpfa milyen fából való.

A szállítás a 129381/91 sz. általános, továbbá a tölgytalpfák nem különben a bükkfalpfák készítésére és szállítására vonatkozó 21987/92 sz. kétféle különleges feltételek értelmében eszközözlendő.

A talpfákat usztoitól fából készíteni nem szabad, ugyszintén meg nem engedetik, hogy azok vízcsúzákon továbbittassanak.

A másodrangú talpfákból 35% ütközési és 65% közbenső talpfa szállítandó.

Az idézett szállítási feltételek a pályázati határidőig naponkint a hivatalos órákban az anyag- és leltárbeszerzési szakosztálynál (Budapest, Andrassy-ut 73. sz., II. em.) azonfelül pedig valamennyi ügyvezetésnél megtekinthetők, ezenkívül a feltételek a vételár lefizetése vagy bektőlése mellett a m. kir. államvasutak nyomtávnyitárból megszerezhetők.

Az általános feltételek egy példánya 25 kr., a különleges feltételek 1-1 példánya pedig 15 kr.

Mindegyik ajánlóról feltételeztetik, hogy ezen szállítási feltételeket jól ismeri és azokat a mennyiben jelen hirdetmény folytán változást nem szenvednek, egész terjedelmükben elfogadják.

A magy. kir. államvasutak igazgatósága fenntartja magának azon jogot, hogy a szállításra szerződésileg átengedendő talpfák mennyiségét a szükségesleg képest 25%-kal felemelhesse vagy leszállíthassa.

A tényleg szükséges és fenti határok közt változható mennyiség szállítóval 1894. évi január hó végéig fog közölni.

A megrendelt talpfák az 1894. év február hó 1-től szeptember hó végéig egyenlő havi részletekben szállítandók be.

A szállítás a m. kir. államvasutak fővonalainak valamely állomására bérmentve eszközözlendő s a beszállítási helyek az ajánlatban pontosan kiteendők.

Ugyszintén az erdők, melyekben a talpfák vágatn fognak, az ajánlatban minden kétséget kizárva, megnevezendők.

Az ajánlatok 1893. évi december hó 12-én déli 12 óráig az anyag- és leltár beszerzési szakosztálynál benyújtandók vagy oda posta útján beküldendők.

Az ajánlatok 50 kr. magyar bélyeggel ellátandók, lepecsételve és külső címmel. Ajánlat talpfákra 150083/93 számhoz irandó.

Mindazon czégek, melyek mindaddig nem állottak szállítási viszonyban a m. kir. államvasutakkal, tehát előtünk ismeretlenek, ajánlatukhoz szállítási képességüket és megbízhatóságukat igazoló kereskedelmi kamara i bizonyítványt tartoznak csatolni.

Bánatpénz gyanánt az ajánlott mennyiség értékének megfelelő 5% készpénzben, vagy állami letétekre alkalmas értékpapirokban az ajánlatok benyújtására kitűzött határidőt megelőző nap déli 12 óráig a magy. kir. államvasutak igazgatóságának budapesti főpénztáránál letendő. Az ajánlatban a megtörtént letétel megemlítéséről, az arról nyert letéti jegy azonban az ajánlatban nem csatolandó.

Az árak az ajánlatban darabonként számokkal és betűkkel kiírva teendők ki.

Ütközési talpfák helyett közbensők el nem fogadhatnak.

A m. kir. államvasutak igazgatósága a szállítást nyert vállalkozóval szemben fenntartja magának a jogot, miszerint ellenőriztehesse, hogy a szállított talpfa minősége és számozása megfelel-e az ajánlatban megígért, illetve e kötéendő szerződésben elvállalt kötelezettségeknek. Ha szállító ezen kötelezettségeknek eleget nem tenné, a m. kir. államvasutak igazgatóságától fog függni, hogy szerződést felbontottnak tekintse s e mellett a szállítást vállalkozó terhére és költségére más módon biztosítsa vagy pedig — választása szerint — a szállítandó talpfa mennyiség értékének tíz százalékában megállapított kötbér megfizetését s e mellett a szállítás teljesítését követelje.

Mindegyik ajánlattevő ajánlatával az felett hozandó határozatig, azon ajánlattevő pedig, kinek ajánlata elfogadatik, a szerződés megkötéséig kötelezettségben (szóban) maradni köteles.

Bármily mennyiségre lehet ajánlatot tenni.

Ezen feltételektől eltérő ajánlatok, továbbá olyanok, melyekben javítások és vakarások fordulnak elő, nemkülönben, melyek nem a kitűzött határidőig érkeznek vagy pótlólag vagy táviratilag tételnek, végre oly ajánlatok, melyekre nézve az előirt bánatpénz le nem tételt, figyelembe vételre nem számíthatnak.

A m. kir. államvasutak igazgatósága fenntartja magának a jogot, hogy az ajánlok közt tekintet nélkül az ajánlat feltételeire, szabadon választhasson, továbbá hogy az ajánlott mennyiségből tetszés szerinti részmennyiség szállítását is átengedhesse oly formán, hogy ajánlok az ily részbeni szállítást is elfogadni köteleztetnek, ha csak ajánlatukban világosan ennek ellenkezőjét ki nem kötötték és végre, hogy a cél elérésére másféle intézkedéseket is tehessen.

Budapest, 1893. november hóban.
Az igazgatóság.
(Utányomat nem díjazta ik.)

